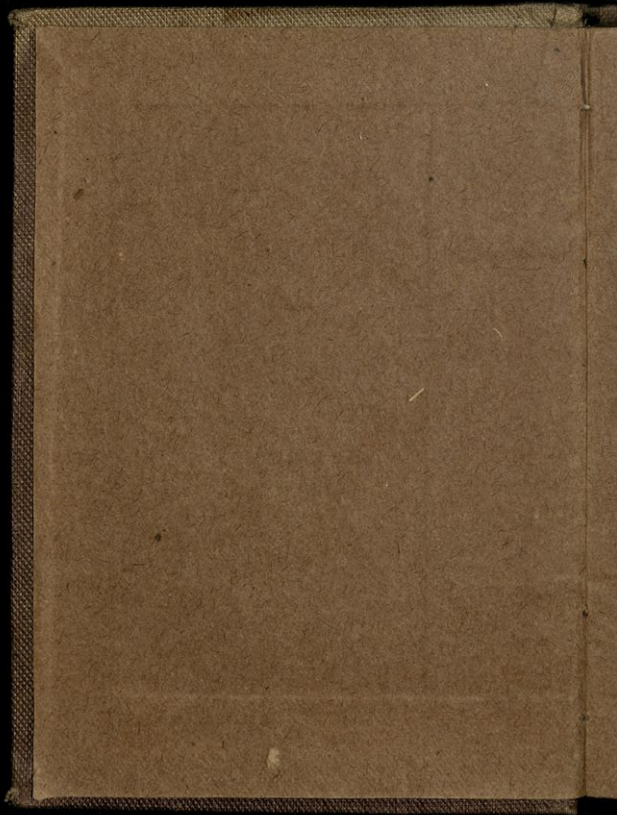

41290

1

Službeni reglement

ali

Službeni pravilnik

za

cesar. in kralj. vojsko.

Del I.

Poslovenil s pomočjo

c. k. stotnika Andreja Comela

Ignacij Robas,

narednik c. k. 7. peš-polka bar. Maroičica.

1875.

Natisnila tiskarnica družbe sv. Mohora v Celovcu.

Slav. Matice Daroval gosp. Komarj


~~~~~  
V založbi tiskarnice družbe sv. Mohora.  
~~~~~

41290

030045187

Kazalo.

	Stran.
Prisega (Eid).	1
I. Oddelek. Kaj je vojak sploh dolžen storiti in kako mu je obnašati se? (Pflichten und Verhaltungen des Soldaten überhaupt.)	13
II. Oddelek. Pravilne določbe. (Grundsätzliche Bestimmungen.)	15
III. Oddelek. Obnašanje podložnega (nižjega). (Verhaltungen des Untergebenen [Niedereren].)	18
IV. Oddelek. Kako naj se obnaša predpostavljeni (viši). (Verhaltungen des Vorgesetzten [Höheren].)	27
V. Oddelek. O ukazih za vojašnice in stanovanja. (Kasern- und Quartier-Vorschriften.)	34
VI. Oddelek. O opravljanju službe sploh. (Dienstbetrieb im Allgemeinen.)	52
VII. Oddelek. Posebne službe. (Besondere Dienste.)	84
VIII. Oddelek. O skazovanju časti. (Ehrenbezeugungen.)	105

IX. Oddelek.	O slavnostih. (Festlichkeiten.)	119
X. Oddelek.	Poveljstvo in služba v posadkah (Kommando und Dienst in Gar- nisonen.)	124
XI. Oddelek.	O vzderžanju javnega reda in varnosti. (Aufrechthaltung der öffentlichen Ordnung und Sicher- heit.)	138
XII. Oddelek.	Kako se je treba stražam ob- našati. (Wachverhaltungen.)	143
XIII. Oddelek.	Strahovavna kazenska pravica (Disciplinar-Strafrecht.)	200
XIV. Oddelek.	O vojaškem pravosodju. (Militär- Rechts-Pflege.)	210
XV. Oddelek.	Vojni členi. (Kriegs-Artikel.)	219

Prisega.

(Eid.)

Naši vojščaki naj Nam *Frančišku Jožefu Pervemu*, po Božji milosti cesarju avstrijskemu, apostolskemu kralju ogerskemu, kralju češkemu, dalmatinskemu, hervatskemu, slavonskemu, gališkemu, vladimirskemu in ilirskemu, nadvojvodu avstrijskemu, velikemu vojvodu krakovskemu, vojvodu lorenskemu, salcburškemu, štirskemu, koroškemu, kranjskemu, bukovinskemu, gornje- in dolnje-sleškemu, velikemu knezu erdeljskemu, markgrofu moravskemu, pokneženemu grofu habsburškemu in tiroljskemu i. t. d., i. t. d. prisežejo prisego s temi besedami:

Prisegujemo Bogu Vsegamogočnemu z očitno prisego, da bodemo Njegovemu Apostolskemu Veličanstvu, našemu presvitlemu gospodarju in gospodu,

Frančišku Jožefu Pervemu,

po Božji milosti cesarju avstrijskemu, kralju češkemu i. t. d. in apostolskemu kralju ogerskemu, zvesti in pokorni, da bodemo tudi

presvitlega cesarja, generale in sploh vse svoje višje poslušali, jih častili in branili, njih zapovedim in poveljem v vsakteri službi pokorščino skazovali, da se bomo zoper vsacega sovražnika, katerega koli, in kjerkoli Njegovega cesarskega Veličanstva volja ukaže, na vodi in na suhem, po dnevi in po noči, v bojih, naskokih, spopadkih in v vsakoršnem početji, z eno besedo, povsod, vsak čas in o vsaki priliki junaško in možato bojevali, da ne bomo svojih kerdel, svojih bander, zástav in topov nikakor in nikdar zapustili, da se ne bomo nikoli vdajali ni v najmanjšo zmeno s sovražnikom, ampak da se bomo vsigdar vèdli tako, kakor vojne postave govoré, in kakor se spodobi pravim vojščakom, ter da hočemo takó častno živeti in umreti. Takó nam Bog pomagaj. Amen!

I. Oddenek.

Kaj je vojak sploh dolžen storiti in kako mu je obnašati se?*(Pflichten und Verhaltungen des Soldaten überhaupt.)*

§. 1.

O poklicu in dolžnostih vojaškega stanú sploh.*(Beruf und Standesplichten im Allgemeinen.)*

1. Njih c. in k. apostolsko Veličanstvo je posvečeni vladar monarhije in najvišji poveljnik oborožene moči.

2. Vojaški stan, kateremu se mora vsak, ki se je zmožen bojevati, postavno določeni čas posvetiti, ima visoki poklic, varnost in veljavo monarhije varovati in braniti.

Vojna moč mora tedaj biti ščit in meč proti vnanjim državam, ter podpora prestolu in postavnemu redu znotri domače države.

3. Dolžnosti vojakove so obsežene v službenih predpisih. Da jih bode vestno spolnoval, to je vsak s slovesno prisego obljubil.

4. Ljubezen do vladarja in domovine, pokornost, zvestoba in stanovitnost v opravljanju stanovskih dolžnosti, zatajevanje samega sebe in hrabrost so tiste lastnosti, které se vojaku posebno lepo pristojajo.

5. On mora biti vsikdar pripravljen za svojega monarha in domovino žertvovati kri in življenje.

6. Čuvstvo dolžnosti, poštenost in častizeljnost naj vodi vojaka v vseh razmerah in okoliščinah.

7. Vojak naj skuša vse, kar je monarhu in službi v prid, pospeševati, vse, kar je škodljivega, odvracati in nevarne naklepe precej naznanjati.

8. Vojak si mora resno, goreče in vdano prizadevati, da se v svojem poklicu dobro izuri; tudi je dolžen vse zmožnosti, znanosti in ročnosti, kedar je potreba, v blagor službe ukoristiti.

9. Da se more vojaški poklic spolnovati, je treba, da je telo zdravo ter krepko. Zatoraj naj vsak vojak dovolj skerbi, da si ohrani zdravje, dokler njegovega poklica višje dolžnosti ne zahtevajo, da se žertvuje samega sebe.

10. Pomanjkanje, revščino in težave naj vojak z moško stanovitnostjo prenaša ter pri tem pomisli, da so take nadloge v vojaškem življenju večkrat neizogibne.

11. Vojak je sam poklican skrbeti in paziti, da ohranijo postave svojo veljavo in čast. Zatoraj mora pa tudi gosposkam (Behörden), ktere so postavljene, da ohranijo

javni red, kedar kaj zaukažejo, radovoljno pomagati in jih ubogati kolikor to njegovim vojaškim dolžnostim in drugim posebnim ukazom ne nasprotuje.

§. 2.

O bogaboječnosti.

(*Gottesfurcht.*)

12. Bogaboječnost je podlaga nramnega življenja in spodbada človeka, da svoje dolžnosti zvesto spolnuje.

Vsa pravila, ktera človeka spodbujajo, da svoje dolžnosti spozna in zapopade, — ktera človeka v težavah življenja podpirajo, mu serčnost ovživljajo, ga v nevarnostih pomirjajo in v nesreči tolažijo, morajo se častiti in gojiti.

13. Verske reči zasmehovati ali jih obrekovati, je prepovedano; ravno tako se mora vojak vsega ogibati, kar bi zamoglo jezo in sovraštvo med vojaki različne vere vzbuditi.

Vojak naj torej spoštovanja, ktero gre vsakemu verskemu prepričanju, pri nobenej priložnosti ne žali, ampak naj ga tem več vsikdar dostojno na znanje daje.

Teh pravil se ima vojak vselej deržati, kedarkoli je pri svetih opravilih in svečanstih pričujoč.

14. Vsakemu se ima dovoliti opravljanje pobožnosti in verskih dolžnosti o primernem času, ako služba dopušča.

§. 3.

○ moralnosti ali lepi obnaši.

(*Moralität.*)

15. Moralnost vojaka podpira, da svoje dolžnosti spozna, in zvesto in zanesljivo spolnuje, zatorej je moralnost za vojaško službo dokaj imenitna.

16. Značaj in življenje vojakovo naj bode brez graje. Odkritoserčen in resničen, pošten in zvest, naj se ogiba ne samo vseh prestopkov in zločinov, ampak tudi hinavstva, samopridnosti in boleznjive častilakomnosti.

Naj si prizadeva, spoštovanje, priznanje, odliko in slavo pridobiti, pa le na pravi poti, to je: da pošteno spolnuje svoje dolžnosti.

Varuje naj se pijančevanja in prepovedanih iger; naj ne dela nespametno dolgov, naj se varuje slabe tovaršije.

Tako slabo življenje ga odvrča od spolnovanja dolžnosti svojega stanu, je uzrok, da s plačo ne izhaja, jemlje mu čast in zdravje, zapeljuje ga večkrat k zločinom ter ga pahne ne malokrat v pogubo.

17. Vojak splošnega imenja ni oškodovati ne sme, niti ne sme terpeti, da se mu škoduje, ako more to odverniti; torej mora tudi vsoga ogibati se, kar se že naprej da videti, da bi utegnilo vsem biti v škodo.

§. 4.

O vedenji ali obnašanji.

(Betragen)

18. Vojak naj se povsod in vselej z lepim obnašanjem odlikuje.

Derži naj se možato (moško) in priprosto (ne pa okorno); obnaša naj se pametno, dostojno in pohlevno, v svojem govorenji, kakor tudi mišljenji naj bo odkritoserčen in naraven.

19. Vojak naj bo z vsakim tovaršem, naj si je od te ali druge vojske, dober, z deželani naj živi v miru, naj nikomur ne odreka dolžnega spoštovanja, pa naj tudi nikoli in nikjer ne pozabi na svojo čast.

Vojak ima pravico pobočno orožje (sabljo na strani) tudi zunaj službe nositi, kakor se to že ž njegovim stanom vjema. Šteje naj si vojak to pravico v posebno čast, pa dolžen je zato vsake nerednosti in posilnosti se toliko bolj varovati, ker se sleherni vselej prav ojstro kaznuje, ki svoje orožje k hudemu obrača.

Enodušje in sloga.

(Gemeingeist und Einigkeit.)

21. Vsi vojaki, da si jih je na tisoče, imajo en in isti lepi in visoki poklic; treba je torej, da so vsi skup kakor posamezni, ene misli, enega duha, ene volje. Vsak posamezni mora skrbeti za blagor vseh.

22. Enodušje ima korenine v čutji skupnosti in v spoznanji potrebe, da se ima občni blagor vsikdar višje staviti, nego lastni prid. To spoznanje učini, da si postane vojak zvest svojega stanu, to ga spodbuja, v vdanosti in natanko spolnovati svoje dolžnosti, to pospešuje največje vojaške čednosti.

23. Le kjer veje tak duh, le kjer je taka sloga, tam se vsi vojaki enega kerdela popolnoma in veseli vjemajo v svojih mislih, ter si vsi skup na vso moč prizadevajo, to podpirati, kar pride vsem skup na hvalo in dobro.

24. Tam, kjer se tisti, ki ima večje za-sluge, ne zavida, oni pa ne zaničuje, ki jih nima toliko, tam, kjer se s podložnimi lepo in pravično ravná, kjer se vojaki, ki so vsi ene verste, med seboj res kot pravi tovarši obnašajo, kjer so podložni do svojih predpostavljenih odkritoserčni in sploh taki, kakor

je njih dolžnost, tam kjer se vsaka stvar reši (določi) na svojem mestu, tam kjer se notranje reči zamolčujejo zunanjim ljudem; tamkaj bodo drug drugemu zaupali, in si vsi prizadevali, da med njimi tudi ostane tak mir in red in da si pridobijo še večjo hvalo in slavo. Enodušje in sloga med njimi obrodita obilen sad.

25. Enodušje in sloga zahtevata, da vojak vojaka podpira v vseh okoliščinah. Iz tega pa ne sledi, da smejo vojaki nevrednim prizanašati in nepoštena dejanja zakrivati. To bi ne bilo prav.

26. Kjerkoli kaka nesloga in razpertija nastane, naj se kar precej preišče njen uzrok in naj se jej precej v začetku s primernimi vredbami pride v okom.

§. 6.

Obnašanje pred sovražnikom.

(Verhalten vor dem Feinde.)

28. Največje dolžnosti ima vojak v vojni. V vojni se ne sme ustrašiti nobene nevarnosti, nikak trud mu ne sme biti preveč; z dušo in telesom, na vso moč si mora prizadevati, da se premaga nasprotnik. K temu se je on cesarju s prisego zavezal, to tirja

od njega blagor in čast domovine, kakor njegova lastna čast, katero si mora neomadeževano ohraniti.

29. Le če so vsi ene misli, če vsi skupno delajo v enakem duhu, imajo moč; kar si posamezni, še tako močno prizadevajo, ne zda kaj posebnega. V tem duhu mora tedaj vojak ravnati, bodi-si, da ima službo kakega voditelja, bodi-si, da služi kot prostak.

30. V boji se mora vojak poln zaupanja prepustiti vodbi svojih predpostavljjenih in jim mora brez ugovora pokoren biti.

31. Natanko mora tu paziti ne samo na sovražnika, ki se bojuje zoper njega, ampak tudi na povelja, znamenja in klice predstojnikov, zato, da se more hitro, serčno in ne gledé na kak zadržek po njih ravnati, sovražniku pa kar le mogoče, zgubo delati.

Bojuje naj se serčno in stanovitno, kakor se spodobi hrabremu vojaku, vendar naj se ne prenagli, pa tudi naj nikoli ne obupa, celo v največih nevarnostih ne.

32. Varovati in braniti zastave, predpostavljene in višje, pomagati svojim tovaršem, zlasti če so v silni nevarnosti: to je njegova dolžnost, ktere ne sme zanemarjati, kajti bilo bi to ne samo njemu samemu v sramoto,

ampak tudi dobremu imenu celega kerdela na škodo.

33. Kdor v nevarnem trenutku obupno govori, orožje ali strelivo zaverže, se spunta, samovoljno hoče boju se umakniti, ali pa ropati, ta se drugim v svarilni izgled po povelju kardelnega poveljnika vpričo vojakov takoj ustrelj ali pa ga višji osobno takoj poseka.

34. Vojaki, kateri se pustijo vjeti, ne da bi se do zadnjega branili, se imajo najostrejše kaznovati, ako so krivi bojazljivosti.

35. Ako je kak oddelek prišel v nered, ali pa se odbil, mora se hitro, ko se da znamnje za to, zbrati in sicer tako, da se v novič zamore peljati v boj.

V takih nevarnih trenutkih se vidi, koliko so prav za prav vredni pridni, dobro izurjeni vojaki.

Kdor blizo sovražnika nalašč čez mesto, na katerem so se na dano znamnje imeli zbrati, beži ga najhujša kazen zadene, in če bi se na prvi klic ne vernil, ga oficirji ali za bojno čerto stoječi žandarji pobijejo.

36. Na zbirališču, če ni poveljnika, prevzame povelje najvišji oficir, ki je tam pričujoč, ali pa, če je treba, kak vojak, ki je najdalje služil. Kdor prevzame povelje je

tudi odgovoren, da se vojaki zopet redno zberejo ter se, kakor ravno pripravno, dalje rabijo.

Isto dolžnost ima po šarži ali versti najvišji (ki je najdalje služil), ako se na zbirališču snidejo vojaki raznih kerdel, ali pa, kedar se razkropljeni združijo.

37. Boju se nihče ne sme samovoljno umakniti, razun onih ranjenih, ki niso več za bojevanje. Lehko ranjeni se morajo precej, ko so obvezani, oni pa, ki so za transport ranjencev kot pomočniki na kraj zavezovanja odposlani, in so izmed bojevalnega stanu, takoj po izveršenji naloge verniti v svoj oddelek.

38. Razkropljeni se morajo najbližnjemu kerdelu pridružiti in pri njegovem poveljniku oglasiti.

39. Vojaške bolnišnice in sovražnikove ambulance, ravno tako tudi osebe, ki imajo zraven opraviti, dokler to svojo službo opravljajo, se imajo v smislu genevske pogodbe in po slučajno danih določbah kot nedotakljive smatrati, morajo se pa dati spoznati po pogojenem znamenji, to je, po rudečem križu na beli podlagi, (pri zavodih na zastavah, pri osebah na rokarnih prevezah).

40. Z vojnimi vjetniki naj se usmiljeno ravnà; kajti ne bilo bi pošteno, z neoboroženimi neusmiljeno ravnati ali pa jih celo

oropati in hudo delati ž njimi; ranjenim sovražnikom naj se ravno tako, kakor lastnim vojnim tovaršem, primerno postreže.

41. Vojak, ki se v vojni vjame, naj ne pozabi, kaj je prisegel, ter naj svojemu vladarju zvesto in sveto spolni svojo obljubo in naj ničesar, kar bi njegovi lastni vojski utegnilo biti na škodo, sovražniku ne izdá.

Podložni so dolžni svoje predpostavljene in višje spoštovati in podpirati in jim biti pokorni tudi, kedar so ž njimi vred vjeti.

42. Vsak, ki je bil vjet, in se verne nazaj, naj se po postavi opraviči, da ni bil sam kriv, da se je vjel.

§. 7.

Udeleževanje pri zastopstvih, društvih, zborih, kakor tudi vdeleževanje pri javnem novinarstvu.

(Theilnahme an Vertretungskörpern, Vereinen, Versammlungen, sowie Betheiligung an der öffentlichen Presse.)

43. Političnih društev, če so tudi v obče od vlade dovoljena, se nihče ne sme udeležiti, niti vojak, ki še djansko služi v vojski, niti tak, ki še nij doslužil, niti oni, ki kako službo pri vojaškem oskerbništvu opravlja.

44. Kdor se skrivnih društev udeležuje, kaznuje se po kazenski postavi.

45. Društev, ki niso politična pa dovoljena, smejo se vdeležiti vojaki; vendar si morajo najpred od predpostavljenega vojaškega poveljstva k temu dovoljenje izprostiti.

46. Udeležiti se javnih shodov ali demonstracij, ki imajo političen namen, vojaki v vojaški obleki ne smejo; kajti to se z vojaško službo nikakor ne vjema.

47. Vojaki, kateri imajo kako posestvo in vsled tega pri volitvi zastopnikov po postavi volilno pravico, smejo to pravico le po svojih pooblaščenih uživati. Vendar pravice, izvoljeni biti, sploh vojaki nikoli nimajo.

48. Vojaškim osebam, ki še dejansko služijo, je prepovedano, časopise ali sploh tiskovine, ki perijodično, to je od časa do časa izhajajo in samo ali vsaj ob enem tudi politične ali socijalne stvari obravnavajo, dajati na svitlo, ali jih vredovati ali pomagati k temu; prepovedano jim je dalje vojaške zadeve pretresovati in dajati v natis na kak način, ki se z vojaškim redom in duhom ali vojaškimi dolžnostmi ne vjema.

Kdor hoče kak perijodičen časopis ali tiskovino, ki ni politična in je brez kavcije, dajati na svitlo ali vredovati, potrebuje k temu dovoljenja od državnega vojaškega ministerstva; kdor bi v kakem časopisu rad kaj

očitnega dal popraviti in razglasiti, treba mu je k temu dovoljenja od predpostavljenega generalnega (vojaškega) poveljništva.

II. Oddelek.

Pravilne določbe.

(Grundsätzliche Bestimmungen.)

§. 8.

O službi.

(Dienst.)

49. „Najvišja služba“ ali „služba“ zapopada v sebi vsa ona opravila, ktera zapovedujejo stanovske dolžnosti.

§. 9.

Razne nadredbe in podredbe.

(Verhältniss der Ueber- und Unterordnung.)

50. Osobe orožene moči niso samo v ožjem službenem okvirji kot podložni predpostavljenim, nego tudi v veliki organični celoti kot nižji višjim podveržene.

Ta nad- in podredba ima za one, ki so v rezervi, takrat veljavo, ako se k službi

pokličejo ali če dobodo povelje, ki se tiče njihovih vojaških dolžnosti, dalje vselej, kedar se pokažejo v vojaški uniformi.

51. „Višji“ je vsak aktivni pripadnik stoječe vojne, vojne marine in deželobrambovstva vsem onim nasproti, ki v taisti stanovski gruči manjšo šaržo imajo, kakor on.

52. Osobe vojaškega stanú, bodi-si stoječe vojne ali vojne marine ali deželnega brambovstva, dalje nadzorno osebje vojaških kaznilnic, kakor tudi sanitetno in tehtnično pomožno osebje stojé tudi razen lastne stanovske gruče v razmeri višjega in nižjega.

53. „Predpostavljeni“ je brez obzira na stanovsko gručo oni, kteremu vsled organskega položja, vsled službenih p. pisov ali pa vsled slučajnega odločenja pripada pravica poveljevanja vsem onim nasproti, ki so mu „podložni“.

Ako je izjemama višji v šarži in redu nižji nego oni, ki ga imajo ubogati, morajo se mu tudi ti za čas te razmere brezpogojno podvreči.

Taisto velja za vse nižje, kedar kak višji na lastno odgovornost zapoveduje. K temu je višji celo zavezan, a mora potem opravičiti se — vselej:

a) da vstavi javno zaničevanje dolžnosti in službene zopernosti, kakor tudi razuzdano obnašanje vojaških oseb.

b) ako spozna, da je treba odločnega poveljevanja pri slučajih, kjer so oddelki vojske ali zavodi brez poveljnika.

55. Auditorji, vojaški zdravniki in vojni računovodji, kakor tudi nadzorniki kaznilnic, osebe sanitetnih in tehničnih zavodov morajo proti osebam moževskega stanu kot predstojniki vesti se.

56. Pri taisti šarži in redu imajo na suhem osebe stoječe vojske pred vojno marino, oba pa pred deželobrambo prednost. Na morji imajo osebe vojne marine prednost pred oními stoječe vojske.

57. Za službeno razmerje je poleg šarže v posameznih stanovskih gručah tudi red merodajen.

§. 10.

Službeni red.

(*Dienstordnung*)

58. One določbe, ki omejujejo natanko položje in delavnost oseb, komand, uradov in zavodov in ki veljajo za njihov pismeni in ustni službeni promet, se zovejo „službeni

red,“ pot, ki se ima pri tem njega deržati, zove se „službeni pot.“

59. Službeni red zahteva, da nihče mej svojega in tujega področja ne prestopi, dalje da se vse službene zadeve zapored od zdolaj na kvišku vedejo, in ravno tako od zgoraj doli prihajajo.

Ako posebne nujne okoliščine zahtevajo, da se to pravilo ne izpolnuje, morajo se prepisi direktno dobljenih povelj ali ravno tako izročeni javljenj vsem medstopnjam kolikor moči hitro uposlati, ali pa se mora ravno tako o tem ustno poročati.

61. Viši ne sme v osebnih zadevah nikdar vtikati se v opravke nižega, a tudi predstojnik le takrat, kedar dobro službe to tirja.

III. O d d e l e k.

Obnašanje podložnega (nižjega).

§. 11.

● pokornosti (subordinaciji).

(*Subordination.*)

62. Vsak podložni ima dolžnost, brez vsega ugovora vsakako svojim predpostavljenim

pokoren biti, v onih rečéh, ki so imenovane v točki 54, mora tudi vsak nižji višim zavoljo službe biti pokoren.

Subordinacija je celo različna od suženske podložnosti, ampak ona je nekaj lepega in žlahtnega, ki obstoji v tem, da vojak občnemu blagoru na prid vsikdar podverže lastno svojo voljo postavi in povelju.

Taka subordinacija je se vé da celo potrebna, da se obvaruje vojaški red, da se ohranja vojaška moč na terdnih nogah. Brez te subordinacije vojska kaj zdatnega ne more storiti.

63. Dolžnost subordinacije veže vse osebe, ki djansko služijo v orožji, one pa, ki ne služijo djansko, veže le v rečéh, ki so imenovane v 50. točki.

64. Subordinacija zahteva, da podložni vsako povelje svojih predpostavljenih brez ugovora, voljno o pravem času in tako dobro spolni, kakor mu je po njegovi moči in po razmerah mogoče.

65. Ugovarjati, predno se kako povelje izverši, se sme, ako to okoliščine dopuščajo, le takrat, kedar podložni misli, da je to službi na korist, ali pa če so kaki zadržki, ki predpostavljenemu niso znani. Če se njegovo ugo-

varjanje ne sprejme, mora se povelje brez vsega ugovora naravnost spolniti.

66. Le takrat, kedar je jasno in očitno, da je kako povelje zoper s prisego na se vzeto dolžnost, državi ali službi v škodo, ali pa, kedar se kaj zahteva, kar je po kazenski postavi prepovedano, takrat podložni ne sme pokoren biti. Se vé da mora prej vse dobro in na tenko premisliti.

67. Če kak drugi predpostavljeni sam od sebe kaj zaukaže, kar poprejšnje povelje ovira, mora mu podložni to poprejšnje povelje povedati; vendar če ta poznejši poveljnik ostane pri svojem novem povelji in tirja, da se spolni, mora se to novo povelje spolniti. V posebnih imenitnih rečeh, zlasti pred sovražnikom, sme si vojak v svojo varnost izprositi, da se mu povelje spisano izroči. Če bi pa okoliščine tega ne dopuščale, mora pa s tim zadovoljen biti, da mu predpostavljeni s svojim podpisom samo poterdi, obkorej in kje je dal svoje povelje in to svoje povelje pred pričami glasno pové. Ravno to tudi tedaj veljá, kedar oficirji glavnega štaba (načelništva) ali oficirji ordonance ali adjutanti ustmeno naznanijo, da se je povelje spremenilo.

Na ta način spremenjeno povelje mora podložni kakor hitro mogoče onemu predpo-

stavljenemu naznaniti, ki mu je prejšnje povelje dal.

68. Če podložni, ki ima kako povelje izverševati, na okoliščine zadene, katerih predpostavljene takrat ni mogel vedeti, ko je dal povelje, tako mora po okoliščinah, kakor najbolje vé in zna in po svoji dolžnosti, kolikor mogoče, v duhu danega povelja ravnati, če nima več ne časa ne priložnosti, na znanje dobiti novega povelja in bi očitna škoda bila, ako bi se na tenko po povelji ravnal. Se vé da odgovoren je za vse to on in mora predpostavljenemu, kakor hitro mogoče, naznaniti, kako in zakaj da je tako ravnal.

69. Vsak podložni se mora proti predpostavljenemu, vsak nižji pa proti višjemu, spoštljivo obnašati, kolikorkrat ima pri njem ustmeno ali pismeno, v službenih ali neslužbenih rečeh kaj opraviti. Te svoje dolžnosti nikoli ne sme zanemarjati; kajti vsak je dolžen že one spoštovati, ki so mu v versti, toliko bolj tedaj one, ki so mu na viši stopinji.

70. O predpostavljenih ali višjih slabo govoriti, njih dela pretresovati ali jih celo zasmehovati je na vsak način prepovedano.

§. 12.

O kaznih.*(Strofen)*

71. Naloženi kazni se mora vojak brez vsega ugovarjanja in ustavljanja podvreči in jo z voljo prenesti.

72. Če v strahovno kazen obsojen vojak ve za kake predpostavljenemu, ki mu je kazen odločil, neznane okoliščine, vsled katerih bi se mu utegnila kazen polajšati, jih sme po dveh tovarših v 48 urah potem, ko se je zaperl ali ko se mu je kazen naložila, službeno povedati ter prositi, da bi se dobrovoljno prevdarile.

73. Precej, ko je vojak svojo kazen v zaporu prestal, mora se pri svojem prvem (naj bližnjem) predpostavljenem, v 48 urah pa o priložnosti, ko sporoči svoje naznanilo (raport), službeno pri onem predpostavljenem oglasiti, kateri ga je v kazen obsodil.

Ako se pri tem zavoljo premestitve ne more oglasiti, naj se pri tistem predpostavljenem oglasi, ki je na postaji tamkaj pričujoč in sicer pri naj višem; ta naj pa potem to dotičnemu višemu poveljstvu pismeno naznani.

§. 13.

O prošnjah.*(Bitten)*

75. 76. Vsako prošnjo mora vojak dobro prevdariti, potem še le jo sme naj bližnjemu (pervemu) predpostavljenemu predložiti; če bi pa ta prošnje ne uslišal, naj pa službeno pri kompanijskem raportu prosi. Ako se mu tudi tukaj odreče, dano mu je na voljo — se vé da službeno — osebno se oglasiti pri bataljonskem ali po potrebi celo pri polkovnem (založnem) poveljstvu.

77. Samo spomladi, ko pride brigadni poveljnik vojsko ogledovat in pregledovat, sme vsak vojak, po danem opominu svojo prošnjo tudi neslužbeno naravnost onemu poveljniku predložiti, ki vojsko ogleduje.

79. Ako ima več vojakov v kaki skupni zadevi kake prošnje, smejo jih celo takrat, ko je ogledovanje ali pregledovanje vojske, le tako le predlagati, da v imenu vojakov, ki niso podoficirji, dva izmed njih, v imenu podoficirjev le dva podoficirja in sicer po častni stopinji naj viša, prosita. Ali poprej morajo tisti, ki jih to zadene, vmesnim predpostavljenim to sporočiti.

80. Vsem izmed vojske je sicer dovoljeno, v osebnih rečeh pri Njegovem c. k. apostoljskem Veličanstvu, presvitem cesarju, milosti prositi in sicer pismeno ali pa, da sami grejo pred cesarja, ali prošnje do cesarja, ki se količkaj službe tikajo, smejo se le z dovoljenjem predpostavljenega polkovnega poveljstva vlagati.

§. 14.

O pritožbah.

(Beschwerden)

82. Vsaka vojaška oseba ima pravico, pritožiti se zoper krivico, ki se mu je storila.

83. Vsak predpostavljeni, ki ima pravico, soditi v pravih, ima dolžnost, v okom priti dokazani krivici. Kajti to bode le njemu v čest, če to svojo dolžnost vsakikrat po svoji vesti tako spolni, kakor se njegovemu stanu in okolščinam spodobi.

84. Vsak vojak, ki brez pravega uzroka, toži in si ne dá ničesar dopovedati, ampak le po svoji termi dalje tožuje, mora se zato kaznovati, ker se je svoje pravice le po krivem poslužil.

85. Sploh se sme pritožiti še le drugi dan po storjeni krivici, pritožiti se zoper kako povelje sme se še le potem, ko se je povelje

spolnilo, pritožiti se zoper naloženo kazen še le takrat, ko se je kazen prestala.

86. Če se hoče vojak o čem pritožiti, oglasiti se mora pri svojem neposrednjem predpostavljenem. Če ta njegove prošnje ne more uslišati, spravi se pritožnik službeno do kompanijskega raporta. Ako se tožba tudi tukaj ne sprejeme, dá se mu sicer na prosto voljo, pritožiti se službeno pri bataljonskem ali po potrebi tudi pri polkovnem poveljniku, vendar mora se poprej k predpostavljenim podati, ki so še vmes ter mirno in brez strasti predvariti, kar so mu oni povedali in razložili.

87, 88, 90. Pri pritožbah mora vsak deržati se službenega pota ali reda; le spomladi o priliki ogledovanja vojske sme se vsak pritožiti naravnost pri poveljniku, ki je prišel ogledovat, (glej točko 77). Kako se ima ravnati pri pritožbah, ki jih več skup v eni reči ima, to pové točka 79; vendar sme govoriti le tisti, ki je naj viši izmed njih; izmed ostalih sme pa le oni govoriti, kteremu se zaukaže.

Nagovarjanje in obnašanje pri sporočanju.

(Ansprache und Benehmen bei Meldungen.)

92. Podložni (nižji) mora predpostavljene-
nega (višega) vikati in nagovoriti ga z besedo
„gospod“ in imenovati ga po njegovi šarži
(časti), če nima kakega drugega častnega
imena. Tako mora se vselej v službi proti
njemu ravnati, naj bi sicer v osebnih rečéh
ž njim še tako dober ali v kaki zavezi bil.

93, 94. Vsako naznanilo mora biti jasno
in jederno (krepko); ta pa, ki naznanilo spo-
roča, če ni višemu (predpostavljenemu) osebno
dobro znan, mora naj prej povedati svojo šaržo
(častno stopinjo), svoje, ali, če potreba, tudi
vojaškega kerdela ime.

97. Pismena naznanila sestavljajo se po
opravilnem redu. Treba je včasi pristaviti,
obkorej se je naznanilo oddalo.

Treba je to posebno pred sovražnikom
in sploh pri vseh priložnostih, kedar je to
vedeti važno.

IV. Oddenek.

Kako naj se obnaša predpostavljeni (viši)?
(Verhaltungen des Vorgesetzten (Höheren)).

§. 16.

O strahovanji (pokorščini).

(Disciplin.)

98. V čem obstoji pravo strahovanje? V tem, da vojaki niso uporni, ampak pokorni, da so v pravem redu in da zvesto spolnujejo svoje dolžnosti. K temu je treba, da jih ima predpostavljeni z vso močjo v strahu in redu, in da jih sili k temu, da spolnujejo vsako povelje; da so oni pa res tudi na tenko pokorni, sploh da predpostavljeni in podložni spoštujejo postavo in dolžnost in sami sebe zatajujejo, kar le treba in mogoče.

99. 100. Pervo, kar je strahovanju treba, je, da se vojak primerno izučí in izuri, skoz in skoz biti pokoren, ves zvest v spolnovanju svojih dolžnosti, natančen tudi v posameznih službah. Treba je dalje, da se gotovo in ostro vsak kaznuje, kateri ne ravna na tenko po povelji in ukazu. Prava pokorščina se zlasti s tim doseže, da je poveljnik ojster, ali vendar pravičen, da si vse šarže skup pomagajo in

zložno delajo, in da predpostavljeni dajejo lepe zglede. Kjer se pokorščina že nahaja, naj se na vsak način ohrani; kjer je pa ni, treba je na vso moč si prizadevati, da se zadobi, če bi tudi trebalo k temu naj ojstrejših pripomočkov.

§. 17.

Kako se mora s podložnimi (nižimi) ravnati?

(Behandlung der Untergebenen (Niedereren)).

101, 102. Ravnati se mora s podložnimi pravično in dobro, pa tudi dosledno in tako, kakor je posameznemu po njegovi natori primerno. S tim si predpostavljeni pridobi veliko zaupanja, podložni mu bodo vdani; toliko več bode on veljal pri njih.

Predpostavljeni naj si toraj prizadeva, svoje podložne spoznati po njih natori, naj bode usmiljenega, dobrega serca do njih, naj jih spodbuja in pripomaga, da se učijo in omikajo. Pri vsem tem pa naj vendar nikoli ne terpi, da bi se kdaj pravila in povelja kakor si bodi prelomila, tudi naj ne bode preveč znan in dober ž njimi kakor s stariji prijatliji. Vsakakor mora on znati si veljavo ohraniti.

103. Vojak mora biti zvest v spolnovanji svojih dolžnosti, vse na tenko po redu opravljati; tega pa, se vé da, mora se privaditi. Vojaško službo je treba z vso natančnostjo opravljati in kjer je treba, z naj večo ojstrostjo ravnati o pravem času. Delati se mora po pravici, ne gledé na nikogar, terdno in krepko pa vendar brez osornosti in strasti; kajti tako ravno služi predpostavljeni službi v dobiček, in si pridobi s tim tudi veljave.

104. Vsa skerb se mora imeti, da se podložni izurijo in izučijo in da bodo za boj; ravna se naj pa tú ž njimi poterpežljivo, stanovitno in metodično, to je tako, kakor to tirja dober uk.

Ob enem naj se mladim vojakom tudi vceplje vojaški duh, naj se jim obuja veselje do svojega poklica in naj se skerbi, da bodo še bolj terdno vdani cesarju in domovini.

105. Vsak predpostavljeni ima dolžnost, po pravici pomagati vsakemu, ki ima pravično prošnjo ali pritožbo.

106. Preveč gledati na podložne, v vsaki malenkosti imeti jih takorekoč pod varstvom, preveč vtikati se v njih lastne stvari, vzbuja in napravlja le nevoljo in je službi na škodo; prilastiti si več pravice, kakor je imajo, ali

dajati povelja, ki s službo niso v nobeni dotiki, je pokorščini na škodo in kazni vredno.

107. Predpostavljeni naj si tudi prizadeva, da podložni vedno gledajo na se, da jim je vedno mar za čest in poštenje; kajti to utegne službi na hvalo priti.

Kdor ve prav hvaliti in grajati, obdarovati in kaznovati, pokaže s tim, da je izurjen, razumen in previden.

Pri komur je vsaka beseda in vsako opominjanje zastoj, kdor kaže, da ne mara za svojo dolžnost, da je nepokoren, ta se mora kaznovati.

Kaznovati se vendar podložni nikoli ne sme zato, ker mu predpostavljeni osebno morebiti ni dober; tudi tako ne, da se vidi, kako ga predpostavljeni sovraži.

Ko predpostavljeni kazen odloči, mora gledati na to, kako se je podložni do zdaj obnašal in koliko je omikan, dalje na to, koliko bi kazen utegnila zdati ali pomagati, in na okoliščine, vsled katerih bi se kazen smela zljajšati ali povišati.

Kaznovati podložnega sme predpostavljeni še le takrat, ko je vse že dobro prevdaril, in mu je jeza odlegla; odpuščati mu cele kazni ali vsaj nekaj, po navadi ne sme,

razun takrat, kedar je kak poseben uzrok, kateri se je še le pozneje zvedel.

108. Oficirjem in podoficirjem se mora čest in veljava, ktera jim gre, ohraniti in obvarovati tudi takrat, če so viši zraven. Zato se mora ž njimi vselej tako ravnati, kakor se po njih stanu in službi spodobi. Očitati jim ali jih grajati vpričo podložnih (nižih) ali ptujcev, sme se le takrat, če že mora biti in to vselej varno in pošteno.

109, 110. Viši mora vsakega nižega (podložnega) vikati in ga toraj v službi ne sme z nobeno drugo besedo nagovarjati.

§. 18.

Varstvo in ohranjenje moža in blaga.

(*Schonung und Erhaltung von Mann u. Material.*)

111. Vsak predpostavljeni ima ojestro dolžnost, varovati može in robo, dokler da to vojaški reči ni v škodo. Zlasti je dolžen, skrbeti za dober živež, za dobro obleko, za pripravno stanovanje, gledati na zdravje, s tim, da se vojaki imajo v pravem redu in metodično navadijo truda; gledati je dolžen tudi na to, da se roba ohrani v pravem stanu, kakor je to zapovedano po posebnih pravilih.

§. 19.

o ukazih.*(Befehlgebung)*

112. Vsak ukaz naj je jasen in kar mogoče kratek in razločen. Važne ukaze, ktere ustmeno daš, morajo ti oni, kteri jih sprejmejo ali dalje izročiti imajo, vselej od besede do besede ponoviti.

113. Kjer je mogoče, morajo se važni ukazi pismeno dati in zraven pristaviti, kdaj so se oddali. Kjer je treba in mogoče, zlasti v vojni, morajo se taki ukazi po dvoje napraviti in vsak po drugi poti poslati, kamur je namenjen.

114. Noben ukaz se ne sme brez posebnega uzroka prenarediti. Kedar se pa kakemu predpostavljenemu zdi potreba, kak važen ukaz prenarediti, ki ga je kak drugi predpostavljeni kteremu svojih podložnih dal, sme ga on le takrat, kedar tega predpostavljenega ni vpričo, prenarediti in sicer pismeno, ali pa, če to ni mogoče, na način, kakor se je omenilo zgorej v točki 67.

115. Vsak poveljnik voda (Zugskommandant) mora vedeti za hiše, kjer so njegovi vojaki pod streho. Predpostavljeni pa morajo svojim

lastnim podložnim vselej na znanje dati svoje stanovanje.

§. 20.

Kdo namestuje poveljnika?

(Stellvertretung im Kommando.)

116. Če ni poveljnika zraven ali pa če on ni za službo, namestuje ga tisti, kateri se je nalašč zato odločil (postavil). Sicer ga pa namestuje zmed podložnih, ki so tamkaj na mestu, tisti, ki je najviši za njim; če so pa razna vojaška kerdela skupej, prevzame poveljništvo najviši izmed njih. Izmed onih, ki so si v versti, to je, ki so enake častne stopinje, izbere se za poveljnika pri stalni vojski in vojaškem mornarstvu tisti, ki je v prejšnji šarži najdalje služil. Na deželne brambovce se ne gleda; vselej imajo pred njimi častniki stalne vojske in mornarstva prednost in se torej le izmed teh zbere poveljnik.

V. Oddelek.

O ukazih za vojašnice in stanovanja.*(Kasern- und Quartier - Vorschriften.)*

§. 21.

Red v vojašnici.*(Kasern-Ordnung.)*

117. Poveljništvo v vojašnici ima povsod najviši poveljnik onih kerdel, ki v njej stanujejo.

119. Nad vsakimi durmi mora biti tabla z napisom, da se vé, čemu je dotična izba.

Napravi se napis tako-le:

Polk: (ime)

kompanija: (ime) Vod: (ime)
(kerdelo)***Soba za može.***

(Računski narednik, kuhinja, zaloga, itd.)

30 postelj.

(20 konjev).

10 palcev (26 centimentrov.)

120. Poveljnik vojašnice določi vsakemu oddelku prostor za vojaško razredenje, potrebne

ordonance pri vratih in druge straže (pošte) in oskerbuje vse druge naredbe, ktere so k redu in varnosti potrebne.

121. Tobak kaditi in z nevarno lučjo okoli hoditi na podstrešji (Dachboden), po hlevih, po podih za klajo in sploh po vseh prostorih, ki so nevarni zavoljo ognja, je prepovedano.

Ogenj v kuhinjah in pečeh se mora po retrêti (štrajhu) pogasiti.

122. Kedar se v vojašnici ogenj vname, naj se kar precej dá znamenje in skličejo vojaki na noge k orožju, in naj se vse poskusi, kar bi utegnilo pripomoči, da se ogenj ugasi.

Vodstvo pri gašenji prevzame kasarno-inšpekcijski oficir, dokler ne pride vojašniški poveljnik, požarni brambovci, ali pa kdo od inženirskega vodstva.

124. Prehodi, stopnice, stranišča, vrata in dvorišča se morajo od mraka in vso noč razsvitljevati.

V nadstropji se ne smejo nobene vaje imeti, ki bi zidovje ali pohištvo utegnile omajati.

Derva cepiti in premog (Steinkohle) drobiti se le sme na dvorišči in v kletih.

Okna se morajo, kedar se odpró, dobro pripeti ali prikleniti; če pa močen veter vleče, morajo se zapreti.

125. Notri v vojašnici in okrog nje mora biti čedno. Smetje, gnoj in pepel se mora na svoj, nalašč zato namenjeni kraj spravljati.

Studenci sami in vse okrog njih mora posebno čedno biti, ravno tako tudi stranišča.

Gledati se mora tudi vedno na to, kakošna je voda.

Streljati se sme v kasarnah in izbah samo tamkaj, kjer se v jahanju podučuje, pa le, kolikor je treba, da se konji navadijo streljanja.

Streljati s puškami za sobo se samo v hlevih ne sme, sicer pa.

127. Stopiti v kasarno smejo po postavi samo oni, ki v njej stanujejo, pa vojaške osebe v vojaški obleki (uniformi). Malopridne osebe in klataži ali sumljivi, pa nikakor ne smejo noter iti.

128. Živež in pijačo smejo v kasarnah prodajati samo marketendarji in pa oni, ki so od kasarnskega poveljnika sprejeli dopustni list.

Obkorej se kerčma mora zapreti, določi kasarnsko poveljstvo.

§. 22.

● izbenem redu.

(*Zimmer-Ordnung.*)

134. Po izbah mora vse biti v redu in čedno. Na to ima pred vsemi drugimi vsak

vodovodnik (Zugsführer) dolžnost gledati in paziti. Podpirati ga pa morajo pri tem poslu, kolikor potrebno, dotični desetniki in razvodniki (korporali in frajtarji).

V vsaki izbi je kak podoficir, razvodnik ali kak zato pripraven vojak za izbnega poveljnika, in je odgovoren za ves red, za snažnost in pokorščino.

135. Za vsako izbo odloči izbni poveljnik vsak dan enega prostega vojaka, (ne šarže), ki ravno v tisti izbi stanuje in ta vojak prevzame službo v izbi, namreč da osnaži in omije izbo, zakuri peč, prižiga luč, prinaša vodo. Sicer pa sme ta vojak prosto hoditi svoje pote, da le te svoje dolžnosti opravi.

136. Ako šarže skup stanujejo, prevzame v vsaki izbi tisti izbno poveljništvo, ki je najviši ali najstarši po svoji častni stopinji. Izbno službo (službo v izbi) zaporedoma (po versti) ordonance tistega voda (cuga) oskerbujejo, h kateremu se šarže štejejo.

137. Ako v izbah za vojake ni posebnega mesta, kjer bi šarže spale, izbere si izbni poveljnik sam svoje mesto, ki se mu za opravljanje svoje službe najpripravnije zdi, in mora, kjer je mogoče, od njegove postelje najbližnja postelj za vojaka vsaj 4 čevlje oddaljena biti.

138. V izbi mora biti imenik na durih napravljen po sledečem obrazu in pod tim zaznamek vseh posteljnih narejčin (Bettfornituren) in drugih priprav, ktere so v izbi.

139. Za omenjene reči, kakor tudi zato, da se stene, okna, duri, tla, peči in vse, kar je še druge robe v izbi, obderžijo v dobrem stanu, odgovoren je izbni poveljnik. Ta mora tedaj kar precej naznaniti, če se je kaj poškodovalo in povedati, kdo je kriv te škode. Če bi bil kdo kako reč kdaj iz porednosti poškodoval, naj si on prizadeva, zvedeti poredneža.

Imena predpostavljenih generalov, štabnih- in nadoficirjev.

Najviši vojaški poveljnik:
 Državni vojni minister:
 Glavni vojni ogleda (inšpektor):
 Glavni ogleda orožne verste:
 Velevalni general (samostalni vojaški komandant):
 Kerdelski divizionar:
 Brigadnik:
 Polkovnik:
 Reservni poveljnik (pri oddelkih, kateri so njemu podvrženi):
 Prapornik (major):
 Stotnik:

Zbirališče bataljona:

Razredalno mesto kompanije:

Opomba: Zraven imen predpostavljenih, ki so na kaki postaji (štaciji), mora biti tudi zapisano njih stanovanje.

140. Novinci in ljudje, na ktere se je manj zanesti, morajo se k onim vojakom djati, ki jih imajo podučevati in gledati na nje. Ljudje, ki so si prijatelji, enako zvedeni ali omikani, ali pa, ki govorijo ravno tisti materni jezik, smejo svoje postelje drug zraven drugega imeti, če zato prosijo in če to službine razmere dopuščajo. Možje, ki bobnajo ali trobijo, morajo svoje mesto imeti zraven duri (vrat). — Mesta, kjer spi, ne sme nihče brez dovoljenja izbinega poveljnika spremeniti.

141. Postelje morajo z zglavjem vštric stene, 6 palcev proč, od nje stati, in sicer po dve tako, da ste dve 6 palcev narazen, med slehernim parom pa 15 palcev vmes.

142. Nad zglavjem vsake postelje mora biti 4 palce dolga in 3 palce široka tablica, na kateri je zapisana šarža in ime dotičnega vojaka.

143. Posteljna roba se mora čedna ohraniti, večkrat djati na zrak in iztepati. Slamnjača (slamnjak) se mora po dnevu s tisto stranjo, na kateri je prerezana, navzdol obrniti; podzglavnik se dene k zglavji postelje na slamnjačo, čez to pa poletna odeja, rjuhe in zimska plahta in sicer vse po obliki in velikosti podzglavnikovi zravnano. Ako ni nobene zimske plahte, denejo se rjuhe pod poletno odejo.

V postelji se ne sme ničesar hraniti, kar koli kdo ima. Rjuhe se vsak mesec, slamnjače pa po potrebi za čedne zamenjajo.

Po težavnih marših, vajah in opraviilih je dovoljeno, tudi po dnevi ležati na posteljah, vendar se mora kaj pod - se podložiti ali pa obuja izuti, da se posteljna roba ne umaže.

144. Kako se mora hraniti in varovati orožje, municija, bojna priprava in mondura, kaže sledeči red:

A. Z a p e š c e.

(Bei den Fusstruppen.)

Puške, pijonirsko orodje, bobni, rogovi se morajo po prehodih obesiti na dotične kljuke, v izbah pa zraven postelj dotičnih ljudi. V prvem slučaju mora pri vsakem žreblji na levi strani na kakem lističu biti zapisano ime možev in puškina številka. Bobni in rogovi morajo biti tik duri onih izb, v katerih stanujejo bobnarji ali trobci.

Na kljuke za monduro se obesi to-le: nad vsako posteljo na sredi tornister, čez tega pa se dene ovratnica in čutara, zraven pa na eni strani patronjak, čez tega pa jermenovi pas s pobočnim orožjem, na drugi strani plašč in sicer tako, da je njegova podvleka na vnoter,

plašnica pa zavihana, na sredi naj se pa plašč z jermenom zapne.

Mondura, katero imajo ljudje pri sebi, pa je ne potrebujejo, se lepo zravnja in tako-le na krušnjo diljico položi: hlače, na te pa suknja (bluza), podjopič, čez vse to pa čaka (klobuk) tako, da ima ploščo na sprednjo stran; zraven mondure je na obeh straneh kruh, kuhinjsko posodje in skledica poveznena.

Črevlji (škornje) stojijo pod posteljo, in sicer pod zglavjem tako, da so pete obrnene proti steni. Mavha za kruh visi na zadnjem koncu postelje. Rokavice in na njih vojaška kapa ležijo na odeji in sicer pri zglavji.

Po letu ostanejo rokavice v tornistru za hranjene.

B. Z a k o n j i k e.

(*Bei der Kavallerie.*)

Orožje — razun revolverjev — rogovi in pjonirsko orodje kakor pri peštvu.

Na kljukah za monduro: nad sredo vsake postelje tovorni tornistri s čokami za konje in sponami, vojaška čutara in taborska uzda; zraven teh reči na eni strani patronjaki in v revolverjevi torbi preskerbljen revolver, na drugi strani plašč, kakor pri pešcih, in vedrica za napajanje.

Mondure — v ravno tistem redu, kakor pri pešcih — in verv za priskerbovanje piče se morajo z žakljem za oves oviti in na krušno diljico položiti. Naglavje, rokavice, kruh, kuhinjsko posodje in jedilna skledica, kakor pri pešcih, sekira za šotore zraven jedilne skledice.

Tobolec za kermo z orodjem za čedenje konj visi na zadnjem koncu postelje.

C. Za topničarje.

(Bei der Artillerie.)

Na kljukah za monduro: nad sredo vsake postelje vojaška čutara, zraven pa sablja. Čez vojaško čutaro tornister in črez tega patronjak in v revolverjevi torbi preskerbljen revolver podoficirjev.

Mondura, naglavje, rokavice, mavha za kruh, kruh, kuhinjsko posodje in jedilna skledica kakor pri pešcih. Ščet se položi na vojaško suknjo, ronec na monduro, trobenta se obesi črez plašč.

D. Za oddelek (kerdelo) vojaških voznikov.

(Beim Milit. Fuhrwesen-Corps.)

Blizo tako, kakor pri topničarjih. (Aehnlich wie bei der Artillerie.)

145. Kar pa imajo še druge zapovedane robe, spravi se v mavhe za kruh, tornistre in ronce; druge reči, ktere ima vojak, shranijo se v popotne skrinje, ktere imajo svoj prostor pod zglavjem postelje.

146. Posode za vodo stojijo zunaj izbe, ali kedar bi voda utegnila zmerzniti, v izbi pri durih.

147. Izbe se morajo vsak dan, kolikorkrat je treba, na vsak način pa zjutraj in po zjuterku pomesti in odpreti, da se prevetrijjo, prah in pajčevina se mora odpraviti, tla okna, duri, mize, klopi, dilje za postelje in za kruh večkrat omiti.

Prepovedano je tla potrošati s peskom, ali polijati z vodo; prepovedano je v izbi prati ali sušiti perilo, prepovedano je kuhati, in sploh vse, kar bi utegnilo napraviti škodljivo izparico ali zdravji biti na škodo. Po zimi se morajo tla, kar mogoče, brez mokrote suho snažiti.

Izbni poveljniki morajo ostro gledati na to, da se peči previdno, kakor treba, netijo; peči se morajo hitro odpreti, ko se vojaki k pokoji podajo.

149. Vsega tega, kar je zapovedano zastran reda in snažnosti imajo se vojaki kar

mogoče deržati tudi takrat, ko ne stanujejo skupej na enem mestu.

150. Ako kak oficir stopi v izbo, v kateri je več ljudi skupaj, zakliče tisti, kateri ga je naprej zapazil: *Habt Acht!* („pozor!“) Vojniki se obernejo proti njemu in se ustavijo, kjer ravno stojé; izbni poveljnik gre mu naproti, pa ne vzame pobočnega orožja in se tudi ne pokrije in se oglasi kot to, kar je.

§. 23.

○ izbah za betežnike.

(*Marode-Zimmer.*)

151. Da ne bo treba vojakov, kateri lahko zbolijo in utegnejo v kratkem ozdraveti, ter ne potrebujejo posebne postrežbe, oddati v vojaško bolnišnico, morajo se v vsaki vojašnici, in kjer mogoče, tudi pri raztresenem nastanovanju napraviti izbe za bolehne.

Bolnike oskerbujejo dotični oddelki; ako so pa ti predaleč od izb za bolehne nastanovani, izročijo se bolehni bliže nastanovanemu oddelku, da jih oskerbuje ali jim živež daje.

§. 24.

○ redu v konjskih hlevih

(*Stall-Ordnung.*)

154. V konjaku (konjskem hlevu) mora biti red in snažnost.

Navadna stelja se mora vsako jutro spraviti na za to določeni kraj; sploh pa se mora skrbeti, kakor je zapovedano, da stelja nikoli ne poide.

Vodotoki se morajo večkrat z vodo izplakovati; pregraje (staje), ki so iz ila phane, ali iz tlaka, morajo se suhe ohraniti in po potrebi popravljati in poravnovati. Roba, ki se potrebuje v konjaku, mora vedno biti pri rokah in se taka ohraniti, da se dá dobro rabiti.

Jasli in grablje (gare) se morajo vselej osnažiti, preden se klaja daje; jasli se morajo tudi pregledati, da oves skoz ne pada.

Vsak konjak se mora, kolikorkrat je mogoče, tako prevetrovati, da sapa, ki skoz vleče, konjem ne škoduje.

155. Kerma se mora zunaj hleva varno zahanjevati. V svisljih mora seno in slama biti redno spravljen, oves pa mera, s katero se oves meri, in s katerim se žito razi (štriha), morajo kar mogoče v kaki skrinji biti hranjeni.

156. Sedlovje in zaprega mora se v dotičnih kamrah ali kasarnskih prehodih obešati na tako imenovane kozle ali pa se zahanjevati v kakem drugem pripravnem kraji, da se hitro in brez vsega motanja more vzeti v roke. Pri vsaki posamezni robi mora na levi

strani biti listič, na katerem je zapisano ime moževo in število konjevo, kakor je to zapisano v glavni knjigi.

157. V konjaku mora vse biti v redu in snažno. Na to imajo pred vsem gledati ljudje, ki konjem strežejo. V konjakh, kjer je več konj skupaj, se mora vsak dan potrebno število konjskih strežnikov (Stallwarten) odločiti, kolikor jin je treba.

158. Konjski strežniki imajo dolžnost, neprenehoma paziti na konje, ter varovati jih napak, paziti, da se nikakor ne poškodujejo; hitro očediti staje in gnoj spraviti iz konjaka in če bi kak konj nagloma zbolel ali se poškodoval, morajo to naznaniti dotičnemu korporalu kot konjskemu ogledu, ali pa onemu podoficirju, ki ima paziti na konje.

Po noči morajo konjski strežniki verstoma biti na straži; kjer je le en mož, mora se v ponočni službi namestovati.

Ako mora kak konjski strežnik v silni potrebi iti iz konjaka, ima njegovo službo med tem časom kak drugi mož opravljati.

Kar se tiče obleke, smejo si konjski strežniki reč olajšati, kakor mogoče in spodobno.

159. Ako kak oficir pride v konjak, v katerem je več vojakov, zakliče tisti mož, kateri ga najpred zagleda: „Habt Acht!“ („Pozor!“)

Vojaki se obernejo proti njemu in se vstavijo, kjer ravno stojé, in konjski strežniki se v svoji lastnosti oglasijo, vsak kot to, kar je v svojem okrogu.

Ljudje, kateri imajo s konji ravno kaj opraviti, kar se ne da odkladati, morajo to svoje delo poprej končati.

§. 25.

○ pregledovanju vojašnic in stanišč.

(Kasern- und Quartier-Visitirung)

160. Kedar je napovedano, da se bo pregledovala vojašnica in stanovanje, pričakujejo oficirji in možje vsak v svoji zapovedani obleki dotičnega predpostavljenega, ki pride pregledovat.

Ko se ta predpostavljeni, ki pride pregledovat, ima sprejeti, ostanejo nadgledovalni naredniki naravnost onim poveljnikom na strani, katerim so podložni, in sicer ostanejo pred vojašniškimi vrati, ko se vojašnica ima pregledovati, če se pa stanovanje pregleduje, tamkej, kjer se stanovanje začne.

Kompanijske nadgledovalne šarže in dotični oficir, perve svojemu kompanijskemu poveljniku na strani, pričakujejo pregledovalnega predpostavljenega tamkej, kjer se kompanijski kraj začne.

161. Ko predpostavljeni pride, dajo trobci vojašniških straž (stražarjev pripravnikov) zapovedano znamenje za prejem.

Nadgledovalne šarže se oglasijo, kakor njih poveljniki in oficirji, zaporedoma pri pregledniku, in ga spremijo, kakor daleč sega njih stanovanje.

162. Možje se v izbah posamič vstopijo pred ali med svojimi posteljmi, izbini poveljnik pa tik duri; kuharji ostanejo v obleki, kakor jo imajo pri kuhanji, in delajo naprej; vse druge h kerdelu spadajoče osebe ravnaajo se po ukazu svojega poveljnika.

163. Ko preglednik v izbo stopi, zakličejo izbni poveljniki: „Habt Acht!“ („Pozor!“) in oglasijo se pri njem kot taki ter ostanejo blizo njega.

164. Ko se konjak pregleduje, stoji vsak mož proti konjaku obrnjen zraven svojega konja ter ga derži za uzdo. Mož, ki ima za dva konja skerbeti, katerih drug poleg družega stoji, derži z vsako roko enega. Konjski strežniki opravljajo svojo službo tudi med pregledovanjem, kolikor je potreba.

Ko predpostavljeni stopi v konjak, da oddelkov poveljnik znamenje: „Habt Acht!“ („Pozor!“)

165. Vojaki, ki posamem ali raztreseno stanujejo, pričakujejo oglednika, vsak pred svojim staniščem; kedar pride, skažejo mu čast ter ga spremljajo po hišah, izbah in konjakh.

166. Po dokončanem pregledovanju ostanejo ljudje v svojih izbah, staniščih ali konjakh, dokler ne pridejo druga povelja.

167. Če kak viši kakor je vojašniški poveljnik nenadoma pride v vojašnico, naj se pri njem oglasi naj viši nadglednik in ga prosi dati mu povelja za naprej; ob enem pa naj zapove, da se da predpisano znamenje in da se prihod naznani vojašniškemu poveljniku.

Kerdelo ostane pri svojem dnevnem opravilu in šarže kompanijske inšpekcije in izbni komandanti se pri ogledniku še le takrat oglasijo, kedar on do okraja pride, kjer imajo svoja opravila.

Dokler ni kasarnskega ali vojaškega poveljnika, spremlja oglednika naj viša šarža inšpeksijska in stori potem, kar je treba in sicer kakor to oglednik zapové ali pa, kakor on sam po okoliščinah za pravo spozna.

VI. Oddelek.

O opravljanju službe sploh.*(Dienstbetrieb im Allgemeinen.)*

§. 26.

● dnevnem redu.*(Tagesordnung.)*

168. Da se navadne službe in opravila uravnajo, zato je dnevni red, kterega izda poveljnik vsakega polka (samostalnega kerdela).

169. V dnevnem redu se pové, kedaj se ima opravilo začeti, kako dolgo ima terpeti (trajati) (po zimi 6, po letu 8 ur); pové se dalje o poročilu ali raportu, o preživljanju (hrani), o konjih, kako se kermijo in očedujejo, o stražah, kako se razdelujejo, o poveljih, kako se razglašujejo.

§. 27.

● juternici in večernici.*(Tagwache und Retraite.)*

170. J u t e r n i c a je znamenje za vojake, da naj vstanejo in se pripravijo k dnevnemu opravilu. Juternico bobnajo ali trobijo v posadkah trobci vseh straž in vojakov pripravnikov, v taboru bobnar ali trobec taborske glavne straže, v staniščih na maršu pa se bobna ali trobi pri štacijski straži. Kdaj se

ima bobnati ali trobiti juternica, to odločijo v posadkah vojaški štacijski poveljniki, v taboru taborski poveljniki, na marših pa kerdeljski poveljniki. Navadno se juternica bobna ali trobi po letu ob 5ih, po zimi pa ob 6ih.

171. Večernica je za vojake znamenje, da se imajo vrniti v vojašnice, v tabore in stanišča.

Bobna ali trobi se pa večernica ravno tako, kakor juternica, in sicer navadno ob 9ih zvečer.

174. Ob večernici se morajo vsi vojaki, to je desetniki (korporali) in kar je nižih vojakov od njih, vrniti v svoje stanišča, ali kraj v taboru, razun onih, katerim se je dovolilo, dalje izostati. Navadno smejo vodniki naredniki in šarže, ki so jim v versti, ravno tako oficirjevi namestniki dve uri po večernici še izostati.

Oficirjevim namestnikom, narednikom in vojakom, ki so jim v versti, ima kerdeljski poveljnik pravico dovoliti, da smejo čez večernico izostati, kakor se jim poljubi; šaržam in prostakom pa dovoli kompanijski poveljnik, da smejo še izostati po odločenem času (uri). Takim osebam se mora dopustni list dati v roke.

Po večernem bobnanji mora pri vsakem vođu vsaj en podoficir doma biti. Komur se

je pravilno ali pa s posebnim dopustnim listom dovolilo, čez večernico izostati, sme se to spet odreči, če bi bilo zdravju ali pa službi na škodo.

To dovoljenje sme odtegovati:

kompanijski poveljnik za 6 tednov, bataljonski poveljnik za 10 tednov, polkovni in samostalni bataljonski poveljnik celo ali deloma, za zmiraj ali za nekoliko časa.

Pri posebnih okoliščinah smejo polkovni ali samostalni bataljonski poveljniki kakor tudi viši predpostavljeni tudi celim kerdelom to dovoljenje začasno odvzeti.

175. Ako se „večernica“ ponavlja, ali pa ob nenavadnem času bobna ali trobi, morajo se vsi vojaki, to je, kar je oficirskih namestnikov in nižih vojakov, če bi tudi dopustne liste imeli — pod ostro kaznijo nemudoma v svojo vojašnico (stanišče) vrniti.

§. 28.

● inšpekcijski službi.

(Inspektions-Dienst.)

177. Inšpekcijske šarže so osebe poveljnikov, ki oskerbljujejo znotranjno službo sploh, zlasti pa skerbijo za red po vojašnicah in staniščih.

178. Pri združenih oddelkih in kerdelih opravljajo sledeče osebe ogledno ali inšpekcijsko službo:

Pri vsaki kompaniji (škadroni, bateriji) en desetnik kot „dnevni désetnik“ (Korporal vom Tage) in en razvodnik pri konjkih en vojak) kot „inšpekcijski poddesetnik (vojak od inšpekcije)“ (Inspektions-Gefreiter, Inspektions-Soldat); verh tega pri vsakej škadroni in bateriji en desetnik kot „inšpekcijski desetnik v konjaku“ in en vojak (predstrelec) kot nagledovalni vojak v konjaku (predstrelec)“ (Stall-Inspektions-Soldat, Inspektions-Vormeister); pri vsakem bataljonu ali odločenem polbataljonu en narednik kot „inšpekcijski narednik“ (Inspektions-Feldwebel), verh tega pri posebe nastanovanem, odločenem ali samostalnem bataljonu en niži oficir (Subaltern-Officier) (oficirski namestnik) kot „bataljonski inšpekcijski oficir“ (Bataillons-Inspektions-Offizier); pri vsakem polku en stotnik (konjiški stotnik) kot polkovni inšpekcijski oficir“ (Regiments-Inspektions-Offizier).

Inšpekcijsko službo v vojašnici (Kasern-Inspektions-Dienst) oskerbljuje v vojašnicah, kjer je le en bataljon nastanovan, bataljonski

inšpekcijski oficir, kjer je pa še manj nastanovanih, najviša inšpekcijska šarža. V večih vojašnicah se postavi (odloči) vojašniški „inšpekcijski oficir in vojašniški inšpekcijski zdravnik“ (Kasern - Inspektions-Arzt).

179. Kjer je treba, naj se odločijo za službo inšpekcijskega narednika tudi vodniki, za službo dnevnega desetnika razvodniki in za službo inšpekcijskega razvodnika tudi zanesljivi in ročni vojaki brez šaržne stopinje.

181. Inšpekcijska služba se nastopi ob času razdeljenja straž. Osebe, ktere inšpekcijsko službo prevzamejo, oglasijo se k raportu pri tistih poveljnikih, pod katerimi so; kompanijske inšpekcijske šarže se morajo verh tega še pri bataljonskih oglednih šaržah takrat oglasiti, kedar se straže razdeljujejo, bataljonske inšpekcijske šarže pa se oglašajo pri polkovnem oglednem oficirju.

182. Kompanijske, bataljonske in vojašniške inšpekcijske šarže morajo ves čas, kar so v službi, biti oblečene, in imeti pri sebi sabljo, in službeno znamenje (Dienstabzeichen) na sebi.

183. V mirnih časih ostanejo inšpekcijske šarže na svojem mestu ter ne odrinejo k vajam (ausrücken).

184. Dolžnosti, ki jih imajo ogledne šarže, povedane so v sledečih točkah; kako se imajo še posebno obnašati na marših in v taborih, povedalo se bode v oddelku XVI. in XVII.

Katere dolžnosti ima dnevni desetnik?

(Obliedenheiten des Korporalen vom Tage.)

185. Dnevni desetnik se po juternici kar precej (naravnost) podá v stanišča kompanije ter zbudi vojake; potem si zaznamnuje tiste, kateri so zboleli, kakor tudi tiste ljudi, kateri morajo k raportu priti in naznani to naredniku in računskemu naredniku.

Zjutranji raport, kateri je bataljonskemu (polkovnemu) poveljstvu namenjen, izroči inšpekcijskemu naredniku po okoliščinah spremlja ga k bataljonskemu adjutantu kakor tudi k inšpekcijskemu oficirju vojašnice in sprejme njih povelja posebno čez delalce, ktere mora odločiti kompanija in komande.

Ukaze, ki jih je sprejel, naznani on naredniku in računskemu naredniku, pové tudi vodnikom o delalcih, ki se morajo oskerbeti in pazi, da se prehodi in stopnice v vojašnici očedujejo.

Vojake, ki so malo zboleli, predstavi zdravniku, ter mu ob enem izroči knjigo, v kateri so

zapisani, in ko je zdravnik zapisal, kar je za potrebno spoznal, da potem knjigo računskemu naredniku nazaj.

Dnevni desetnik naj pazi na to, da kuharji svoja dela opravljajo o pravem času in da se vojaki, ki odhajajo na vaje, ob uri zberejo na zbirališču (Sammelplatz).

Posamezne ljudi, kateri so zato, da hodijo po kar je treba, n. pr. kupovat jedila i. t. d. mora on prevzeti, razverstiti ter zbrane peljati na zbirališče.

187. Raportni dnevnik (Rapports-Journal) prinese oficirjem na pregled, potem zbere ljudi, ki so za raport odločeni; ter jih pregleda in predstavi naredniku.

On naj skerbi, da se menaža prav razdeli, vjetnikom prinese in za tiste, kateri niso doma, topla ohrani.

Po menaži mora gledati, da se kuhinjsko posodje in kuhinje osnažijo.

Kako se mora obnašati, kedar se straže razdeljujejo, je v §. 74 predpisano.

O času odprave (Abfertigung) spremlja dnevni desetnik računskega narednika v polkovno (bataljonsko) pribočnico (Adjutantur), potem h kompanijskemu poveljniku in nese potem povelje kompanijskim oficirjem in oficirskemu namestniku.

Kedar se razglašča dnevno povelje, mora biti navzoč, in na vse, kar se tiče njegove službe, dobro paziti.

188. On mora po dne in po noči skerbeti za red po vseh staniščih, krog in krog, zlasti da je čedno po vseh krajih, kjer ne prebiva nobena kompanija, sploh pa mora gledati na to, da se vojaki na tenko ravnajo po tem, kakor je v vojašnicah zapovedano; če je treba, sme si v ta namen poprositi izbinih poveljnikov in vodnikov.

189. Gledati mora dnevni desetnik tudi na kompanijske jetnike.

190. Dalje naj pazi na to, da so vojaki, ki niso podoficirji, kedar se iz vojašnice ali staniščneга okraja podajo, oblečeni, kakor je primerno in predpisano, v ta namen se morajo pri njem oglasiti, preden se podajo na odhod.

161. Po večernem bobnanju naj pregleda kompanijske izbe, ali ne manjka kdo, ki ni dobil dovoljenja, ali pa če se je kaj posebnega prigodilo, in ali je ogenj v kuhinjah za moštvo in po pečeh pogašen. To naznani naredniku inšpekcijskemu pri večernem raportu, potem naredniku in računskemu naredniku, kedar sta doma, precej, sicer pa kedar se nazaj verneta ali pa prihodno jutro pri zjutranjem raportu.

192. Če se je kaj nenavadnega prigodilo, naj to hitro naj višemu kompanijskemu oficirju ali podoficirju, inšpekcijskemu naredniku in kompanijskemu poveljniku, ki je v vojašnici, naznani, v sili naj pa verh tega še sam zaukaže, kar v tem trenutku spozna za prav in potrebno.

193. Ako bi bilo dano znamenje izbune (Alarm), prevzame dnevni desetnik dokler ne pride kak viši, poveljstvo čez kompanijo.

194. Kolikorkrat se da znamenje, ki njega zadeva, poda se kar precej na mesto, ktero je za zbiranje dnevnih desetnikov določeno.

195. Kedar kak oficir pride v kompanijski okraj, mora se dnevni desetnik pri njem oglasiti.

196. Po noči opravljate nadzorniški šarži pri kompaniji menjaje službo tako, da desetnik čuje do ene, razvodnik pa od ene do juternice, da je v kompanijskem okraju vse varno, v miru in redu.

197. Kedar nastane po noči požar v vojašnici ali se dá znamenje alarma, mora šarža od kompanijske inšpekcije oficirje in moštvo kar precej zbuditi.

198. Dnevni desetnik mora vse dolžnosti, ki so se v teh točkah omenile, deloma sam osebno spolniti, deloma pa skerbeti, da jih

spolni inšpekcijski razvodnik, one pa, ki so bolj važne, ima vselej na vsak način sam spolniti.

Ktere dolžnosti ima inšpekcijski razvodnik?

(Obliegenheiten des Inspektions-Gefreiten.)

199. Inšpekcijski razvodnik mora dnevnega desetnika pri njegovih opravilih skerbno podpirati; ako desetnika ni ali pa je nekako zaderžan, mora ga razvodnik namestovati in zlasti zunanje službene pote oskerbovati.

Ktere dolžnosti ima konjski ogledni desetnik in konjski ogledni vojak?

(Obliegenheiten des Stall-Inspektions-Korporals und des Stall-Inspektions-Soldaten)

200. Desetnik in vojak inšpekcije morata se pri svoji ogledni službi v konjaku verstiti in drug drugega podpirati.

Nju dolžnost je samo paziti na konje, skerbeti za red v konjakh in snažnost po dvorih.

Zlasti pa morata ona verdevati in snažiti konje in gledati na konjske strežce.

Ako kak konj zboli, mora to konjski inšpekcijski desetnik in konjski strežec kar precej naznaniti živinskemu zdravniku (Thierarzt) in dotičnemu vodniku, in če je treba tudi škadronskemu (baterijskemu) poveljniku.

Konjaški inšpekcijski desetnik mora po juternici dnevnu desetniku vse naznaniti, kar se je gledé njegove službe prigodilo.

Konjaški inšpekcijski vojak prinese ob uri živinskemu zdravniku knjigo zbolelih konj (Pferde - Marode - Buch), v katero se zapišejo bolni konji; če je ta v knjigo zapisal, kar je treba, prinese jo stražmeštru, (ognjeniku, Wachtmeister, Feuerwerker).

Ponočna služba se po 196. odstavku menjavno opravlja.

Ktere dolžnosti ima inšpekcijski narednik?

(Obliegenheiten des Inspektions-Feldwebels)

201. Inšpekcijski narednik ima sploh dolžnost, paziti na vojaški red, znotranjo službo in snažnost po celem staniščinem okraju, zverševati povelja kerdeljskega poveljnika in oficirja inšpekcijskega in v sili in potrebi, če viših ni, storiti, kar sam za potrebno spozna. To se zlasti takrat zgodi, kedar opravlja službo vojašnične inšpekcije (Kasern - Inspektion); v takem slučaju on po primeri spolnuje dolžnosti oficirja inšpekcijskega.

202. On sprejme posebna povelja od oficirja, kateri ima inšpekcijo v bataljonu (polku)

in v vojašnici, po okoliščinah tudi od bataljonskega pribočnika (adjutanta); da te ukaze izpelje, porabi po potrebi inšpekcijske šarže pri kompaniji.

On zbere poslednjič imenovane šarže k zjutranjemu in večernemu raportu po juternici in po večernici, sprejme njih naznanila in da potrebne ukaze; se vé da poprej mora to bataljonskemu (polkovnemu) in vojašniškemu inšpekcijskemu oficirju naznaniti (sporočiti) in si od njega sprositi potrebnih ukazov.

Narednik inšpekcijski naj ves okraj, kjer bataljon stanuje, večkrat zlasti pa po noči pregleda in se prepriča, kako pazljive in delavne so kompanijske inšpekcijske šarže; ako zapazi kaj nerednega, naj to odpravi; tudi po kantinah (pivnicah) naj večkrat pogleda in naj skerbi zato, da je tamkaj vse v redu in da se pivnica ob uri zapira.

203. Inšpekcijski narednik naj vse zapiše, kar se je kaj posebnega prigodilo ta čas, ko je on svojo inšpekcijsko službo nastopil, noter do juternice.

Ta svoj spis „zjutranje naznanilo“ (Früh-Rapport) imenovan naj bataljonskemu (polkovnemu) in vojašniškemu inšpekcijskemu oficirju predloži, da ga ta pregleda in poterdi,

potem se nese bataljonskemu adjutantu. Napravi se pa to zjutranje naznanilo tako le:

polk . . .

bataljon . . .

Juterno naznanilo (raport).

dne

1. Dalje časa kakor je dovoljeno izostal je N. N.
2. Staniščini okraj sem pregledal ob . . .
3. Posebne prigode ali ukazi n. pr. pešec N. N. se pogrešuje od včeraj.

Podpis.

204. Silne in imenitne prigode naznani precej bataljonskemu (polkovnemu) in inšpekcijskemu oficirju v vojašnici po okoliščinah tudi bataljonskemu (pa polkovnemu) poveljniku in njegovemu pribočniku (adjutantu).

205. Kolikorkrat se da znamenje za dnevne desetnike, poda se tudi inšpekcijski narednik na zbirališče.

206. Če ima ob enem tudi inšpekcijo v vojašnici, naj tako ravna, kakor je inšpekcijskemu oficirju v vojašnici predpisano.

§. 29.

Ⓢ naznanilu (raportu).*(Rapport.)*

225. Pri vsakem kerdelu od kompanije na viš, po okoliščinah pa tudi pri odbranih malih oddelkih se mora vsak dan o določeni uri imeti raport.

Pri tej priložnosti sprejema poveljnik naznanila, prošnje in pritožbe, razsoja prašanja, hvali in graja, odločuje kazni in sploh zaukaže, kar je sicer za službo potreba.

Pri kompanijskem raportu poročajo tudi računski naredniki, kar zadeva njih opravila in se rešujejo službeni dopisi.

Pri kompanijskem raportu morajo vsak dan razun enega kompanijskega oficirja biti narednik, računski narednik in šarže kompanijske inšpekcije pričujoče.

Podoficirje in vojake, ki pridejo k raportu, narednik razversti po versti, kakor so v raportno knjigo zapisani.

227. K raportu od bataljonskih poveljnikov naviš se imajo osebe od moštva po kompanijskem poveljniku ali oficirju predstavljati.

229. O rečeh, ktere se pri raportu obravnavajo ima računski narednik spisano tako imenovano „raportno knjigo“, ktera mora zapopasti to-le :

Raportna knjiga.

Kje in kdaj:

1. V preskerbovanji je: { oficirjev ... vojakov ... konjev ...
(Verpflegsstand):
2. Bolnikov in bolehnih je: { oficirjev in vojakov, vsi po imenu, in kje
(Kranke und Marode): { da so.
3. Bolnih konjev: (Marode Pferde): (vsak posebej).
4. V službo stopijo: (In { oficirji in namestniki, dalje podoficirji in vo-
Dienst kommen): { jaki, ki nastopijo inšpekcijsko službo, vsi po
imenu, in katero službo da nastopijo.
5. Došli so: (Eingerückt): { oficirji in vojniki vsi po imenu.
6. Odsli so: (Abgegangen): {
7. V kazni so ti-le vojaki: (In der { vsi po imenu, v katero kazen so ob-
Strafe befindliche Mannschaft): { sojeni, kdaj so jo nastopili.
8. Naznanila: (Meldungen): {
9. Prošnje: (Bitten): {
10. K raportu so poklicani: (Zum { vse osebe po imenu in šarže, in
Rapport Befohlene): { stvar, ktera ali zavoljo ktere se
obravnavava.
11. Pritožbe: (Beschwerden): {
12. Posebni prigodki: (Besondere {
- Vorfällenheiten): {

Podpis kompanijskega poveljnika:

Podpis računskega narednika:

Kompanijsko raportno knjigo morajo oficirji od kompanije in oficirski namestniki vsak dan pregledati in s svojim podpisom poterditi.

Od vsake kompanije naj računski narednik napravi svoj juterni raport in ga predlaga bataljonskemu poveljstvu in tako podpira pri spisovanju raportne knjige.

§. 30.

● menaži.

(*Menage.*)

233. Da se menaža oskerbi, naj se denar, ki je zato namenjen, tako porablja, kakor je postavno odrajtano in krajnim okoliščinam primerno.

Pri zbiranju živeža naj se ne gleda le na to, kar se vojakom poljubi, ampak pred vsem drugim, kar zdravju bolj služi.

234. Česar je pa k temu potreba, to vse preskerbi kerdelni poveljnik s pomočjo tako imenovane „komisije za menažo“, to je, enega oficirja, ktereга sam odloči, in pa toliko podoficirjev in vojakov, kolikor jih je ravno potreba; volijo jih pa tovarši vsake častne stopnje v nižih oddelkih.

Komisija za menažo ima dolžnost, gospodariti z živežem, hraniti ga varno, in tako

da ne bo nobene pritožbe, poizdajati, kar ima živeža v zalogi, ter ga zarajtovati, potem delati priprave, da se storijo pogodbe in da se armada zopet zaklada z živežem.

Zakladavcem, ki armado z živežem zagajajo, odšteje se denar vpričo cele ali pa vsaj enega dela menažne komisije.

Oskerbuje se živež le zato za vse skup, da bi se kar mogoče dajala dobra in obilna hrana, ne pa, da bi se kaj denarja prihranilo.

235. Kjer ni mogoče, živeža na debelo kupovati, ali pa, kjer to nima nobenega prida, naj ga pa naravnost vodniki za posamezne vode, za cele ali polkompanije oskerbijo; denar, ki ga zato izdajo, odšteje jim kompanijski poveljnik (poveljnik odločenega oddelka) dan za dnevom. Ti vodniki prevzamejo dolžnosti komisije za menažo; v dokaz, da prav in pošteno gospodarijo, imajo oni in ž njimi vred vojaki, katerih se eden izmed vsakega voda volji, skup tako imenovano „knjigo za menažo“ (Menage - Büchel), ki se napravi tako - le:

Ime polka (regimenta) . . .

Številka kompanije . . .

Vod ali menažni oddelek. (Zug oder Menage-Abtheilung.)

Dan	Udeležnikov pri menazi je	Ime kuharja	Denar za menažo		Nakupilo se je živeža	Znesek	
			za enega moža	vkup gl. kr.		gold.	kr.
6.	30	France	12 kr.	3 60	10 funtov mesa à 24 kr. .	2 40	
junija	mož	Jež			6 " rajža à 16 " .	— 96	
1875					1 funt soli à 8 " .	— 8	
					i. t. d.		
					skup .		

Živež kupujejo za vsako kompanijo (odločeni oddelek) kuharji, na ktere pa pazi en podoficir — navadno dnevni desetnik.

Vsi, ki imajo z oskerbljevanjem živeža opraviti, naj to svojo dolžnost spolnujejo prav zvesto in pošteno.

Darove prejemati je vojakom, ki živež kupujejo, ostro prepovedano.

236. S kuhanjem se morajo razun kadetov in enoletnih prostovoljcev pečati samo vojaki brez častne stopinje in sicer tako, da se jih kolikor le mogoče tega nauči; vendar ne sme zraven dobra hrana škode terpeti.

Vojaki, ki so se kuhati naučili, se smejo še le potem z novimi kuharji nadomestiti, ako so se ti že zadosti kuhanja navadili.

237. K menaži naj se vojakom dá ena ali dve uri počitka.

Kedar se menaža razdeljuje, mora biti pri vsakem menažnem oddelku en podoficir pričujoč, da gleda, da se po redu in brez nepristranosti razdeljuje.

Onim, ki so v službi, mora se hrana prinesti ali pa topla ohraniti, dokler ne pridejo.

239. Pri izbiranju živeža se mora, kar mogoče, gledati na razne verske navade; kjer pa to ni mogoče, mora se dotičnim vojakom gotov denar za živež za oni čas izplačati.

240. Podoficirji, kadeti in enoletni prostovoljci, ki na lastne stroške služijo, pa vendar v vojašnici stanujejo, smejo z moštvom skup jesti ali pa posebej za-se kuhati. Oženjene osebe v moštvu smejo se živiti, kakor se jim poljubi.

Vse druge osebe morajo v vojašnici in v taboru skupno menažirati.

§. 31.

Kako se dajejo in razglašajo vsakdanji ukazi?

(Ausgeben und Verlautbaren der Tages-Befehle.)

242. Vsakdanji ukazi razglašajo se moštvu pri vsaki kompaniji po kakem oficirju ali pa oficirskem namestniku, pri manjših oddelkih pa po najvišem, ali pa po častni stopinji najstarišem podoficirju.

Pri tem se morajo vojaki (naredniki in vsi niži vojaki) znajti v versti in redu (Reihe und Glied), in biti oblečeni, kakor jim to oddelkov poveljnik zapové, — na vsak način morajo imeti stransko orožje pri sebi.

Ukazi se morajo vojakom v njih materinem jeziku razglašati, in če potreba, razložiti.

Ukazi, kateri samo podoficirje zadevajo, se morajo, če stvar to zahteva, posebej dati na znanje.

243. Oficirjem in oficirskim namestnikom se morajo ukazi vsak dan o pravem času izročiti, oni naj pa s svojim podpisom poterdijo, da so jih prejeli.

§. 32.

○ znamenjih spoznanja.

(*Erkennungs-Zeichen.*)

245. Da se vojaki lahko spoznajo v posadki in na bojišču, zato je to-le trojno znamenje: bojni klic (Feldruf), geslo (Losung), in parola (Parole). To naj velja zlasti takrat, kedar — na primer po noči in ob meglenem vremenu — drugače ni zadosti varno.

Za bojni klic (Feldruf) naj velja kaka beseda, ki jo vsak vojak lahko ve in zapomni, ali pa kak oster glas, na primer enkrat ali pa večkrat dleskati z jezikom, zažvižgati kratko, zategneno, posamič ali zaporedoma.

Za geslo (Losung) naj velja ime kakega mesta;

za parolo pa ime kake osebe.

Bojni klic in geslo se v posadki in v vojni pové vsem onim, kateri jo zavoljo službe vedeti morajo;

parola pa se v posebnih okoliščinah pové oficirjem in drugim zaupnim osebam.

Vsakdanja spoznavalna znamenja veljajo od opoldne do opoldne.

247. Spoznavalna znamenja so službene skrivnosti, zato se smejo le onim razodeti, katerim je to neobhodno potreba, in sicer, kar mogoče, varno in previdno. Zato je vsak ostro odgovoren.

249. Kedar bi kerdela za varnost menile, da je sovražnik razznamke zvedel, naj se to kar precej naznani in se mora to tudi sosednim stražam dopovedati. Dokler se pa razznamek ne spremeni, mora se povsod še toliko bolj varno in pazljivo ravnati.

§. 33.

Ali in kako smejo vojaki hoditi iz vojašnice ali stanišč?

(Ausgehen der Mannschaft.)

250. Vojakom, to je, vodnikom in vsem nižim, je sploh še le takrat dovoljeno, iti iz vojašnice, ko je vsakdanje delo pri kraju, oziroma, ko se je vsakdanji ukaz razglasil. Pred tem časom pa se ima to dopustiti, če bi bilo zavoljo službe potrebno.

Vojak naj bo pri tej priložnosti tako oblečen, kakor je kerdeljni poveljnik zaukazal in kakor je sploh primerno in spodobno, oborožen naj bo tudi s stranskim orožjem.

Če je kaka posebna priložnost, sme vendar najviši predpostavljeni, ki je ravno pri kompaniji pričujoč, ta je desetnik in drugi viši, posameznim vojakom dovoliti, že prej oditi.

Vodniki naj si v takih okoliščinah od bataljonske ali vojašniške inšpekcijske šarže izprosijo dovoljenja, če ni ravno kakega višega izmed njihove kompanije tam v vojašnici, ktere ga bi utegnili zato prositi. Dnevnemu desetniku pa morajo povedati, zakaj in kako dolgo bodo izostali.

251. Kolikorkrat se hoče kak vojak (to je, desetnik in drugi nižji) podati iz vojašnice (staniščinega okraja), naj to izbinemu poveljniku in vodniku naznani, vojak brez podoficirske šarže pa verh tega še dnevnemu desetniku. Ako ni nobenega, ne vodnika, ne namestnika njegovega, je zadosti, če se pri dnevnem desetniku oglasi.

Zvestim in zanesljivim vojakom sme vodnik za dalje časa dovoliti odhajati, tako, da se jim ni treba oglasiti prej pri njem.

252. Ako se ob posebnih ali nenavadnih priložnostih vojakom le dovoli, skupoma odhajati, tedaj naj vojaki vkup ostanejo, naj ravnajo previdno in varno, kakor je to v takih okoliščinah treba; če je kaj posebnega, naj

se drug drugega podpirajo in zopet skupoma v vojašnico nazaj vernejo.

253. Novaki (rekruti) in nezanesljivi ne smejo sami odhajati; izročiti se morajo staršim in zanesljivim vojakom, da pazijo na-nje.

254. Vojaki, kateri se pred večernico vernejo v vojašnico, se morajo oglasiti, kakor tudi tedaj ko grejo ven, — po večernici pa naj se oglasijo pri bataljonski (vojašnični) inšpekcijski šarži in pri dnevnem desetniku (inšpekcijskem razvodniku). Pri vodniku in izbinem poveljniku se jim ni treba oglasiti, ako že počivata.

Šarže, ktere se po večernici vernejo v vojašnico, morajo to ravno tako bataljonski (vojašnični) inšpekcijski šarži in dnevnemu desetniku (inšpekcijskemu razvodniku) naznati, oziroma sami se pri njih oglasiti.

255. Ob nedeljah in praznikih naj se vojakom — če to služba dopušča — tudi dopoldne dovoli, da gre vsak po svoji veri opravljat pobožnost.

§. 34.

⊙ naznanilih ali oglasilih.

(*Meldungen.*)

356. Djavni vojaki in podoficirji naj se pri svojih predpostavljjenih do kompanijskega

poveljnika oglasijo in to sicer, kolikorkrat kako važno službeno opravilo začnejo ali dokončajo, ali kolikorkrat svoj služben stan spremenijo, tako na primer: če se povišajo v službi, ali prestavijo (transferirajo), ali od tega kraja odhajajo in v drug kraj pridejo.

257. Vojaki, ki zavoljo svoje službe v kaki vojaški postaji bivajo, se morajo, ko dohajajo ali odhajajo, verh tega oglasiti pri vojaškem postajnem poveljstvu (Militär-Stations-Kommando), in sicer tam, kjer je plackomanda, ali kak oficir, ki opravlja postajna opravila samo pri tem, sicer pa pri vojaškem postajnem poveljniku (Militär - Stations - Kommandanten).

260. Za malo časa dopuščeni podoficirji in vojaki, ako se več ko 24 ur mudijo v kakem posadnem kraju, naj se oglasijo, ko dohajajo in odhajajo, in to sicer pri dopolnilnem okrajnem poveljstvu (Ergänzungs - Bezirks-Kommando), če je tam tisto, sicer pa pri plackomandi (oficirju, ki postajne opravila oskerbuje), in če tudi takega ni tam, naj se oglasijo pri vojaškem postajnem poveljstvu.

262. Ako ima kdo nastopiti kako posebno službo, naj se oglasi takrat, ko jo nastopi in ko jo konča ne samo pri onih svojih predpostavljenih in viših, katerim je naravnost podložen, ampak tudi pri onih, katerim je tega

vedeti treba, ali pa pri onih, pri katerih ima zavoljo svoje službe opraviti.

266. Vojaške osebe, ki so v kaki vnanji deželi dopuščene, naj se, ako hočejo v vojaški obleki (uniformi) priti, v dopustnem kraju oglasijo pri vojaški postajni oblastniji, če so pa tam c. in kr. poslanstva, in glavno poročništvo (poslanstvo, konzulat), tudi pri teh.

§. 35.

Kako se naj vojaške osebe obnašajo, če zbolijo?

(Behmen bei Erkrankungen.)

269. Vojaki brez podoficirske častne stopinje, če zbolijo, naznanijo to izbinemu poveljniku, in dnevnemu desetniku, podoficirji pa svojemu predpostavljenemu, kateremu so naravnost podložni, in ostanejo, dokler zdravnik ne pride, doma, in če je treba, v postelji.

Ako je treba nagle pomoči, naj se kar precej pokliče najbližnji vojaški zdravnik, če pa ravno tega ni, civilni zdravnik, za kar naj skerbijo v pervej versti inšpekcijske šarže.

270. Zdravnik pride vsak dan ob gotovi uri bolnike obiskovat. One, ki so le malo bolehní, pripelje dnevni desetnik (inšpekcijski

razvodnik) k zdravniku v dotično izbo, one pa, ki so hudo ali nevarno bolni, pride zdravnik sam obiskat.

Pri vsaki kompaniji morajo se imeti posebne „knjige za bolehe“ (Maroden - Buch), ktere naj računski narednik v dokaz zadržuje.

Napravljajo se pa tako-le:

Polk

kompanija

Knjiga za bolelne (bolne). (Maroden - Buch.)

Obiskovali so se: kdaj?	Preskerbljenih je pri kompaniji	šarža	kerstno ime	in primek	starost	službena leta	služi od (leta)	Bolezen	Ostane bolnih	V zdravnišnico se jih je oddalo:	Ozdravljenih je:	Umerlo jih je:	Opomba in podpis zdravnika
-------------------------	---------------------------------	-------	-------------	--------------	---------	---------------	-----------------	---------	------------------	-------------------------------------	------------------	----------------	-------------------------------------

Opomba. 7 pervih predelov (rubrik) naj napolni računski narednik, ostale pa zdravnik.

274. Vojaki, ki so ozdraveli, se morajo pri svojem neposrednem predpostavljenem, potem pri kompanijskem raportu oglasiti.

§. 36.

○ zdravniških pregledovanjih.

(Aerztliche Visitirungen.)

276. Razun oficirskih namestnikov, narednikov, vodnikov, kadetov in enoletnih prostovoljcev se morajo vsi vojaki, ki so v postaji, vsak mesec po dvakrat, in ako je treba, tudi večkrat, dati zdravniku pregledati.

Pri tem pregledovanji morata en oficir ali oficirski namestnik (oziroma oddelkov poveljnik) in računski narednik biti pričujoča.

Pokličejo se vojaki vsak posebej in zdravnik pregleduje slehernega v posebnem prostoru, tako, da sta zdravnik in vojak sama skup.

Kdor je bil zadržan, se zdravniku dati pregledati, mora se pri prvi priložnosti zdravniku skazati; odgovoren zato je pri kompaniji računski narednik.

277. Vojaki, ki ravno pridejo h kerdelu, morajo se, če je mogoče, še tisti dan dati zdravniku pregledati, sicer pa drugi dan.

§. 37.

● vojaški opravi in obleki.*(Adjustirung.)*

278. Prepovedano je vojakom, se drugače napravljati in oborožati, kakor je zapovedano; če bi kdo svojevoljno kaj spremenil pri monduri (opravi), mora jo na svoje stroške dati popraviti ali pa novo napraviti.

279. Vojak naj gleda na to, da bo njegova obleka čedna in zala; veñdar se mu ne spodobi v svoji noši čez mero gledati na lišp ali gizdo; kaj tacega se pri vojaku nikakor ne sme terpeti.

280. Vsaka djavna vojaška oseba mora zunaj stanišča in v službi tudi v stanišču vselej biti v uniformi (vojaški obleki) oblečena.

281. Podoficirji, kakor tudi vojaki, kedar so poveljniki vojaških oddelkov, pridejo vselej, ko so v službi oboroženi s stranskim orožjem.

Ravno to sploh tudi velja vojakom, razun takrat, ko grejo po kaj (fasat) ali če imajo v navadnih razmerah kaj delati, ali, če so pri drugih takih delih in opravilih, ktera se morajo vsled danih postav ali sama na sebi storiti brez stranskega orožja.

Djavne vojaške osebe, ktere niso v službi, morajo zunaj vojašnice ali stanišča nositi k uniformi tudi stransko orožje, biti brez njega smejo samo takrat, ko so na kmetih ali v kopeljih.

§. 38.

Kako ima kerdelo odriniti (izhoditi).*(Ausrückungen.)*

283. Vselej, preden kerdelo odrine (ausrückt), morajo vodski in kompanijski poveljniki brez vse nepotrebne zamude vojake pregledati, kako so oblečeni, napravljeni, oborožani, kako so konje osedlali, natovorili (naložili), obuzdali.

284. Ako se ima streljati s slepimi patroni, mora se ostro streljivo iz patronjakov proč vzeti in v telečaku shraniti.

289. Kerdelom, ki so pod orožjem, je pri vsaki priložnosti vsak pozdravni klic prepovedan.

§. 39.

O prejemanju živeža in potreb na netilu, svetilu in slami.*(Naturalien- und Service-Fassungen.)*

290. Hoditi se mora po živež, kolikor mogoče takrat, ko so vojaki službe prosti.

392. Vselej, ko vojaki kaj več na enkrat prejmejo, mora vsakakor biti kak oficir zraven in le izjemoma kak podoficir.

Pri vsakej prijemni komandi (Fassungs-Kommando) se morajo podoficirji vselej s stranskim orožjem in po okoliščinah s puško primerno vrediti; in mora ne samo na maršu, ampak tudi med tem, ko se stvar prejme, vse biti v lepem vojaškem redu.

293. Oficir (podoficir), kateri je pri prejemanji (basanji) pričujoč, naj se prepriča, ali je blago, ki se prejme, res takošno, kakoršno je zapovedano, ali je prava mera in vaga; zato ima pravico pregledati dotične ukaze. Blago, katero vsled danih ukazov ni pripravno, se mora kolikor se pomagati da, izmenjati, vsi večji (ne majhni) zaderžki, ki so se pri blagu pokazali, se morajo po predpostavljenem kerdeljskem poveljstvu naznaniti.

295. S takim naznanilom se naj tudi pošlje nekaj kosov (delov) neugodnega blaga v žaklje ali posode spravljenega, zapečatenega s pečatom tistega, kateri je blago prevzel in shraniščinega predstojnika (arendatorja).

297. V vojni, kjer pomoč o pravem času ni mogoča, se blago, ki je sicer pomanjkljivo, pa se vendar da zavživati, ne sme vračati,

vendar se mora o tem, kar se je prigodilo, vselej poročiti.

§. 40.

○ kopanji in plavanji.

(Baden und Schwimmen.)

298. Po letu se morajo vojaki, pri ugodnem vremenu vsak teden vsaj po enkrat h kopanju peljati. Posamezni vojaki se smejele na takih krajih kopati (plavati), kjer je kopališče ali prostor, ki ga je gosposka v ta namen poterdila. Kopati se po drugih krajih, ki so zunaj kopališčnega prostora, ni dovoljeno.

300. Pri kopanji naj se vsak obnaša pošteno in spodobno; in naj gledajo ne samo ogledne (inšpekcijske) šarže, ampak tudi oni sami, ki se kopljejo, na to, da se pred kopanjem malo ohladijo.

VII. Oddelek.

Posebne službe.

(Besondere Dienste.)

§. 41.

○ ordonančni službi.

(Ordonanz-Dienst.)

302, 303. Ordonanca ima zlasti to dolžnost, da prenaša ukaze in naznanila.

305. Po navadi se ordonance vsak dan versté in svojo službo nastopijo takrat, kedar se straže razdeljujejo.

Stalne ordonance (stabile Ordonanzen), ki bi bile več kakor za tri mesece komandirane, se le v posebnih okoliščinah (slučajih) dovolijo.

306. Razun ordonanc, ki so nad 24 ur v pisarne komandirane, mora vsaka ordonanca, biti s stranskim orožjem in s službenim znamenjem preskerbljena — po okoliščinah (pred sovražnikom tudi popolnoma oborožena — podoficirji morajo vselej imeti listnico (Brief-tasche) pri sebi.

307. Ordonance se oglasijo pri tistih, do katerih so odpravljene, — tam kjer je oficir generalnega štaba (Generalstabs - Offizier) ali pribočnik (adjutant) pri tem in mu naznanijo, kedaj imajo službo začeti in končati. Službo naj pa opravljajo tako, kakor je ukazano.

Ordonance si morajo ustne ukaze, ki so jih prejele, dobro zapomniti, po okoliščinah v listnico zapisati in jih natanko in nemudoma izveršiti (spolniti).

308, 309, 310. Kedar se ordonance preminjajo, morajo splošna in posebna poročila, ktera so dana za ordonančno službo, vselej redno izročiti in prevzeti. Ako sprem-

lja kaka ordonanca predpostavljenega (višega) naj hodi 6 korakov za njim.

Ordonance, ki za višimi jezdijo, morajo terdne konje imeti.

§. 42.

● listovni ordonančni službi.

(Brief-Ordonanz-Dienst.)

311. V posebnih okoliščinah se odpravljajo in donašajo službeni listi po „listovnih ordonancah“ (Brief-Ordonanzeu).

312. Pred sovražnikom morajo take ordonance popolno sicer pa po potrebi biti oborožene, vselej pa s stranskim orožjem, — pešci tudi s puško in patronjakom — biti presterb ljene. Izročena pisma imàjo v črez rame obešeni torbi ali telečaku shranjena, katerih reči ne smejo odložiti, preden so pisma oddale.

Pot morajo ordonance popolno poznati, in si ga morajo tedaj razložiti dati, če ga ne vejo. Brez posebnega uzroka ordonance ne smejo zapustiti predpisanega pota, se tudi ne smejo nikjer svojevoljno muditi in ko pridejo na svoje mesto, imajo nemudoma svoje poročilo izveršiti.

313. Navadno je en mož za pismeno ordonanco zadosti, v nevarnih razmerah, ne-

ugodnem vremenu, ali kedar so pisma važna, morate se dve ordonanci odposlati. Kjer je težko pot najti morajo se ordonancam pridjati ljudje, ki jim jo kažejo.

314. Kake hoje se imajo oni, ki jezdijo, deržati, je na pečatni strani službenega zvezka zapisano z besedami in zaznamovano z znamenji in sicer tako-le: korak (Schritt) †, dir (Trab) ††, dir in skok (Trab und Galop) †††.

Hitreje potovati se le sme, kedar to tirja služba.

315. Ordonance se peš navadno ne smejo dalje poslati, kakor eno miljo, oni pa, ki jezdijo, ne nad 2 milj.

316. Pri daljših potih se za 1—2 milje postavijo „pismeni ordonanci pošti“ (Brief-Ordonanz-Posten) po enojnem podoficirju in vsaj 3 možeh. Ako je treba, morajo na takih poštih tudi zapreženi vozovi biti pripravljeni.

317. Pred poštom se morajo po dne napraviti slamnate metlice ali bandera, po noči pa svetilnice, in se mora, ako je treba, pot, po kateri morajo hoditi ordonance, zaznamovati z znamenji, po katerih se pot lahko spozna.

318. Brez službenega ukaza se ne sme noben mož iz poštnega okraja pođati. Vojaki, kteri se imajo še le odposlati, morajo biti

oblečeni in pripravljani; njih konji ostanejo nasedlani, vendar zuzdani, pas (podprog) pa se jim malo odjenja.

319. Jadernikom (kurirjem) se smejo konji ali vozovi le tedaj priskerbeti, če imajo od pristojnih poveljstev in oblastnij pismeno dano pravico in če za te prosijo.

Jadernika (kurirja) mora spremljati mož, kateri konja ali voz, ki sta se mu dala, zopet nazaj pripelje.

320. Za došla in odposlana pisma ima poveljnik ordonančnega pošta poseben „zapisnik za zapisovanje“, ki ga, če on odstopi, svojemu nasledniku, če se pa postaja odpravi, onemu poveljstvu izroči, ki je postajo napravilo. Napravi se pa zapisnik tako-le:

321. Vsaki ordonanci, ktera odide, se da „tekni (kursni) list“ (Kursbogen), na katerem ta, ki pisma sprejemlje, to poterdi, in pristavi uro, ob kateri jih je prejel. Napravi se ta list tako-le :

Ordonančni poštv

Tekni list Nr. (Kurs - Bogen).

Dan in ura ob katerih se je odposlalo	Nr. in kakšna pošiljatev	Na koga	Kdaj se je sprejelo in podpis sprejemnika	O p o m b a

Ako ne bi bilo niti časa niti priložnosti, tekni list napraviti, naj zapiše prejemnik svoje ime in uro, ob kateri so se mu pismarije izročile na listovni zavitek, kteri se mora nazaj prinesiti za spričalo, da so se pismarije sprejele.

322. Vsi dopisi, kteri so v isto mesto namenjeni naj se spravijo v prejemnih stacijah v en zvezek.

Ako so na cesti, po kateri ima ordonanca iti, razpotja, morajo se pridati napisu imena tistih postaj, skoz ktere je treba potovati.

323. Ako ni drugače zapovedano, se ima ordonanca, precej ko je pisma izročila in se je malo odpočila, na svoj pošť verniti.

§. 43.

○ zapiranjū.

(Verhaftungen.)

324. Vsak predpostavljeni (viši) ima pravico, podložnega (nižega) na svoj lastni odgovor zapreti ali pa zapreti dati.

Ta pravica postane sosebno dolžnost, kedar se poslednji (niži) pri kakem hudodelstvu ali težkem pregrešku zasači, ali kedar je na sumu, da je to ali ono storil, kakor tudi, kedar da s svojim obnašanjem pričujočim vojakom slab izgled ali očitno pohujšuje.

Kdor nižega zapre (da zapreti) brez veljavnega uzroka ali pri zapiranji neusmiljeno in krivično ravna, ta svojo službeno pravico zlorabi in se zato kaznuje.

325. Vojaške osebe niže od vodnika navadno zapre kak predpostavljeni, viši ali enake šarže izmed vojakov. Kadetom, narednikom, oficirskim namestnikom se zapove, samim se

podati v zapor; kjer se pa potrebno zdi, morajo se pod nadzorstvom kakega po šarži enako stoječega kolikor mogoče brez posebnega hrupa (na tihem) spraviti v zapor.

326. Inšpekcijski oficirji in inšpekcijski podoficirji, kakor tudi patrole, straže in pošti so dolžni vojaške osebe niže od oficirskega namestnika v zapor djati, kedar:

- a) se te osebe pri hudodelstvu ali težkem pregrešku zasačijo;
- b) kedar so takošnega djanja silno sumljive;
- c) kedar sè svojim obnašanjem očitno pohujšujejo;
- d) kedar onim niso pokorne v tem, kar jim po svoji oblasti zapovejo, ali če tiste osebe zasramujejo ali posilno napadejo;
- e) kedar so se o zapiranju takih oseb posebni ukazi dali;
- f) kedar se po okoliščinah opravičeno tirja, da se uporne in rogoborne vojaške osebe zapró.

Oficirji in vojaški uradniki se smejo brez-pogojno (brez izjemka) zapreti, če veljajo točke a), d) in e), sicer pa, če kak viši kakor je neporedni oficir tirja, da se ta zapre in k temu pripomaga. Civilne osebe se smejo le po točkah a) in d) zapreti.

Deržavna in mestna gosposka postavljena za občno varnost sme vojaške osebe zapreti le po točkah *a)*, *b)* in *c)*.

327. Nihče se ne sme upirati osebam, stražam ali patrolam, ktere imajo pravico koga zapreti. Če bi se jim kdo pri zapiranji ustavljal, tedaj naj jim, kakor potreba, pridejo straža, priprava (*Bereitschaft*) ali sicer kaki drugi pripravljeni vojaki na pomoč; če pa takih ni, naj se vzame žandarmerija ali druge osebe, ki imajo skerbeti za javni mir. Če bi drugače ne bilo mogoče, smejo si s silo pomagati.

328. Vojakom se vselej, kedar se zapró, vzame orožje; oficirjem pa le takrat, če je neobhodno potrebno.

Jetnik se spravi v ječo njegovega kerdela ali pa na najbližnjo stražo.

329. Ako jetnika ni oni zaperl, ki ima pravico, ga kaznovati, ali pa, če ta tudi zapovedal ni, ga zapreti, tedaj mora tisti, ki ga je dal vjeti in zapreti, hitro ustmeno ali pismeno mu to naznaniti ter povedati, zakaj in kako, in če se je jetnik kaki straži izročil, mora se uzrok tudi stražnemu poveljniku naznaniti.

Ako je poveljnik, ki ima kazensko pravico, postavljen na drugi štaciji, ali pa, če je

kaka oseba v posadni službi bila zaperta, ali pa taka oseba dala koga zapreti, tako se mora dotično naznanilo poslati vojaškemu postajnemu poveljstvu, (kjer je plackomanda, pošlje se mu po plackomandi). Ravno to se mora tudi takrat zgoditi, če stvar sega v oblast onega poveljstva ali pa če je sploh stvar važna.

330. Ako se vjamejo nevojaške osebe, ki ne spadajo pod vojaško kazensko sodno oblast, morajo se one najprej ko mogoče po varnem vojaškem spremstvu pristojni civilni oblastniji izročiti, ter se mora tej, kakor tudi vojaško štacijski komandi, nemudoma dotično naznanilo poslati.

§. 44.

○ sprevodu jetnikov in vojnih vjetnikov.

(Eskortirung von Arrestanten und Kriegsgefangenen.)

331. Za spremstvo, ki jetnike sprevaja, se morajo, kar mogoče le prav vestni in zanesljivi ljudje vzeti.

Predno odidejo, zapove poveljnik jetnikom vse vzeti, kar bi jim kot orožje utegnilo služiti ali jim pripomagalo pobegniti; in jetnike opominja, da se bodo, ako bi se ustavljali,

uklenili ali s silo gnali, ako bi jo pa skušali, pobegniti, bi se na nje streljalo; končno opomni tudi spremstvo na posebne njegove dolžnosti.

Kjer je mogoče, mora spremstvo bajonete nataktniti, oni pa, ki jezdijo, morajo deržati sablje v roci (nositi visoko pike).

Puške se le smejo nabasati, kedar se imajo sprevoditi v vojni vjeti ali nevarni ljudje — in sicer nabasati vpričo njih. To se mora eskortnemu poveljniku takrat, ko se mu jetniki izročijo, ustmeno ali, če se mu potavnica (maršruta) pismeno odkaže, v tem pismu tudi pismeno zapovedati.

Ako se jetniki po železnici ali parobrodu sprevajajo, smejo se puške le takrat nabasati, ako se po železnici ali ladiji sami vojaki vozijo.

332. Na maršu se razdeli vojaško spremstvo primerno okrog jetnikov, poveljnik ostane zadej za jetniki, ki se sprevajajo.

Ako jetnike samo eden ali dva moža spremljata, hodita zadej za njimi.

Ako se jetniki vozijo, tedaj se morajo po potrebi, zlasti, če je bolj varno, vsi stražniki ali pa vsaj nekteri — k manjšemu en stražnik — z jetniki vred peljati.

Jetnikom se ne sme pripuščati občenje z vojaškim spremstvom ali z drugimi osebami, kar bi moglo biti poskusu k ubegu pospešno;

posebno se mora paziti, da jetniki niti pisma niti denarja ali orožja ne dobijo.

V krajih, ki se križajo, blizo krajev, po obljudenih ulicah, — katerih se je vendar kolikor mogoče ogibati — sploh tam, kjer so okoliščine ugodne za pobegniti — se mora toliko bolj paziti.

Na železnicah ali na ladijah se morajo jetniki kolikor je mogoče na samem imeti, spremstvo se vsede zraven duri na oken.

333. Upornim ali takim jetnikom, ki so na sumu, da jo skušajo pobegniti, se morajo roke ukleniti, ali pa, če to ni mogoče, vsaj zvezati z vervjo ali jermeni.

Če jo kak jetnik, kateri se je spremstvu kot nevaren pokazal, pobegne, in neobstane, čeravno se kliče za njim ter se mu proti (žuga) in če ga tudi doteči nikakor ni več mogoče, tedaj naj se strelja na njega — se ve da, če za druge ljudi ni nobena nevarnost.

334. Ravno po teh ukazih se je treba ravnati, če se sprevajajo v vojni vjeti ljudje. Sicer naj se pa s takimi jetniki kar mogoče milostjivo ravna, zlasti naj se pa z oficirji lepo ravna, kakor se jim to spodobi, in naj se oni, kolikor mogoče, ločijo od drugih vjetih vojakov.

Kako se mora obnašati, kedar se jetniki v daljše kraje sprevajajo, se pokaže v 346. točki.

§. 45.

● komandah in prevozih.

(Kommanden und Transporte.)

335. Komande (Detachements) so oddelki, kateri so za nekaj časa od svojih kerdel odločeni ter imajo posebno svojo službo.

Osebe in živali ali blago, ki se ima samo od svojega kerdela ločiti, kam drugod poslati in tukaj začasno se zediniti, imenuje se s spremljavci skup prevoz (transport).

337. Pred odhodom se mora komanda ali prevoz pregledati, kako so vojaki montirani (oblečeni), oboroženi in če so zdravi; kakošno je blago in kako je natovoreno (naloženo).

Vsako izročenje se ima redno veršiti.

Poveljniku se izroči potovnica (Marsch-Dokumente), če je potreba, tudi dotično pismo o vojaški staji (Standes-Dokument) in zapisnik o prejetem blagu (Naturalien-Fassungs-Journal).

Da more poplačati stroške, zaklada se, kar potreba z denarjem, ki ga zapiše v račun (zarajta).

Kakošne dolžnosti ima prevozni poveljnik, kako da naj vojake preskerbuje in vse zarajta,

kaj in kako naj vse sporoča, o tem ga mora ta podučiti, ki ima pravico transport odposlati; dalje se morajo prevoznemu poveljniku, kolikor potreba, tudi dotični ukazi in pismen poduk izročiti.

338. Vsak transportni poveljnik naj se derži tega pravila: za vse, kar se potrebuje, naj se po vojaškem poveljstvu (plackomandi) prosi, če pa tega ni, naravnost pri krajni gosposki.

339. Služba se naj opravlja v smislu splošnih postav in z ozirom na posebne okoliščine, ki imajo pri prevozih in komandah veljavo. Če se kaj važnega primeri, mora se vse kar precej vojaškemu postajnemu in generaljnemu (vojaškemu) poveljstvu, v čigar okraji se je stvar prigodila, — če treba — verh tega tudi predpostavljenemu kerdeljskemu poveljstvu naznaniti.

Kazenska pravica, ki jo ima poveljnik, je v §. 88. odločena. Ako se mu kazenska pravica zdi premala, mora se oni, ki se ima kaznovati, bližnjemu vojaškemu poveljstvu, ki ima večo pravico, naznaniti, vsakakor pa tudi kot jetnik izročiti (oddati).

340. Poveljnik vse poterdi, kar je za svoj oddelek ali prevoz prejel, zato pa tudi prejema izkaze (spričebe), ki mu jih je treba k

računu priložiti, in se sploh, kar njegovo administracijo zadeva, tako obnaša, kakor je postava in kakor mu je posebno zapovedano.

341. Ako bi kdo zbolel in ne bi bilo vojaškega zdravnika pri roci in ako bi bilo treba, da bi pomagal civiljni zdravnik, mora se poprositi mestna oblastnija, da zaukaže, kar je treba. Čez to se mora dati spričalo.

Da se morejo odpraviti bolniki in spehani, smejo se najeti po zdravniškem spričalu priprege (Vorspann).

Ako bi bilo treba, oddajo se bolniki s preglednim listom kaki blizo ležeči vojaški bolnišnici (civiljni bolnišnici) in ako take ne bi bilo, najbližnji vojaško-štacijski komandi (mestni oblastniji), ktera mora poterčiti, da je bolnika prevzela. V pregledni list se mora zapisati, kam ima mož, ko je ozdravel, priti.

Ako bi kdo umerl, mora se prositi k temu poklicani duhoven za smertni list, in če je umerl naglo, se mora naznaniti najbližnji vojaško-štacijski komandi (mestni oblastniji), da se resnični dogodek zapiše in merlič sodnijsko pregleda. Umerje kdo daleč od nastanovanih krajev, mora napraviti poveljnik v pričo več prič čez to protokol in merlič se mora spraviti k najbližnji sodniji.

Najbližnja vojaško - štacijska komanda (mestna oblastnija) mora uzročiti, da se pokoplje.

Montura in orožje kakor tudi imetje umerlega se mora vzeti, ako je mogoče, seboj, da se oddá dotičnemu kerdelu, sicer se pa mora oddati najbližnji vojaško - štacijski komandi.

Ako bi kdo umerl na kaki okužni bolezni, mora se oddati, ako to spozna zdravnik za dobro in da o tem spričalo, vse, kar bi moglo kužnost razširiti, vojaški (civiljni) bolnišnici, ktera je na mestu, ali pa vojaško - štacijski komandi (mestni oblastniji), ktera mora sprejetje poterjati, da se okužba odpravi ali uniči.

342. Konji, kateri zbolé in še morejo marširati, morajo se voditi z roko.

Ako se pokaže, da je bolezen kužna, morajo se odločiti taki konji precej od drugih in oddati ravno tako kakor težko zboleli najbližnji vojaško - štacijski komandi ali oblastniji najbližnjega kraja, v katerem je kak živinski ali konjski zdravnik.

V mirnem času zaostanejo, ako je treba, tudi ljudje, kateri strežejo konjem in se oddajo s konji vred s preglednim listom vojaško - štacijski komandi, oziroma mestni oblastniji v preskerbovanje.

Ako se pokaže pri kakem konju smerkelj, glista ali sumljiva smolika, mora se uničiti, ako se je ta bolezen po konjskem zdravniku v pričo kakega drugega zvedenca dokazala, v pričo poveljnika; čez to se mora napraviti protokol.

Konji, kateri so bili z okuženimi v dotiki, se morajo vsak dan pregledati, voditi za drugimi in posebno nastaniti. Tudi se morajo odločiti dotični konjski strežaji in spolnovati druge varnostne naredbe, ktere so zapovedane v predpisih o konjištvu c. kr. vojske (Vorschriften über das Pferdewesen des k. k. Heeres), da se odverne nevarnost okuženja.

Poginjeni konji se morajo raztelesiti od vojaških živinskih ali konjskih zdravnikov in o raztelesbini poizvedbi napraviti protokol.

Gledé na bojno opravo, monturo, potrebe za očiščenje in drugo imetje konjskih strežajev se mora ravnati po odstavku 341.

343. Ako kak mož u be ž i, mora se poslati dotičnemu kerdelu resnični dogodek in ubežna vloga. Poslednja vloga se mora izročiti tudi generaljni (vojaški) komandi, v ktere okrogu se je ubega prigodila. Ravno tako se mora naznaniti dogodek najbližnjim vojaškoštacijskim komandam, mestnim oblastnijam in

varstvenim uradnikom; naznanilu se mora priložiti tudi osebni popis ubežnikov.

Tim oblastnijam in uradnikom se mora tudi naznaniti, ako je kak konj ušel, naznanilu se mora priložiti tudi popis konja.

Montura in oprava, katero kak ubežnik zapusti, se mora poslati dotičnemu kerdelu.

344. Predpisi, kateri so zaznamovani v XVI. oddelku, imajo tudi veljavo za komande in prevoze.

Kedar se pride na maršu v kako postajo, mora se razverstitev vselej na zbirališču veršiti in še le od tod se morajo vojaki nastaniti.

Ako navstane v kaki postaji na maršu požar ali punt, hipoma se zbere komanda ali prevoz na mestu za izbun (alarm) in se obnaša po odločbah, ktere so ustanovene v §§. 67, 71 in 72.

345. V dveh dneh potem, ko je prevoz ali začasna komanda prišla v štacijo, mora poveljnik račun sporočiti in denar, kateri mu je morebiti ostal, izročiti.

346. Kedar se prevažajo jetniki ali zajetniki, zadobijo veljavo razun predpisov, kateri so zaznamovani v §. 44 še sledeče odločbe:

poveljnik dobi osebni popis jetnikov in še druge potrebne napovedi;

ako bi bilo na maršu treba, da bi se straža pomnožila, mora se poprositi zato najbližnja vojaško-štacijska komanda;

kedar se pride v kako ponočno štacijo, mora se to precej naznaniti vojaško-štacijski komandi (mestni oblastniji); tudi si mora dati poveljnik odkazati zaporni prostor, da more jetnike varno zavarovati; za stražo imajo predpisi za straže pri jetnikih popolno veljavo;

ako bi kak jetnik tako zbolel, da se ne more dalje odpraviti, ima se oddati s skazovali, ktere se njega tičejo, najbližnji vojaško-sodnijski ali politični oblastniji, ktera mora sprejem poterčiti;

ako ubeži kak vojaški jetnik, morajo se precej napraviti vloge in naznanila, ktera so omenjena v odstavku 343;

ravno tako se mora naznaniti ubeg civilnega jetnika najbližnjim vojaško-štacijskim komandam, mestnim oblastnijam in varstvenim uradnikom, potem tudi tistim oblastnijam ali uradom, kteri so transportnemu poveljniku po poročilu, gledé takega prigodka, odkazani.

Za prevožnjo zajetnikov so sploh merodajne tudi omenjene odločbe, ktere se morajo spolnovati pri jetniških prevožnjah.

Kedar se vjetniki prevzamejo, morajo se podučiti, kako se imajo obnašati, tudi se jim

morajo naznaniti kazni, ktere jim žugajo, ako bi se ne obnašali po predpisih. Oni so podverženi vojaški sodnji v kazenskih zadevah in strahovavnemu predpisu, kakor ljudje od c. k. vojske.

Paziti se mora na občenje vjetnikov, njih dopisave se morajo skerbno kontrolovati, da se morejo pojasnila čez sovražnika, ktera se utegnejo najti, precej naznaniti in zarotbe o pravem času odkriti.

347. Pri prevoznjah deržavnega blaga ostane poveljnik odgovoren za varnost in ohranitev blaga, ktero se ima prevoziti, zatorej mora skerbeti ne samo na vožnji, ampak tudi v postajah, da se primerno hrani in pred ognjem obvaruje.

V ostalem se mora obnašati pri takih prevoznjah, posebno tistih, ktere se tičejo denarnih rimes, smodnika in streljiva, po dotičnih posebnih poročilih, ktere si mora sprostiti poveljnik na vsak način od tistega, kteri ga odpravi.

VIII. Oddelok.

O skazovanju časti.
(Ehrenbezeugungen.)

§. 46.

V obče.*(Im Allgemeinen.)*

348. in 352. Vojaške osebe izven reda in verste (Reih und Glied) so zavezane, pri srečanju, pri začetku in koncu ustmenega občenja vojaško pozdraviti, kakor je predpisano v c. kr. vadilnem pravilniku:

Njih Veličanstvo (cesarja — kralja, cesarico — kraljico);

ude rodu Njih Veličanstva cesarja;

ptuje vladarje in njih rodovince;

predpostavljene in više;

c. kr. vojaške uradnike v vojaški obleki in komisarje (nadkomisarje) c. k. in k. ogerske finančne straže;

respiciente finančne straže samo moštvo brez častne stopnje podoficirske in le tedaj, kedar ž njimi skupno opravljajo službo.

Po pravilniku se morajo tudi pozdravljati zastave oborožene moči in pošti na straži stoječi (Schildwache).

Kedar vojak pozdravlja, mora deržati telo, kakor je predpisano.

Kedar srečajo posamezni vojaki katoliške vere narsvetejše (svetost), obnašajo se po svojem obredu, inoverci pri enacih priložnostih pa, kakor zahtevajo njih verski predpisi.

349. Oddelki skazujejo čast kakor je predpisano v vadilnem pravilniku (Exerzir-Reglement):

Najsvetejšemu,

Njih Veličanstvu (cesarju — kralju, cesarici — kraljici),

udom rodu Njih Veličanstva cesarja, ptujim vladarjem in njih rodovinam, zastavam oborožene moči in osebam vojaškega stanu, ktere so predpostavljene ali viši od poveljnika.

Višim, kteri ne spadajo k vojaškemu stanu, skazuje čast samo poveljnik po predpisu.

Kedar se srečajo oddelki, pozdravljajo se od obeh strani kakor pri sprejetju oziroma srečanju viših, vendar tako, da zaukaže in doverši pozdrav najprej poveljnik nižega reda.

Kedar marširajo oddelki mimo straž ali posameznih post na straži stoječih, obnašajo se tisti, kteri niso veči kot vod ali so manjši, tako, kakor je predpisano za srečanje višega, veči oddelki skažejo čast

samo oficirskim stražam in sicer po kompanijah, pred drugimi stražami in pošti pozdravlja poveljnik sam.

351. Tote odločbe so veljavne i za osebe i za oddelke stalne vojske, vojaškega mornarstva in brambovcov, kar se tiče v z a j e m n e g a vojaškega pozdrava, kar se tiče oseb, ktere spadajo k brambovcem, oficirjev v pokoj, oficirjev izven službe (ausser Dienst) in oficirjev v rezervi vendar le tedaj, kedar so v vojaški obleki.

Pod oficirji in vojaki v stanu dopustnikov in rezervnikov, dokler nosijo vojaško obleko, so zavezani vojaško pozdravljati.

354. Gledé na pozdravljenje meščanskih oddelkov in njih zastav, zaukaže vojaško-štacijski poveljnik posebne naredbe.

355. Vojakom, zastavam in vojaškim osebam ptujih vlad se skazuje taka čast, kakor naši lastni vojski.

356. Kako čast morajo skazati dvorajde (špalir), straže in pošti je odločeno v §§. 68 in 83.

357. Na sprehodih in drugih javnih krajih, kjer se v kratkih dobah večkrat srečajo, z a d o s t u j e, da se pozdravi pri prvem snidenju.

358. Vsak predpostavljen in viši, kteremu je vojaška čast bila skazana, ima vojaški pozdrav odzdraviti, kakor je v pravilniku predpisano.

359. Občne odločbe o pozdravljanju so za sledeče primerke sledeče:

a) in b) časti ne skazujejo onemogli bolniki, ranjeni, vpehani, vojaške osebe, ktere prijezdujejo konje ali odpravljajo remonte, potem eksekucijske komande.

c) in d) Pri patrolah, spremstvu jetnikov in pri oddelkih, kateri so na delu ali kaj prejemaajo — dokler traja delo ali prejemanje — skažuje čast samo poveljnik in sicer le tedaj, kedar to pripušča njegova služba.

e) Na mirnih in tistih vojnih marših, kterih ni treba zatajevati, se daje pri prihodu Njih Veličanstev, pri prihodu kakega uda najviše cesarske rodovine ali kakega generala znamenje, ktero je predpisano v vadilnem pravilniku — ako je bilo odtrobljeno, se da tud znamenje (Halber Ruf) „polklic“, kjer ni bobnarja ali trobača, da se aviza „pozor“ in potem se ravna, kakor pri prihodu kakega višega od polkovnika niže, po vadilnem pravilniku.

f) Pri vajah, med kratkimi počitki na maršu, se skazuje čast, kedar pridejo Njih

Veličanstvo, kak ud najviše cesarske rodovine, kak predpostavljen ali viši vojaškega stanu kakor pri *e*).

Med dolgimi počitki šarži in moštvo, ako sedijo ali ležijo pri bližanju višega na devet korakov, vstanejo in vsak za-se salutira. Moštvo konjiško (konjištvo), topničarjev in vozarjev, ktero je odsedlo, derži konje po predpisih za uzdo in skaže čast s tim, da oberne glavo na dotično stran.

Bodi si, da se kratko, bodi si, da se dolgo počiva, daje se v vadilnem pravilniku predpisano znamenje samo tedaj, kedar to pripušča okoliščina gledé na pravega ali samo na postavljenega sovražnika.

g) Kar se tiče skazovanja časti pri sprednjih poštih (Vorposten) in takošnih vajah v mirnem času, imajo veljavo odločbe XIX. oddelka.

h) Med bojem, ali ako se kak boj domišljeva, ima izostati v obsegu sovražnega ognja pri peščih vsako skazovanje časti, samo poveljnik salutira; zunaj obsega sovražnega ognja pri peščih se mora skazovati čast po odstavku *e*) ali *f*), potem kakor je kerdelo, na maršu ali v kaki razpostavi; ako so pa formirani pešci v štiriogelnik (Carré) ali ako se-

dijo, ležijo ali čepijo, da bi se krili, ravno tako ako so jezdcij konje razsedli, ostane kerdelo v toti razmeri in poveljnik sam ima pozdraviti.

V zadevkih, kateri so zapopadeni v odstavku *h*) se ne trobijo signali, tudi se ne prezentira in bobna ali trobi v skazovanje časti pri sprejetju.

360. Šarži vsake stopnje, kateri so med seboj enaki, se imajo, kedar se srečajo, po predpisih pozdraviti. Kjer je častna stopnja znana — kakor v ožem zvezku kerdel med seboj — mora pozdraviti naj prej tisti, kateri je v častni stopnji mlajši.

§. 47—51.

Kako se skazuje čast Njih c. in k. Veličanstvom, nadvojvodom, nadvojvodicam, ptujim vladarjem in visokim njih rodovinam, visokim vojaškim osebam in drugim visokim dostojnikom.

(Ehrenbezeugungen für Allerhöst Ihre k. und k. Majestäten, für Erzherzoge, Erzherzoginen, für fremde Regenten und höchst deren Familien, für hohe Militär-Personen und für andere hohe Würdenträger).

361—385. Ako je bilo kakemu podoficirju ukazano pri slavnem sprejetju Njih

e. in k. Veličanstev v dvoru ali pri sprejetju Njih e. k. Visokosti opravljati službo ordonance, morajo priti tisti, kateri so jezdni, na konjih.

Ravno to ima veljavo pri sprejetju ptujih Veličanstev cesarskih ali kraljskih visokosti, vladajočih nadvojvod in njih soprug, kakor tudi cesarjevičev in kraljevičev, potem pri sprejetju deržavnega, vojnega ministra (Reichs-Kriegs-Minister), generaljnega nadzornika vojske (General-Inspektor des Heeres), maršala, poveljnika armade (Armee-Kommandant), ali poveljnika vojnega kerdela (Armee-Corps-Kommandant), komandujočega generala (kommandirender General) in samostalnega vojaškega poveljnika (selbstständiger Militär-Kommandant.)

Nadvojvodom, kateri imajo kako vojaško-poveljstvo (Truppen-Kommando) se skazuje, kedar so v službi pri njim podverženih kerdelih samo čast, ktera gre njih šarži.

Ako pride službeno z enim svojih predpostavljenih, skazuje se samo poslednjemu čast, ktera mu gre.

Princem ptujih vladarjev, kateri služijo v e. k. vojski, se skazuje samo čast, ktera gre njih službenemu položaji.

Političnim poglavarjem (Landes-Chef), ako funkcijonirajo pri slovesnih priložnostih v svojem uradu zunaj stolnega mesta ali dvornega stanovališča kot najviši oblastniki, morajo pri takih slovesnostih oddelki, kateri so odrinili, ravno tako kakor straže prezentirati, ali pa spodobno čast skazati brez bobnanja ali trobenja.

§. 52.

Kako se hodi po prapor (zastavo) in kako se oddaja.

(Abholen und Abgeben der Fahne (Standarte)).

386—391. Kedar je kerdelo, katero mora s praporom (zastavo) odriniti, formirano, gre ena kompanija z godbo po zastavo, (ako odrine samo pol bataljona ali kompanija, gre oficir in en vod s trobačem ali bobnarjem po zastavo).

Banderonosec se poda na čelu oddelka na mesto, kjer se zastava hrani in oddelek se razversti pred tim mestom brez godbe. Banderonosec (praporšček) prevzame bandero, poveljnik ukaže prezentirati, general marš biti (narodno pesem igrati) in praporšček se postavi na krilo, na katerem se odmaršira.

Ako stoji kerdelo blizo mesta, kjer se hrani zastava, gre po njo le en oficir z banderonoscem.

Kedar se praporšček z bandero bliža kerdelu, katero mora odriniti, mora se prezentirati in generalmarš biti.

Kedar je prišel banderonosec na mesto njemu odločeno, mora se igra končati in puške se denejo na rame, oddelek, kateri je šel po zastavo (in godba), se poda tihoma na svoje mesto. Bandera (zastava) se odda ravno s takim varstvom in s takim skazovanjem časti.

Pogrebni spreved, kateri se da samo enkrat, se da k pogrebu vsem podoficirjem in vojakom, kateri so umerli v aktivni službi, izslužencem (Invaliden), kateri so nastanovani v invalidnicah — vendar le od lastnega stanu — tistim izslužencem, kateri so kinčani s svetinjami za hrabrost, dajo spreved aktivni vojaki, da se more streljati na čast;

ako spreveda ne morejo dati brambovci, kateri imajo do stalne armade tiste dolžnosti, dá ga moštvo stalne vojske.

Ako mesto, v katerem je kak vojak zamerl, ni preveč oddaljeno od kakęga posadnega mesta, more privoliti vojaško-štacijsko poveljništvo, da dá posadka spreved zunaj štacijskega okraja.

Kerdelskih poveljnikov dolžnost je, da sprevede zapovejo in vredijo, le tam, kjer zamerli ne spada k tistim družbam, ktere so v posadki, vpravna to vojaško-štacijski (mestni) poveljnik.

Bobni se prevlečejo pri sprevedih s černim suknom.

Rakev se pokrije s černim pregrinjalom in na njo se položi, ako je spadal zamerli k moštvu patronjak, naglavje, redi in svetinje, potem odkrito stransko orožje križem z nožnico in s tenčico (Flor) obvito. Enako se kinča rakev

druzih zamerlih vojaških oseb, vendar se mora pustiti stransko orožje v nožnici.

Sprevod maršira tiho na mesto, kjer leži merlič in se tako razvije, da se more podati pri odhodu brez zamudka v versto. Dvorajda (špalir) se postavi na pravo in levo vrat. Od časa, kar se je postavilo kerdelo na svoje mesto, se skažuje samo čast, ktera je predpisana za pogrebno slavnost, dokler se ni odbobnalo (odtrobilo).

Kedar se nese rakev iz hiše, veli sprevodni poveljnik prezentirati (sablje zgrabiti).

Sprevod se pomika v sledečem redu:

a) sprevodni poveljnik s polovico sprevoda (ako je sprevod le en vod se ne deli); *b)* godba; *c)* križonosec; *d)* duhoven; *e)* rakev ali merliški voz obdan na pravi in na levi z dvorajdo, ktere poveljnik maršira na čelu na pravi strani stopajoče; *f)* tisti, kteri po umerlem žalujejo; *g)* ostale osebe, ktere merliča spremljajo; *h)* druga polovica sprevoda (na koncu topovi).

Ako se kak bataljon, kteri z bandero odrine pri sprevodu deli, ostane banderonosec pri zadnjem polbataljonu.

Dokler se sprevod pomika godejo godci pogrebne marše, bobnarji ali trobači bijejo ali trobijo navadne marše v počasni meri.

Ako je dopustljivo, spremlja sprevod merliča do pokopališča in se razvije blizo groba tako, da stoji s čelom proti grobu. Pri blagoslovljenju ali družih verskih opravilih se mora skazati čast (prezentirati), potem se odbije (odtrobi) in pregrinjalo od bobnov odpravi. Ako je služil djavni podoficir in vojak (brambovec) pred sovražnikom, vstrelji se enkrat na čast (enkrat z vsakim topom); potem se na novo prezentira, poveljnik ukaže vzeti puške na rame in si poprosi povelje najvišega navzočega predpostavljenega. Ako gre poslednjemu čast prezentiranja, denejo se puške še le na ramo, ko si je sprosil poveljnik povelje.

Ako ni pripuščeno, da se razvije sprevod blizo pokopališča, določi vojaško - štacijska komanda kaj družega. V takem pripadu se postavi in razvije sprevod na določenem mestu in skaže predpisano čast, kedar se rakev mimo pomika; na to se odbobna (odtrobi) oziroma tudi streli na čast.

Križonosec in dvorajda spremita merliča vselej do pokopališča in ostaneta do konca opravila. Dvorajda se postavi na obeh straneh groba.

Ako bi bil umerli v svoji poslednji volji izrekel, da hoče biti pokopan brez spreveda, mora se ta volja izpolniti.

V ostalem imajo veljavo še tote odločbe:

a) Sprevodi odrinejo v paradi brez bojnega znamenja (Feldzeichen).

b) Mertvo telo državnega vojnega ministra, maršala, generalnega nadglednika (inšpektorja) vojske ali vojskega poveljnika nesó naredniki, mertvo telo družega generala (glavnega avditorja, glavnega štabskega zdravnika) vodniki, mertvo telo štabskih in nadoficirjev vsake verste desetniki in mertvo telo osebe iz moštva vojaki. Ako se odpravi rakev po vozu, grejo tisti, kateri so komandirani rakev nositi, na obeh straneh zraven voza.

c) Dvorajda (špalir) pešcev odrine s puško brez telečaka, dvorajda jezdecv in topničarjev pa spremlja merliča peš in z izderto sabljo. K pogrebu vojaških duhovnih in vojaških uradnikov odrine špalir brez pušk, ima po pripadu sablje preskerbljene.

d) Križonosec se samo prida sprevodu, kedar se to vjema z verozakonom umerlega.

e) Kedar je mogoče, naj se prida sprevodu gledé na šaržo umerlega, tudi polkovna godba cela ali vsaj en oddelek.

f) Zastave se vzamejo le k sprevedom generalov in polkovnikov, kateri zapovedujejo kakemu polku.

i) Poveljnik pri sprevedu vojaka brez častne stopnje naj je desetnik, poveljniki družih sprevedov se vzamejo iz moštva in ako je mogoče od tiste šarže, h kateri je spadal umerli, ako pa to ne gre, od niže šarže.

§. 54.

O dvorskem in deželnem žalovanji.

(Hof- und Landes-Trauer.)

413. Na kerdelsko bandero se zavesijo med prvo dobo glavnega dvorskega žalovanja (to je pri prvi versti dva meseca, pri drugi versti en mesec) černi tenčičniki (Flöre).

IX. Oddelk.

O slavnostih.

(Festlichkeiten.)

§. 55.

O slavnostih sploh.

(Im Allgemeinen.)

416. Slavnosti politične oblike se aktivne vojaške osebe ne smejo vdeleževati;

in ako tirjajo okoliščine, mora se prepovedati, da bi bile vojaške osebe navzoče kot gledavci. Na vsak način pa je prepovedano, da bi se pri takih slavnostih pričujoče vojaške osebe vpuščale v demonstracije.

417. Cerkvениh slavnosti se morejo posamezne vojaške osebe, ako to pripušča služba, vdeležiti. Vojska in godba se sme navadno vdeležiti le slavnosti vstajenja, in praznika sv. rešnjega Telesa katoličanov, potem posvečevanja vode v gerških verozakonih in praznovanja vojaško važnih prigodkov ali spomnitnega dne.

418. Glavno vodilo mora biti, da so oddelki, kateri se vdeležujejo neposredno cerkvениh slavnosti, sestavljeni, kolikor je mogoče, iz moštva tiste vere, ktera praznik praznuje.

Oddelkom, kateri so odrinili, da vzderžujejo javni red in mir, se ukaže pri glavnih dobah cerkvene svečanosti, potem kedar se približuje slovesni sprevod, da denejo puške na rame, dalje da prezentirajo, kedar se najsvetejše vzdigne ali mimo nese, pešni oddelki pa, kateri so odrinili za spremstvo in špalir, morajo v zadnjih pripadih poklekniti

k molitvi, verh tega še pri povzdigovanju in pri sv. obhajilu katoliške maše.

§. 56.

○ praznovanji rojstnega dne in godu Njih c. in k. Apostoljskega Veličanstva.

(Feier des Geburts- und des Namensfestes Seiner k. und k. Apostolischen Majestät.)

419. Nan dan praznovanja rojstnega dne Njih c. in k. Apostoljskega Veličanstva se mora opravljati v vseh vojaških postajah v pričo cele posadke slovesna božja služba; med tem strelijo pešci trikrat na počest.

420. Na god Njih c. in k. Apostoljskega Veličanstva se mora opravljati slovesna božja služba ravno tako.

421. Straže morajo biti oblečene v obeh dneh v paradi.

422. V taboru se rojstveni dan in god Nj. Veličanstva ravno tako praznujeta.

§. 57.

○ posvečevanju zastave.

(Fahnenweihe.)

423. Zastave so svetinje vojakov, slavni zaklad zaupanja, katero ima monarh do hra-

brosti svojih vojakov, znamenje, kje se imajo vojaki v najvažnejših trenutkih zbrati in zediniti in prapor, pod katerim naj zmagajo ali umerjejo.

Zastave varovati in braniti je torej sveta dolžnost; slava kerdela je odvisna od tega, da se ohranijo zastave.

Slavnost cerkvenega posvečevanja stavlja njeno visoko veljavo pred oči.

424—431. Posvečevanje zastave, h kateremu odrine polk v paradi z bojnim znamenjem na klobuku, se deli v božjo službo pred posvečevanjem, pri kateri se strelja trikrat na počest, v posvečevanje in uterdenje prapora na deržaj (Schafft), pri katerem zabije duhoven tri žreblje k časti božji, polkovni poveljnik enega v imenu Njih Veličanstva, enega v imenu armadnega poveljnika (velevajočega generala) in enega v imenu polka, dalje vsak štabski in nadoficir enega, slednjič vsake kompanije oficirski namestnik, en narednik, en vodnik, en desetnik, en razvodnik in dva pešca po kompanijah druge žreblje. Slednjič izroči polkovni poveljnik v imenu Njih c. in k. Veličanstva novo zastavo kadetu (praporonoscu).

432. Na to pokaže polkovni poveljnik novo zastavo polku, ga opomni, jo kot znamenje svoje slave visoko častiti in skerbno va-

rovati, v najvažnejših trenutkih med bojem krog nje se zbirati, jo z vso močjo braniti in na noben način zapustiti. Na to veli „k prisegi“ in polk slavno priseže na novo zastavo.

§. 58.

O božji službi.

(Gottesdienst.)

435. Da morejo vojaki o pravem času, kedar to pripušča služba, spolniti svoje verske dolžnosti in opraviti svojo pobožnost, mora se čas, o katerem se opravlja božja služba v božjih hišah različnih sovercev, o pravem času naznaniti. Vsemu moštvu pa naj se da v dneh božji službi posebno odločenih priložnost, da se more vdeležiti pobožnih opravil svojih sovercev.

V takih dneh se mora, kjer je mogoče, peljati moštvo vsaj vsak mesec enkrat odločeno po veri in v taktične oddelke vredjeno v cerkev. Moštvo od narednika niže pride s stranskim orožjem.

Da se vojaki v ta namen zberejo, da se v vojašnicah, v taboru in v bivališčih (Kantonirung) znamenje „cerkveni boben“ (cerkvovoz) (Kirchenstreich).

436. Ako v cerkvi ni dosti prostora in se morajo oddelki zunaj postaviti, daje pri

glavnih delih božje službe bobnar (trobač), kateri je postavljen pri vhodu cerkve (kapelice), v vabilnem pravilniku predpisano znamenje; pri katoliški maši se ukaže oddelku pri znamenju k evangelju, da dene puške na rame, pri povzdigovanju in pri blagoslovu, da se pripravi k molitvi.

X. Oddelek.

Poveljstvo in služba v posadkah.

(Kommando und Dienst in Garnisonen.)

§. 59.

● vojaško-štacijskih komandah.

(Militär-Stations-Kommanden.)

439—448. V vsakem ne uterjenem mestu, v katerem leži vojaška posadka, je poveljnik vojaške štacije po šarži ali častni stopnji najviši aktivni oficir stalne vojske ali vojaškega mornarstva. Tam, kjer so zraven omenjenih kerdel tudi aktivni oddelki brambovcev, gre povelje gledé tistih občnih zadev, ktere potrebujejo edinostnega vodila, najvišemu djavnemu oficirju, kateri spada k posadki, kot štacijskemu poveljniku,

ne gledé na to, ali spada k stalni vojski, mornarstvu ali brambovcem.

§. 60.

○ poveljstvu v terdnjavah, terdnjavicah in soteskah na meji.

(Festungs-, Forts- und Grenz-Kommanden.)

449—452. V vsakem uterdenem mestu, bodi si v terdnjavi, terdnjavici ali soteski na meji, je vojaški mestni urad ali pa najviša oblastnija za branitev. V terdnih mestih, v katerih v mirnih časih ni posebnega terdnjavskega poveljnika, ima po šarži ali častni stopnji najviši oficir povelje čez terdnjavo.

Kjer je pa terdnjavski poveljnik, ima tudi vojaško-štacijsko komando, ako ni drugega po šarži ali častni stopnji višega poveljnika.

§. 61.

○ mestnih komandah.

(Platz-Kommanden.)

453—459. Plackomande so mestni uradi (Lokal-Behörden), kateri so, ako dotični mestni poveljnik ni sam voditelj vojaške posadke (terdnjave), temu kot organi

pridjani, ki ga imajo podpirati in njegove ukaze izpeljevati.

Pod poveljstvom mestnega poveljnika stojé neposredno vse straže in pripravnosti, dokler traja služba. Vsa naznana, vsi raporti se morajo poslati neposredno mestnemu poveljstvu.

Mestnega poveljstva opravilo je:
 nadgledovati straže in gotovosti v posadki in odpravljati pomanjkanje, katero se najde;
 napravljati in v evidenci imeti predpise za straže (inšpekcije) v posadki in načerte za izbun pri požaru, skerbeti, da se dobijo, popravijo in vrvnajo prostori za posadkino stražo in za inšpekcije in se netilo in svetilo za straže dobi in razdeli;

oskerbovati vse zadeve, ktere se tičejo nastanovanja;

imeti v evidenci vse vojaške vdove in sirote službenega okroga, ktere se preskerbujejo in moštvo, katero je v posadki na dopustu, in sicer le tam, kjer ni dopolnitne okrajne komande;

gledati na obleko, uk in obnašanje posameznih vojaških oseb zunaj vojašnic;

vzderževati red, kedar kerdelo odrine, pri slavnostih in sprevodih.

Dolžnosti mestnega in štacijskega oficirja v manjših posadkah se dajo izvesti iz gori omenjenih odločb.

§. 62.

O etapnih komandah (komisijah).

(Etapen-Kommanden (Kommissionen.)

460—464. Etapne komande se napravljajo v ta namen, da se vojska v boju pravilno dopolnuje. Njih delavnost obsega: odpravljanje, živež, stanovanje, oskerbovanje bolnih in vojaško policijo.

V stanovalnih štacijah, kjer ni vojaškoštacijske ali mestne komande, mora etapni poveljnik tudi preskerbovati opravke, kateri se tičejo začasnega nastanovanja kerdelskih oddelkov in posameznih vojaških oseb.

§. 63.

Kako se razglašujejo povelja vojaškoštacijske komande in spoznanice?

(Verlautbarung der Militär-Stationen-Kommando Befehle und der Erkennungszeichen.)

465—467. Kedar se razglasuje vsakdansko povelje za posadko, mora biti pričujoč od vsake kerdelske ali samostalne komande en oficir ali podoficir.

S p o z n a n i c e (bojni pokrik, geslo, parola) se dajo poveljnikom straž in pripravnosti tedaj, kedar se straže oddeljujejo.

Patrole je dobijo pri odpravljanji.

§. 64.

○ inšpekcijski službi v posadki.

(Garnisons-Inspektions-Dienst.)

468—479. Ako obstoji posadka iz več kot dveh bataljonov ali njima enakih oddelkov, opravlja se inšpekcijska služba. Kjer so v posadki samo oddelki enega polka, zлага se ta služba z isto polkovnega inšpekcijskega oficirja.

V štacijah, v katerih je posadka enaka d v e m a ali več polkom, je inšpekcijski oficir v posadki š t a b s k i oficir (razun samostalnih poveljnikov) ali s t o t n i k (ritmajster).

Kjer je posadka m a n j š a, opravljajo to službo vsi s t o t n i k i in n a d l a j t n a n t i, kateri komandujejo kompanijo, po pripadu skupoma z inšpekcijsko službo pri kerdelu.

Kjer so v posadki več kot t r i b r i g a d e, opravlja verh tega e n g e n a r a l m a j o r, p o l k o v n i ali z a l o ž n i p o v e l j n i k (Reserve-Kommandant) kot g e n e r a l (štabski oficir) o d d n e inšpekcijsko službo v posadki.

Inšpekcijski oficir v posadki (Garnisons-Inspektions-Officier) nadgleduje straže v posadki, je pregleduje po dne in po noči večkrat in se ima prepričati ali spolnujejo svoje dolžnosti, ali so pošti zadostno podučeni in ali so pripravnostni oddelki za svojo službo pripravljeni.

Ako bi nastal požar, dá oddelkom, kateri morajo iti k požaru, potrebne ukaze.

General (štabski oficir) o d d n e ima pravico, poklicati pod orožje ne samo pripravnosti, ampak tudi moštvo celih vojašnic. On ima pravico in poklic, da kontroljuje, kako se služba izveršuje in ali spolnujejo vse inšpekcijske šarže, straže in pripravnosti cele posadke natančno svoje dolžnosti.

§. 65.

○ službi pripravnosti.

(Bereitschafts-Dienst.)

480—486. Da se morejo odposlati pri nenadejanih prigodkih patrole, oddati asistenco ali pomnožiti straže, mora biti oddelek pripravljen, pri tem se mora vzderžati taktična zaveza.

Kerdelo, ktero je v pripravnostni službi, mora biti, ako je mogoče, blizo skupaj in tako

napravljeno, da more po dne in po noči oblečeno in napravljeno kakor straže, hipoma odriniti.

Sicer je dovoljena pripravnosti vsaka priročnost, vendar ne sme sleči hlač.

Pri jezdecih morajo biti sedla naložena, pri topničarjih morajo biti tudi naprege pri roci. Pri ostri pripravnosti ostane moštvo dan in noč popolno oblečeno, po okoliščinah tudi napravljeno (oboroženo).

Konji so pri taki priložnosti nasedlani, oziroma napravljani (opreženi), vendar razberzdani in podproge so popuščene. Konjem se sme le kerdeloma streči.

Pripravnostna služba se nastopa in nametuje vsakdan navadno pri oddeljenju straž.

Pripravnostni oddelki, ktere komandujejo podoficirji, se morajo ravnati vsak čas po inšpekcijskih šaržah predpostavljenih kerdelskih (vojašničnih) komand.

Kolikorkrat pride pripravnost v porabo, mora se precej druga sestaviti.

Kedar se da znamenje „straže odrinite“ (Ausrücken der Wachen) in je pridano znamenje „hitro“, kakor tudi na znamenje „požarni krik“ ali „izbun“, mora se podati pripravnost hipoma na določeno mesto in se obna-

šati po že poprej vredjenih naredbah ali po danem povelju.

Pripravnost se mora vdeleževati vaj, ktere se blizo vojašnic napravljajo.

487. Kedar žuga upor ali punt, navstane pripravljene kerdela (kerdelo mora biti zbrano in pripravljeno v vojašnicah).

Od trenutka, ko se je vstanovilo pripravljenje, nikdo ne sme zapustiti vojašnice sam ali brez orožja.

Patrole se odpošljejo, da se zve, kaj se zunaj dela, da se vzderžuje zveza in da ukažejo iti vojakom, kteri so zunaj, v vojašnice. Stražna prememba, patrole in kerdela, ktera še sicer izstopajo, morajo biti popolnoma napravljene, oborožene in preskerbljene z ostrim strelivom.

Oddelki, kteri grejo naprej, da bi kaj nakupili ali sprejeli, dobijo, ako je treba, varstvo.

§. 66.

○ **izbunu (poplahu).**

(*Alarmirungen.*)

488—491. Z izbunom se pokliče kerdelo kake posadke k boju. Treba je, da se naredbe, kako se je obnašati pri izbunu, že poprej vstanovijo.

Osnutek za izbun (Alarm-Disposition) odkaže že poprej mesta, ktera se morajo obsesti.

Ti prostori morajo biti ob času znani vsakemu vojaku.

Kerdelo se spravi k izbunu z dotičnim znamenjem (bobnanjem ali trobljenjem) ali pa s strelom s topovi, z dimovi ali ognjenimi znamenji.

Bobnarji in trobači straž in gotovosti, pri raztresenem nastanovanju tudi drugi godci, morajo dati in razširjati znamenje k izbunu; k temu se jim da, ako je treba, primerno varstvo.

Kedar se da znamenje k izbunu, podajo se vojaki in vse vojaške osebe hipoma v vojašnice ali stanišča. Kerdelo odrine popolnoma opravljeno, z ostrim streljivom preskerbljeno, jezdec jež, topničarji pa s topovi.

Inšpekcijske šarže morajo skerbeti, da oficirji, kateri so nastanovani zunaj vojašnic, o izbunu zvejo in, ako bi bilo treba, pod varstvom v vojašnice pridejo.

§. 67.

O zaderžanju pri požaru.

(Verhalten bei Feuersbrünsten).

492. Kako se ima obnašati vojska pri požaru, določuje gasilni red. Ta red da

znamenje, katero je v mestu navadno in odloči, kako se mora požar naznaniti, katere straže in pripravnosti morajo dati znamenje „požarni krik“ in katere naredbe se morajo napraviti, zaradi reda in javnega blaga.

493. Pripravnostni oddelki, kateri so odrinili na pogorišče (navadno grejo le od tistega kerdela, katero je najbliže nastanovano,) morajo gledati, da so poti za gasilnice in za voze, kateri privražajo vodo, prosti, braniti, da ne pritiskajo neudeležniki, ovirati, da se ne krade ali da ne navstane nered in se obnašati sploh po ukazih oficirja posadkine inšpekcije ali mestne komande.

Pripravnostni oddelki, katerim je ukazano varovati kako javno poslopje, si morajo, ako žuga požar, prizadevati, da spravijo v varnost javno (erarsko) blago, katero se notri hrani.

494. Ako začne goreti kako deželno (erarsko) poslopje, se je obnašati po odstavku 122.

495. Kerdela, ktera so nastanovana v vojašnicah, stopijo, ako nastane blizo požar in žuga se razširiti, popolno oborožena pod orožje; primernemu delu se ukaže spraviti v varnost javno blago, in ako proti nevarnost vojašnici tudi gasiti.

Oddelki, kateri so v raztresenem nastanovanju, se morajo pripraviti v svojem bi-

vališču, kedar se sliši požarni krik tako, da morejo popolno oboroženi odriniti, ako se da znamenje „v gromado“ (Vergatterung) „odrinite s konji“ (Ausrücken zu Pferde) ali „odrinite“ (Ausrücken). Moštvo pa, katero je nastanovano blizo pogorišča, se mora podati ne čakaje na povelje z orožjem in pertljago (Gepäck) na mesto, katero jim je za zbirališče odkazano.

Oddelki, kateri imajo tudi konje, morajo skerbeti najprej za tote (če bi tudi izgubili svojo imetje) in dolžnost vojakov je, spraviti v varnost ne samo svoje konje, ampak tudi konje nepričujočih tovaršev.

496. Moštvo, katero se k gašenju odpošlje, se pelje s potrebnimi šaržami pravno vredeno in kakor za delo oblečeno na pogorišče in se porablja po ukazih ljudi, kateri imajo poklic, voditi gasilne naprave.

497. Kedar se je ogenj ugasil, zaostane, ako je treba, straža na pogorišču, da vzderžuje red.

§. 68.

● **dvorajdi.**

(*Spalier.*)

498. **Dvorajde** imajo namen, posebno pri slovesnostih odločene prostore proste vzderževati.

Moštvo, katero se zato odloči, se postavi navadno v dve versti v primerni oddaljenosti, in se mora o nalogi, katero ima, vselej na tanko podučiti.

Kedar hoče vbrantiti naval (Andrang), mora napredovati po mogočnosti s prizanesljivostjo in prevdarnostjo, vendar ne sme ničesar terpeti, kar bi bilo zoper inštrukcije.

Je z d e c i se morajo posebno ogibati vsega, kar bi moglo vzročiti nezgode. Š a r ž e morajo vzdrževati red v obsegu staje oddelkov brez hrupa in nepotrebnega beganja in morajo, kjer je treba, podpirati in podučevati.

499. Moštvo pešcev odrine kot špalir navadno brez telečakov in ima puško na rami ali pri nogi (je z d e c i in t o p n i č a r j i stranško orožje izderto, piko na roci); v božji hiši ima glavo pokrito, puško pri nogi in se obnaša po verski navadi.

500. Špalir skažuje čast le zunaj božje hiše in le kedar se bliža najviša gosposka, udi najviše cesarske rodovine ali najsvetejše s tim, da prezentira, (oberne glavo na dotično stran) kakor je predpisano za posamezne vojake. Če bi imel skazati špalir čast tudi drugim, mora se to posebno zaukazati.

Špalir, ki se ravno p o m i k a, ne skažuje nobene časti.

Poveljnik se postavi na sprejemno krilo (Empfangsflügel) podložnega oddelka.

§. 69.

O odpiranju in zapiranju vrat v terdnih mestih.

(Oeffnen und Sperren der Thore in festen Plätzen)

501, 502. Poveljnik terdnjave določi uro, kedaj se morajo vrata odpreti in zapreti, ktera morajo biti po noči zaperta, dalje, ktera se smejo po noči odpreti in kdo sme skoz iti v tem času. Ključe k vratom hrani poveljnik terdnjave ali poveljnik glavne (vratne) straže; v odločenih terdnjavicah (detachirten Forts) pa vselej poveljnik terdnjave.

503. O odpiranju vrat:

Po ključe gre oficir, kteremu se prida potrebno varstvo in ordonanca, da nese ključe. Kedar se bliža vratnim stražam, stopi moštvo pod orožje, mu odda, ako je treba, moštvo, da spusti vzdigljive mostove ali opravi druge opravke, in še le odstopi, ko se je oddaljil.

Ako ima ključe poveljnik vratne straže, mora zapreti vrata sam, straže se pa obnašajo ravno tako.

Tisti, kateri odpira in njegovo varstvo se ne sme podati ven pri glavnih vratih, ampak skoz

mala vrata, ktera so napravljena v velikih ali zraven (kjer takih ni, poda se ven skoz vrata za zaskok) (Ausfallsthor). Kakor hitro je vrata prekoračil, mora je straža zapreti in s ključenico zavesiti, brez zaključnja, ali pa djati v zapah. Ravno tako se mora ravnati pri odpiranju zunanjih vrat, mreže (Gitter) ali pregrade (Schlagbaum); pri vsakem zopet zapertem izhodu ostaneta dva pošta, pri vzdigljivem mostu tudi ljudje, kteri ga kvišku potegnajo. Potem se odprejo vrata po versti od zunaj na znotraj in ključi se nesó pod varstvom na svoje mesto.

Vrata se ravno tako zapirajo.

504. V nevarnih okoliščinah ostanejo vsi izhodi noč in dan zaperti. Ako je nepogojno treba, da se vrata za kratek čas odprejo, mora se gledati razun na omenjene še na sledeče varnostne naredbe.

Varstvo se mora tako pomnožiti, da se morejo odposlati, preden se odpró, vnanja vrata (mreža ali pregrada) male patrole, da preiščejo predležeče zemljišče; dokler se te niso vernile, ostane varstvo v poslednjem terdnjaskem zaklepu; še le potem, ko so se prepričale patrole, da sovražnika ni blizo, odprejo se vnanja vrata (mreža ali pregrada);

zaklepov, kateri so na vvožnji po pravilu, ne sme biti več odprtih kot eden, samo tedaj se sme odpreti več izhodov na enkrat, kedar grejo skoz več kolone;

ako se morajo odpreti kaka vrata po noči in pri megli, mora se odposlati po okoliščinah zarad večje varnosti primeren oddelek in poštom na nasipih se mora dati naklep na znanje.

505. Omenjene odločbe imajo tudi veljavo za odklepanje in zaklepanje vhodov in izhodov v terdnjavah.

XI. Oddenek.

O vzderžanju javnega reda in varnosti.

(Aufrechthaltung der öffentlichen Ordnung und Sicherheit.)

§. 70.

● asistencah.

(Assistenzen.)

506 – 511. Assistance (vojaška pomoč) se imenujejo vojaški oddelki, kateri se skličejo, da podpirajo javne oblasti, da jim dajo pri njih vredbah in opravkih potrebno materijalno

pomoč, da merejo zmagati silen upor. Vojaško-štacijsko poveljstvo ima vselej pravico oddati uradom asistenc v okrogu posadke; v silnih pripadih imajo pravico odposlati asistenc podverženih pripravnosti tudi kerdeljski poveljniki in inšpekcijski oficirji, vendar so zato odgovorni.

Asistenc morajo vselej biti preskerbljene z ojstrim streljivom.

Vodilo pri porabi asistenc mora biti, da se kerdelo nikoli ne sme vdeležiti neposrednjih opravil tistih organov, kterim so odkazane; njih namen je samo, da omenjene organe varujejo in njihovim vredbam potreben pogon (krepost) dajo.

Vložiti se z orožjem smejo le v pripadih, kteri so zaznamovani v §. 72.

§. 71.

⊙ zaderžanju pred in med kakim uporom ali puntom.

(Verhalten vor und bei einem Aufstande oder Aufruhr.)

512—515. Ako žuga kak punt ali upor, ako kažejo prebivalci sploh sovražno mišljavo, se je treba deržati po okoliščinah sledečih odločb :

fortifikačne in druge branilne vojaško-važne reči se morajo spraviti v branilno stanje in izročiti takim poveljnikom, kateri imajo določene inštrukcije.

Vhodi k takim rečem se morajo zavarovati in paziti, da se nenadoma ne napadejo.

Sprevidnost, ktera pristuje komandam, ki grejo nakupovat ali sprejemati, je predpisana v odstavku 487.

Oddelki, kateri odrinejo, morajo biti popolnoma oboroženi in z ostrim strelivom — baterije in pratežni oddelki z dosti močnim varstvom preskerbljeni;

moštvu se sme dovoliti odhod le v večih gromadah;

paziti se mora na občevanje vojakov s prebivalci in vsako sumljivo bližanje se mora ojstro prepovedati;

civilne osebe smejo obiskati vojašnice in uterdena mesta le s pismenim dovoljenjem vojaško - štacijske komande; posamezni pošti se morajo primerno zavarovati proti naglim napadom;

vse patrole, ktere se odpošljejo, morajo biti dosti močne.

§. 72.

Kedaj se ima porabiti orožje v zatiranje upora.*(Anwendung der Waffengewalt zur Bewältigung von Tumulten.)*

516. Orožje se sme porabiti:

a) na določen in vzročen ukaz političnega uradnika, kateri ima k temu pravico pri uporih, v pripadkih, v katerih je bil ukaz poveljnikov, da bi se vernilo ljudstvo k postavnemu redu brez nasledka in kedar je poveljnik pridanege oddelka prepričan, da je tako ravnanje potrebno;

b) kedar se kako kerdelo posilno psuje ali celo z orožjem napade, ravno tako, kedar pritiskajo ljudje z orožjem ali drugim nasilnim orodjem v sovražnem namenu proti kerdelu in se je bati, da bi se delavnost kerdela zadržala ali nezmerno omejila.

517. Da se raztrese uporna ljudska gromada, napadejo, kjer je mogoče in pripravno in ni koristila tirjatev, da bi se prostor popustil, najprej pešci pod varstvom kake rezerve z bodalom; pri tem je treba varovati neoborožene ženske, otroke in onemogle starčke.

Ako napad z bodalom ne zadostuje, ako se na kerdelo strelja, ali se mora prisiljeno

braniti, začne se na ljudstvo streljati, vendar se nikoli ne sme streljati slepo ali visoko.

Pred napadom z bodalom se mora dati, ako je mogoče, znamenje „k naskoku“ (Sturm), preden se pa strelja znamenje „spravite se spred čela“ (Fronträumen).

Kedar so naskočili jezdeci, razkropljenih ne smejo poditi, ampak se morajo zopet zbrati.

Jezdeci morajo tudi odposlati patrole, da se pripomoč od zunaj odverne in ubrani, da se ljudstvo na novo ne zbere. Tudi predno naskočijo, mora se dati, ako je mogoče, dotično znamenje.

518. Poklici posameznih, kakor tudi vpitje in žvižganje podšuntane množice, katero je navadno združeno z ljudskim uporom, ne sme povoda dati rabi orožja ali celo streljanju, dokler kerdelu ne proti nevarnost.

Ako je pa treba, da se porabi orožje, mora se tirjati, da se ljudstvo popolno raztrese ali nepogojno podverže.

519. Pri premaganji uporov je največe važnosti, da se zasačijo vodniki upora, in ako se porabi orožje, mora se gledati posebno na vodnike.

Kedar a retirajo pri uporih vojaki, kar opravljajo navadno varnostni organi, odlo-

čijo se zato posebne patrole, ktere so sestavljene iz energičnih šaržev in krepkih pogumnih vojakov. Take patrole marširajo na strani sprednjega oddelka.

Poveljniki takih patrol si morajo zapisati, kedar so koga aretirali, ako je mogoče, osebni popis zajetega, uzrok in okolnosti zapora kakor tudi imena njim podverženih ljudij, da morejo dati pri sledečem službenem opravilu (preiskavi) zanesljivo pojasnilo in spričevalo.

520. Za osebno varnost političnega uradnika, kateri hodi pri uporih pred kerdelom, ktero posreduje in za poveljnika kerdeljskega oddelka se odloči posebna patrola kot varstvo.

XII. Oddelek.

Kako se je treba stražam obnašati?

(Wachverhaltungen.)

§. 73

Splošne določbe.

(Allgemeine Bestimmungen.)

521. Straže se ločijo v častne straže (Ehrenwachen) in varnostne straže (Sicherheitswachen); pošti (Schildwachen) pa

so ali častni pošti (Ehrenposten) ali varnostni pošti (Sicherheitsposten).

522. Varnostne straže in varnostni pošti so vsled tega, da varujejo državno lastnino in vojaškovažne kraje, da pazijo na jetnike in opravljajo druge enakošne službe. Njim se prištevajo tudi stacijske straže (Stationswachen). Štacijska straža se imenuje glavna straža, če so jej še druge straže odkazane.

525. Jezdecí opravljajo, ako okoliščine drugače ne zahtevajo, stražno službo peš.

527. Straže stopajo popolnoma oborožene; pri navadnih okoliščinah so vendar brez vojskine oprave (Feldrequisiten) in brez mavh za kruh (Brotsak). Jezdecí, ki brez konjev izstopajo, jemljejo samo sablje in puške seboj.

528. Straže so pri navadnih okoliščinah tako močne, da pridejo na vsaki pošt, kateri se ima po dne in po noči stražiti (obderžati), trije možje, na vsaki nočni pošt pa dva moža. Ne prištevajo se: poveljniki straž, napelniki (Aufführer), bobnarji (trobači) in stražne ordonance.

529. Straže se navadno dan za dnevom premenjajo.

530. Posadne straže stoje izločno pod poveljstvom vojaško - štacijske komande, plackomande, nadzornega oficirja posadke in generala istega dne (od dne). Straže za notranjo službo so podveržene poveljniku dotičnega kerdela, kakor tudi njegovim inšpekcijskim šaržam.

531. Štabne straže (Stabswachen) so odkazane pri vsaki zadevi mobilnim plackomandam, in kjer ni takih, oficirjem glavnega štaba in pribočnikom (adjutantom) dotičnih generalov.

532. V vojni in pri nemirnih okoliščinah imajo vse straže in pošti puške nabasane; v mirnem času pa, ako se drugače ne zapove, samo tisti pošti, kateri stojé v temnicah; vsi pošti pa imajo vselej tobolke odperte.

533. V stražnicah (Wachlokale) morajo biti predpisi, kako se imajo straže obnašati. Dalje morajo biti na glavnih stražah stražni protokoli, v ktere se zapišejo po formularju II. §. 77. imena straž, šarža, ime in kerdelo stražnega poveljnika, kakor tudi znamenite prigodbe.

534. Zraven navedenih straž in poštev vsake verste se morejo rabiti kot straže tudi okolke (runde), patrole in nadgledstva pri to-

povih (Geschütz-Inspektionen), dalje vojaške osebe, ktere jetnike ali pa deržavno imovino (Staats-Gut) spremljajo, kakor tudi žandarji, kateri so v službi. Vsi ti imajo ravno take pravice in dolžnosti kakor straže.

535. Vsakemu poveljku (Kommando-Wort), kateri se tiče kake straže ali pripravnosti, naj se predstavi avizo „straža“ (pripravljenstvo).

§. 74.

● oddeljevanju straž.

(Abtheilen der Wachen.)

536. Straže se oddeljujejo ob uri, ktero je določila vojaško-štacijska komanda, ako je mogoče, po polkih ali bataljonih, v malih posadkah pa skupoma na v to sverho določenem mestu.

537. Pri tej vredbi morajo od tistih kerdel in oddelkov, kateri imajo službo opravljati, pričujoči biti tisti, kateri so k službi, k pripravljenstvu in za ordonance komandirani (pri topništvu tudi k nadgledstvu pri topovih); dalje oficirji in podoficirji, kateri nastopijo inšpekcijsko službo, in sicer konečno imenovani brez puške.

538. Oficirji, (oficirski namestniki) pregledajo po ukazu kompanijskega poveljnika

vojšake, kateri idejo k službi in jih peljejo od vsake kompanije posebe na določeno mesto. Ako to število ne doseže 20 mož, pelje jih najviši podoficir (po častni stopnji naj starši razvodnik), kateri je pri stražnem oddelku.

539. Moštvo se postavi po versti, ktera se vjema s številkami kompanij.

Pri konjeništvu stoji moštvo vseh oddelkov, kateri imajo službo opravljati jež, na desnem krilu in moštvo brez konj v daljavi desetih korakov na levem krilu.

Bobnarji (trobači), kateri so določeni za stražno službo, stopijo 3 korake, desetniki „od dne“ 6 korakov po sredi svojih oddelkov; naredniki od inšpekcije 6 korakov za desnim krilom.

540. Če je potrebno število mož, kateri imajo stražiti, postavljeno, stopi najviši pričujočih pred čelo straž, prejme naznanila oddelkinih poveljnikov in spregleda napravo in gotovost za na boj posameznih kerdel.

Kedar je pregledovalec 10 korakov od enega oddelka prekoračil, ukaže njegov poveljnik staviti puške k nogam.

Če je pregledovalec naznanila sprejel in kerdelo ogledal, da adjutantnu (in kjer ga ni,

po častni stopnji najstaršemu podoficirju nadzorniškemu) povelje, da straže oddeli.

541. Adjutant (inšpekcijska šarža) naznani mesto za prvo stražo, poimenuje vsako stražo, oddelek pripravljenstva, ordonanco, nadgledstvo pri topovih, on naznani moč vsake straže in jej da komando: „Rechts um — Marsch!“ („Na desno — marš!“)

Straže se morajo tako oddeliti, da pridejo od pravega krila proti levemu najprej častne, glavne ali druge od oficirjev komandirane straže, potem še le druge straže in konečno pripravljenstvo, ordonance, nadgledstvo pri topovih — (v dve versti vredene).

Od adjutanta (inšpekcijske šarže) poimenovane straže se obernejo na komando: „Na pravo!“ in gredo na sledeči „marš“ za čelom na mesto, katero jim je odkazano. Nadzoruje jih „desetnik od dne“; in po častni stopnji najstarši inšpekcijski narednik jih razversti in spravi v vode, polkompanije ali kompanije.

Od jezdnega moštva jezdiyo vojaki prve verste pred, moštvo druge verste pa za čelom na njim določena mesta.

Podoficirji in vojaki, kateri so ustanovljeni za poveljnike straž, se postavijo na desnem krilu prve verste svojih oddelkov.

Zastavnik (Fahnenträger) stopi na stran šarže, ktera je v prvi versti na desnem krilu, dotične straže; bobnarji (trobači) se podajo na tri korake za sredo svojih oddelkov.

Kedar se je zadnja straža razverstila, da pri pešcih poveljnik straže (gotovosti) — ako je ta oficir najviši podoficir — komando: „Beim Fuss!“ („k nogi puško!“)

542. Kedar so se straže oddelile, naznani adjutant (inšpekcijska šarža) najvišemu, kateri je nazoč, brez danega ukaza, da bi straže čast skazale z vojaško počastitvo, s samim pozdravom za svojo osebo, da je straže oddelil.

Inšpekcijski naredniki se postavijo za sredo čela vredeni po številkah svojih oddelkov, na levi od njih po versti svojih kompanij desetniki od dne, in ostanejo tukaj, dokler straže ne odidejo.

543. Ako ne pride kak oficir v službo, tako prevzame potem najviši podoficir, kateri pride v službo povelje, čez kerdelo, ktero je odrinilo in ukaže s komando: „Wachkommandanten — Marsch!“ („Poveljniki straž — marš!“) tistim k sebi priti, krog storiti in jim naznani bojni pokrik in geslo; to se mora v zapisniku zaznamiti.

Potem ukaže podoficirjem. (vojakom), kateri so izstopili z avizo: „Eintreten“ („Vstopite!“) vsakemu v svojo versto.

Ko se je to zgodilo, ukaže poveljnik najvišjemu nazočemu pristojno počastitev skazati in si sprosi njegova povelja.

544. Da straže odrinejo, avizira se: „Wachen rechts [links] abmarschieren!“ („Straže na desno [levo] k odhodu!“).

Poveljnik na desnem [levem] krilu stoječe straže komandira: „Wache, Doppelreihen rechts [links] um! — Marsch!“ („Straža, v dvorajdah na desno [levo] — marš!“) pri konjištvu: „mit vieren rechts [links]! Schritt — Marsch!“ („po štiri na pravo [levo] s korakom — marš!“); ako pa ima oddelek manj kot šest čet: „Wache, Reihen rechts [links] um! — Marsch!“ („straža v rajde na pravo [levo] — marš!“); pri konjištvu: „Mit zweien rechst [links] Schritt — Marsch!“ („po dva na pravo [levo] — s korakom — marš!“).

Poveljnik straže maršira štiri korake pred sredino svoje straže.

Ravno tako odidejo vse druge straže (pripravnosti, ordonance, nadgledniki pri topovih); pri tem ostane vsak poveljnik štiri korake za prejšnjim oddelkom.

Ako je poveljnik kake straže tudi najviši oficir, kateri pride v službo, tako stopi njegova straža pred odhodom na primerno daljavo nazaj in še le odide, kedar so druge straže odmarširale.

Bobnarji (trobači) ostanejo tudi, ako se defilira, pri svojih oddelkih.

545. Pri kompanijah in manjših oddelkih, sploh kedar pride manj kakor 20 mož v službo — oddeljuje straže en podoficir pod nadzorništvom enega oficirja.

§. 75.

Kako straže prihajajo in odhajajo.

(Auf- und Abziehen der Wachen.)

546. Straže, ktere komandirajo oficirji, prihajajo in odhajajo, razun v nedeljah in praznikih, z donečo godbo (bobnanjem ali piskanjem).

547. Kedar se je približala zamenja oficirske straže svojemu stražnemu poštu na 30 korakov, stopi moštvo stare straže, ktero se je že poprej k odhodu napravilo, pod orožje.

Jezdeci si zavesijo karabine. Jezdne straže zasedejo konje, kedar se bliža zamenja.

Nova straža se tako postavi s čelom proti stari, da stoji nje pravo krilo proti levemu

krilu stare straže. Ako ni dosti prostora, postavi se nova straža na tri korake na levo zraven stare. Konji jezdecev, kateri opravljajo službo peš kot napelniki ali stražarji se deržijo z roko na strani.

548. Oba poveljnika straž se postavita 4 korake (jež dva koraka) pred pervega moža na pravem krilu, komandirata: „Rechts [links] schaut!“ („Na pravo [levo] gled!“) pustita potem pri pešcih prezentirati — pri jezdnih stražah sablje zgrabiti (pike visoko vzdigniti) in naredita vojaško počastitev, med tem ko se enkrat bije ali trobi generalmarš (glavna popotnica).

Ako je tudi bandera (zastava) na straži, tako jo prevzame med prezentiranjem premenjavni zastavnik.

549. Zdaj se komandira: „Habt Acht!“ („Pozor!“). Pešci vzamejo puške na rame, nova straža natakne bodala, obe straži vzamete puške k nogi. Jezdne straže preskerbijo sablje (vzamejo pike na pravo roko.)

Poveljnik stare straže naznani novemu številu stražarjev, kateri se morajo postaviti.

O tem, kakor tudi o kakovosti poštov, se mora po častni stopnji najstarši podoficir nove

straže z istim stare straže dogovoriti, da more vojake določiti, kateri so k premenjavi potrebni.

Pri tem se mora ozir jemati na to, da pridejo manj zanesljivi vojaki bolj pod oči stražnega poveljnika, pa ne na pošte, kjer je priložnost h kaznjivemu djanju.

Ravno tako se morajo določiti mladi v stražni službi ne izurjeni vojaki na pošte pred orožjem (Schnarrposten), ali na take pošte kjer se lahko nadgledujejo.

Na dvo pošte (Doppelposten) se morajo po mogočosti enoliki vojaki izvoliti.

550. Pri peštvu odložijo napelniki in tisti vojaki, kateri pridejo naj prej na pošte, te lečake.

Napelnikom in stražarjem jezdnih straž, kateri preskerbljujejo službo peš, ukaže podoficir razsesti in konje nastaniti (ulanom tudi pike preskerbeti).

Podoficirjem in napelnikom se mora nanznaniti, bojni pokrik, tistim kateri morajo odpravo preskerbeti, tudi geslo.

551. Potem komandira podoficir stare straže: „Aufführer und erste Nummer! — Marsch!“ („Napelnik in prvo čislo! — marš!“)

Tisti, kateri pridejo na pošte, se vredijo v eno versto dva koraka na levo od

pošta pri orožju tako, da pride mož za ta pošť določen na desno krilo, in na levo od njega drugi vojaki po redu, kakor se nape-ljujejo.

Napelniki — pri jezdecih (kteri nimajo pik) in pri topničarjih z izderto sabljo — se po-stavijo tistim, ktere morajo napeljati, nasproti. Napelniki stare straže, kteri morajo iti s pre-menjavo in potrebno komandirati, se postavijo na levi napelnikov nove straže, da stojé po komandi: „Kehrt!“ („S čelom zad!“) na pravi strani.

Podoficir stare straže komandira potem: „Aufführer! Kehrt euch! — Marsch!“ („Na-pelniki! s čelom zad! — marš!“) na to se obernejo tisti, kteri morajo napeljati pošť pred orožjem na levo in pristopijo s svojim moštvo, ktero se oberne na pravo, k poštu pred orožjem, vsi drugi pa marširajo po naj-krajši poti na dotične pošte.

Ako je število premenjave večé kot dva moža, morajo se vrediti med maršem v verste (čete).

552. Med tem, ko se straže premenjajo, se vredi nova straža — jezdna vendar še le ko je razsedla konje — ravno tako kakor stara v eno versto ali dve, za vračujoče se napelnike se pusti potrební prostor.

553. Straže, stražnice s svojimi napravami, predpisi o zadržanju in posebni predpisi za oficirje in podoficirje nove straže se morajo natančno prevzeti in novi stražni poveljnik mora od svojega prednika sam pojasnila tirjati o vsem, kar je potrebno vedeti, da more svojo službo natančno spolnovati.

Ako bi stara straža ne bila gledala na primerno snaznost, mora se prisiliti, da to popravi.

Kar je poškodovanega ali se pogreši, mora se v premenjavnem raportu (Ablösungs-Rapport) naznaniti.

554. Med tem, ko se straže premenjajo, se skaže čast samo najsvetejšemu, Nj. Veličanstu, kakor tudi članom rodovine Njih Veličanstva cesarja. To storite obe straži na povelje svojih poveljnikov. Pred tem mora nova straža, ko bi si stale nasproti, čelo obrniti (Front verkehren).

Straže pred orožjem pozdravljajo vendar vselej po predpisih.

555. Kedar so se napelniki vernili z zamenjenimi stražarji, spravi se stara straža v dve versti k odhodu in podoficir stare

kakor tudi nove straže naznani, da je vse pošte pravno izročil, oziroma prevzel.

Ako je pri premenjanju straž kak predpostavljeni, kateri je v službi, navzoč, morajo mu naznani stražni poveljniki, da so stražo pravnotno izročili in prevzeli.

Poveljnik stare straže komandira, — ko je pri pešcih pustil bodalo preskerbeti — „o d h o d.“

Nova straža skaže med odhodom na novo počastitev po odločbah odstavka 548, se spravi, kakor hitro je poš zapaščen, gre potem — ako je oficirska z donečo igro — na mesto stare straže. Potem se postavijo puške k šrangji (zavori) in zastava se razvije.

Jezdne straže razsedejo po odhodu stare straže konje in je peljejo kerdeloma v konjake ali na za to določena mesta, kjer je privesijo, (s petnicami zvežejo), razberzdajo in jim podproge odpustijo.

Potrebne straže v konjakah se morajo določiti, ktere ne stopijo pod orožje.

Tako tudi ne stopijo pod orožje vojaki, kateri imajo občasno s konji opraviti, vendar število ne sme biti večje kakor tretji del straže. Pike se naslonijo blizo pri konjih ali se nasadijo.

556. Poveljnik pelje premenjeno stražo v vojašnico (stališčini okraj). Ako obstoji straža iz moštva, katero je v različnih vojašnicah (stališčinih okrajih) nastanovano, tako se razdruži v nekoliki daljavi od straže v primerne dele in se pošlje pod komando svojih podoficirjev (najstarejših vojakov) v vojašnice.

Kedar so prišle straže v vojašnice, naznanijo podoficirji in razvodniki, kateri je vodijo, inšpekcijski šarži v vojašnici svoj prihod in je še le pustijo odstopiti, kedar so dobili k temu dovoljenje.

557. Moštvo nove straže se odloči po številkah k premenjavi, potem se odložijo pri pešcih telečaki.

Stražni poveljnik odloči tiste podoficirje, napelnike in vojake, katerim pristoji odpravljanje patrol, okol (rund) in pregledovalnih oficirjev, kakor tudi patrolna služba.

Pri večih stražah se odloči en mož za stražno ordonanco, kateri prinaša potrebnosti in skerbi za snažnost v stražnici in v njeni najbližnji okolščini. Svojo puško nasloni na strani zavore za puške, odloži patronjak (žep za revolver) in ne opravlja stražne službe.

Pri vseh drugih stražah preskerbuje moštvo menjavno službo stražne ordonance.

Kedar so te naredbe vravnane, zaukaže se moštvu, da odstopi.

558. Straže, ktere komandirajo podoficirji ali vojaki, se ravno tako premenjajo, vendar se ne sme niti pri prihodu niti pri odhodu bobnati ali trobiti in poveljnik straže mora ob enem tudi dolžnosti spolnovati, ktere so pri oficirskih stražah za najstaršega podoficirja predpisane; svojo puško nasloni zunaj k zavori za puške.

§. 76.

● zamenjanji stražnih poštov.

(Ablösen der Schildwachen.)

559. Kedar se zamenjava bliža, poda se straža na svojo postajo in se vstavi.

Napelnik tako pristopi sè svojim moštvom, da pride novi poštnik na levo zraven starega, on sam pa v daljavi enega koraka njemu nasproti.

Topničarji, kakor tudi tisti jezdeci, kateri imajo na poštu sablje izderte, je zgrabijo.

Kjer stojé dvopošti, stopijo premenjavni vojaki med nje, ako je pa premalo prostora, njim nasproti.

Napelnik stopi v sredo med oba.

560. Napelnik se najprej prepriča, ali je v okrogu pošta vse v redu. Pri poštih, kateri stojijo na samem, mora naznaniti novi straži „bojni pokrik“ in mora paziti na to, da se pošť natančno in razločno preda.

Kar je k dopolnitvi potrebno, mora pristaviti, vse, kar se je premenjavnemu naznanilo, mu mora dati ponoviti in vsaki peš straži tudi prostor zaznamiti, v katerem se sme sprehajati.

Pri premenjavi se mora s tihim vendar za napelnika in premenjavnega razločnim glasom govoriti in razun predpostavljenim se nikomur ne sme poslušanje dovoliti.

561. V položajih, v katerih se morajo puške nabasati ali razbasati, komandira napelnik predpisane peveljke in pazi, da se zapovedane varnostne naredbe spolnijo.

562. Ko se je pošť predal, veli napelnik pešcem prezentirati in puške na rame vzeti; to morajo storiti ob enem stari in novi stražarji, kakor tudi za druge pošťe odločeni ljudje.

Potem se poda premenjena straža na komando napelnikovo: „Alter Posten! — Kehrt Euch!“ („Stari pošť, s čelom zad!“) izza novega pošťa na levo krilo.

Napelnik, kateri se je ob enem obernal, komandira: „marš!“ in odide z ostalimi vojaki k drugi premenjavi.

Ako je zamenjena straža straža pred orožjem poda se na komando: „Stari pošt! — s čelom zad!“ precej k zavori (šrangi) za puške in nasloni svojo puško.

Straže, ktere stojé z zgrabljeno sabljo, preskerbijo sabljo, precej ko so se na povelje obernile.

563. Kedar so zamenjeni vsi stražarji, doide napelnik sè zamenjanimi vojaki na stražni pošt, da puške nasloniti, veli vojakom odstopiti in naznani to stražnemu poveljniku, pri oficirskih stražah pa po častni stopnji najstaršemu podoficirju.

564. Jezdne straže se sploh tako zamenjajo kakor peške; napelnik oberne, ko je straže zamenil, konja in komandira: „Schritt — Marsch!“ („S korakom — marš!“) na to mu sledijo stare straže.

§. 77.

● obnašanju straž sploh.

(*Verhalten der Wachen überhaupt.*)

565. Poveljniki posadkinih straž odpošljejo, ko so prišli na straže, premenjavni ra-

port (Ablösungs-Rapport) pri prvem nastanjanju obsedbini raport (Besetzungs-Rapport), po juternici zjutranji raport (Früh-Rapport), poveljniku glavne straže, ali kamor jim je ukazano.

Štacijska straža (glavna straža) poda te raporte mestnemu poveljstvu, in kjer ni takega, poveljstvu vojaške staje.

Ti raporti se napravljajo po sledečih izgledih.

IZGLED I.

(za straže sploh).

Ime straže.

Ime polka.

Številka kompanije.

Premenjavni (obsedbini) raport.

(Ablösungs- [Besetzungs-] Rapport.)

Kraj in dan.

Straža se sklada v . . . oficirje, . . . podoficirje, . . . poddesetnike, . . . bobnarje (trobače) . . . pešce in vstavi po dne . . . po noči . . . stražarjev.

Stražne naprave so se v redu prevzele (ali pri prevzetju je manjkalo v popisu omenjeno).

N. N. šarža.
stražni poveljnik.

Podoficirji, kateri niso zmožni nemškega jezika, imajo zapisati premenjavni (obsedbini) raport v tistem narodnem jeziku monarhije, katerega so najbolj zmožni.

IZGLED II.

(za glavne straže.)

Glavna straža.

Ime polka.

Številka kompanije.

Premenjavni raport. (*Ablösungs-Rapport.*)

Kraj in dan.

Imena straž	Šarža	Imena	Kerdelski oddelek
	stražnih poveljnikov		
Glavna straža (Hauptwache)			
Oskerbovalnica (Verpflegs-Magazin)			
Posadna bolnišnica (Garnisons-Spital)			
Shramba za smodnik (Pulver-Magazin)			

Glavna straža se deli v . . . oficirje . . . podoficirje, . . . poddesetnike, . . . trobače (bobnarje), . . . pešcev in stavlja po dne, . . . po noči, . . . stražarjev.

Stražne naprave so se v redu prevzele (ali pri prevzetju je manjkalo v popisu omenjeno . . .)

Premenjavni raporti družih straž so priloženi (razun straže N, ktera še ni poslala raporta).

N. N. šarža,
poveljnik straže.

IZGLED III.

(za vse straže.)

Ime straže.

Ime polka.

Številka kompanije.

Zjutranji raport. (*Früh-Rapport.*)

Kraj in dan.

Prigode po noči:

Obhoje:

odposlal ob . . . uri

odpravil ob . . . uri

Stražo je pregledal (n. pr. štabski oficir od posadne inšpekcije) ob . . . uri po noči

N. N. šarža,
stražni poveljnik.

Naznanila donašajo podoficirji, poddesetniki ali zanesljivi vojaki.

Straže od notranje službe odpošiljajo svoja naznanila po predpostavljenih inšpekcijskih šaržah kerdelnim poveljnikom.

Vse važniše prigodbe, kakor obolenje, zapore naznani vsaka straža precej po poti, ktera je predpisana za odpošiljanje naznanil.

566. Stražni poveljnik opominja sebi podverženo moštvo, ko je prišel na pošt, na dolžnosti in podučuje vojake o posebnem zadržanju straže.

V ta namen mora natanko prebrati predane predpise o zadržanju straže in se po njihovem zapopadku ne samo ravnati ampak posebno tudi skerbeti, da se natanko podučijo na samem stoječi pošti od napelnikov o tem, kar morajo izverševati.

Sem spada tudi odločba, ali in kdo se mora po noči, ali pri nevarnih okoliščinah tudi po dnevi klicati in kako se je obnašati, kedar bi nastale opovire.

567. Stražni poveljnik sme brez povelja svoj pošt samo tedaj zapustiti, kedar gre na obhod (rondo) ali kedar ima voditi kako patrolo. V takih položajih odda poveljstvo za čas svoje nenavzočnosti svojemu namestniku.

Ako bi zbolel ali bi se moral iz drugega uzroka zameniti, mora to poprej naznaniti namestnik v komandi.

Kakor poveljnik, tako se tudi moštvo ne sme samolastno od straže podati.

Ako bi kak vojak zbolel, mora se po okoliščinah zamenik neposredno poprositi, mora se to naznaniti mestnemu poveljstvu in zboleli se odda ali svojemu oddelku ali v bolnišnico.

Vojaki, kateri se morajo za časno oddaljiti zaradi natornih potreb, se morajo poprej oglašiti pri stražnem poveljniku (na oficirskih stražah pri najstarešem podoficirju) in odstavijo puško za čas oddaljenja na stran šrange.

568. Straža mora biti vsak trenutek tako uravnana, da more stopiti pod orožje. Če ni nevgodno vreme ali hud mraz, mora biti vsaj četerti del blizo pušk zunaj stražnice.

Pri hudem mrazu ali kedar je vreme burno, kedar bi bilo občutljivo biti zunaj podstrešja, ostane moštvo pri malih stražah v stražnici in vzame puške seboj notri, pri večih stražah vendar morajo biti vsakako nekateri vojaki zunaj in pustiti puške pri šrangi (Gewehr-Schranke).

569. Po noči se sme k večemu tretji del moštva vleči, po navadi tisti, kateri so stali

na zadnje na pošto, ostali vojaki pa morajo budeti.

570. Straže se premenjajo po vodilu v vsakih dveh urah, pri silnem mrazu ali silnej vročini vsako uro, pri zelo hudem mrazu tudi v vsaki pol uri. Kedar vojaško-štacijska komanda o tem ne bi bila že dala določnih ukazov, odloči čas stražni poveljnik.

571. K zamenjanju se pristopi v zmislu 551. odstavka pod nadgledstvom stražnega poveljnika, pri oficirskih stražah pod nadgledstvom tiste šarže, ktera je poveljniku po častni stopnji najbliža.

Napelniki se imajo vselej na spoznanice (Erkennungszeichen) opomniti.

Jezdni pošti kakor tudi njih napelniki odjezdijo naravnostno od konjakov.

572. Stražni poveljnik si mora prizadevati, da se služba natančno in z največo djavnostjo izveršuje.

V stražnem okrogu mora osebno nadzorovati, zunaj stoječe pošte pa dá večkrat od šarž, napelnikov in patrol ogledati.

Ako je treba, morajo se pošti neočividno in mirno podučiti; pokregati se še le smejo, ko so se premenili.

Vojaki, kateri so se kakega kaznjivega djanja krive storili, se morajo, kjer to okol-

ščine tirjajo, zapreti in kot jetniki svojemu kerdelu oddati. Od tam se mora tudi zamenik poprositi.

Tak dogodek mora stražni poveljnik precej naznaniti po poti, ktera je v 565. odstavku zaznamovana.

573. Popivanje, kvartanje, žensko obiskovanje, kakor vse priročnosti, ktere se straži ne spodobijo, so ostro prepovedane; ptuji ljudje se na straži ne smejo terpeti.

Moštvo in poveljnik straže ostane popolno oblečen in razun reči, ktere sme po odstavku 550. odložiti, oborožen.

V stražnici in nje okolici mora biti red in snažnost. Po noči mora vselej luč goreti.

574. Zaperte in straži oddane vojaške ali civilne osebe se odpeljejo s primernim spremstvom na glavno stražo in se tam pod varstvom obderže, dokler ne pridejo na storjeno poročilo od mestnega oziroma vojaško-štacijskega poveljstva ukazi, kaj se ima ž njimi dalje storiti.

Pri tem se rabijo predpisi, kteri so dani za jetniške straže.

Zaperti se smejo le izpustiti na ukaz vojaško-štacijske (mestne) komande, inšpekcijskega oficirja posadke ali generala od dne,

pri vojašničnih stražah tudi na povelje poveljnika v vojašnici.

575. Kolikorkrat ima stopiti straža pod orožje, zakliče stražar pri orožji z močnim glasom: „Gewehr — heraus!“ („V orožje!“) na to hipoma nastopi straža, in sicer peš moštvo s puško na rami, jezdec pa, kateri so s karabinkami oboroženi s prijetimi karabinkami. Oficirji in oficirski namestniki — pri jezdecih in topničarjih poveljniki, izderó sablje.

Poveljnik se postavi štiri korake pred desnim krilom zunaj šrange.

576. Straža stopi pod orožje:

a) kedar ima počastiti v pripadih v §. 83. ustanovljenih,

b) k poldnevni in večerni molitvi, dalje k juternici in večernemu bobnanju (retreti); v teh pripadih ostane straža tako dolgo pod orožjem, da se končajo dotični signali.

Preden se bije (trobi) znamenje k „Gebet“ („molitvi“) se zaukaže „Beim — Fuss!“ („k nogi — puško!“) in v primernih dobah med bobnanjem ali troblenjem se komandira: „Zum Gebet!“ („K molitvi!“) in: „Vom Gebet!“ („Od molitve!“) Znamenje „k molitvi!“ se bije (trobi), kedar so bob-

narji (trobači) na straži, dopoldne ob dvanajsti uri, zvečer kedar se mrači in zgodaj precej po juternici.

Ako kaka straža nima bobnarja (trobača) se ne nastopi k molitvi.

- c) Kedar se bliža kak pregledovalni inšpekcijski oficir, okolka (ronda) ali močna patrola;
- d) kedar se pred stražo ljudje zarotajo;
- e) kedar protijo ali so že nastali nepokoji;
- f) pri izbunu;
- g) kedar nastane blizo straže požar;
- h) kedar se bliža zamenjava.

V pripadnih *d*, *e*, *f*, *g*, *h* mora biti straža popolnoma oborožena in poveljnik mora, kedar ostane straža dalje pod orožjem komandirati: „k n o g i — p u š k e!“ „R u h t!“ („p o č i t e!“)

Ako grejo mimo straže procesije, pogrebi, sploh več ljudi, pristopi stražno moštvo k orožju, vendar ne zgrabi puške.

577. Kolikorkrat vstavi pošt pred orožjem manjše patrola do štirih mož se poda na njegov klic: „Unteroffizier (Aufführer) heraus!“ („p o d o f i c i r [n a p e l n i k] v e n!“ k temu že poprej določeni podoficir (napelnik) z enim vojakom ven, da je odpravi.

Omenjeni ostane zraven pošta pri orožju in pri gotovi (nimmt fertig) ravno kakor poštna puška in derži ustje (Mündung) naviš; kedar puška ni nabasana, se petelin ne napne.

Podoficir se vstavi šest korakov pred in na strani straže pri orožju in pozove poveljnika patrole s klicom: „Kommandant vor!“ („poveljnik naprej!“) da se bliža. Kedar se je približal, mu nastavi tisti, kateri odpravlja, z napetim puškinim petelinom bodalno ost na persi, zahteva od njega bojni klic in ako je bil ta prav povedan tudi geslo. Ako je tudi geslo pravo in ni nič sumljivega zapazil, zakliče podoficir (napelnik): „Passirt!“ („Idite!“); na to gre patrola svojo pot. Kedar je odšla patrola na 30 korakov od straže pri orožju, se verne podoficir (napelnik) z vojakom, kateri je stopil k odpravi naprej, k poštu nazaj. Potem dene, ob enem z omenjenim vojakom petelin v stan (Hammer in die Ruh') in vzame puško na ramo.

Ko se verne podoficir (napelnik), kateri je odpravljajal, na stražni poštni, mora to precej naznaniti stražnemu poveljniku.

Topničarji in jezdec na konji imajo sablje izderte, ulani nosijo pike.

Spoznanice se morajo vselej tiho oddati.

V vojnih in sicer nenavadnih okoliščinah se mora z največo previdnostjo ravnati in posebno paziti na osebo, oblačilo in izreko vanje vstavljenega.

Ako vstavljeni ne da spoznanice ali ne prave ali so okoliščine sumljive, pokliče podoficir (napelnik) s klicom: „Gewehr heraus!“ („V orožje!“) stražo k puškam.

Stražni poveljnik ukaže vsemu moštvu, da pripravi puške k streljanju (zgrabi sablje) in aretira patrolo, ko je spoznanico drugič iztirjal in se ni oddala prava ali nobena.

Ako se vstavljeni sovražno obnaša ali poskusi zoperstaviti se, mora straža orožje porabiti.

578. Ako je vstavil pošt pred orožjem kako močnejšo patrolo, okolko (rondo) ali pregledovalnega predstojnika, stopi cela straža pod orožje in spoznanice se iztirjajo kakor je predpisano v 577. odstavku.

Ako pride pregledovalni predpostavljeni s svojim adjutantom, od da poslednji spoznanice.

Ako so se spoznanice prav oddale, zakliče podoficir (napelnik), kateri je šel vstavljenemu nasproti, stražnemu poveljniku: „Feldruf und Losung richtig!“ („Bojni klic in geslo prav!“); na to naznani ta pregledovalnemu ali poveljniku okolke (ronde) moč straže.

Kedar bi se dala kaki oficirski straži parola in je vstop pri tej straži odvisen od parole, ali kedar se mora terjati po posebnih ukazih od pregledovalnih okoljk (rond), odstopi podoficir, kateri odpravlja, kedar so se navadne spoznanice, prav oddale s klicom: „Bojni klic in geslo prav!“ k straži pri orožju in na njegovo mesto stopi stražni poveljnik in terja od tistega, kateri se mora odpraviti „parolo“.

Kedar ne bi bilo danih, ali ne pravih spoznanic, se zaderžuje straža tako, kakor v enakem slučaju pri patrolah.

579. Vsaka straža je zavezana, kolikor se da storiti brez vsakršnjega lastne naloge, pripomagati, da se prestopi postavnega reda in javne varnosti, kateri se pripetijo v njeni najbližnji okolici, odvrtačajo.

Ona je zaderžana, ako se da prevideti, da se krivi ne morejo zapreti, proti vsakemu porabiti orožje, kateri:

- a) jo silno poškodeje ali jej z napadom nevarno grozi;
- b) jo hudo žali in ne neha akoravno se je opomnil;
- c) se kot nevaren hudodelnik od straže zasači ali se straži odda, da ga ostro opa-

zuje, in brez silnega branjenja uide in ne obstoji, akoravno se protivno za njim kliče, ako se ne more drugače vjeti;

- d) se pri sovražnih okoliščinah sumljivega stori in ubeži, ko se nakliče, brez zadostnega odgovora.

Pri mirnih okoliščinah se vendar nikoli ne sme streljati, kedar se da namen z bodalom (sabljo) doseči, dalje v pripadku c) tudi tedaj ne, kedar bi bilo streljanje življenju neudeležnih nevarno.

580. Ako je treba, da se straža pomnoži, da more nereda ali protivne napade potlačiti, prosi stražni poveljnik za pomnožitev pri mestni oziroma vojaško - štacijski komandi, v silnih pripadih pa neposredno pri inšpekejskem oficirju najbližnje vojašnice, vendar mora to omenjenim komandam pozneje naznaniti.

581. Ako se sliši blizo straže streljanje, se morajo odposlati patrole, da izvejo uzrok, ali da podpirajo na samem stoječe pošte, ako so napadeni.

582. Jezdne straže zasedejo konje, kedar se da znamenje izbuna, kedar nastane blizo straže požar, ali kedar je koristno, da posredujejo.

● **stražah pri jetnikih.**

(*Arrestanten-Wachen.*)

583. Straže pri jetnikih morajo porabiti vso previdnost in pazljivost, da ubranijo, da bi jetniki ušli.

584. Ako se prepusti poveljniku straže, da bi sam postavil počte v temnice, je treba, da se izmeri število počtov po množici in opaznosti jetnikov.

Pri takih, kateri so zarad malih hudodelstev v ječi, zadostuje, da se izhodi varujejo, pri nevarniših hudodelcih pa in pri jetnikih, kateri se nezmerno obnašajo, se mora postaviti počt, ako se od zunaj ne morejo na tanko opazovati, v temničnih celicah, jetniki se pa morajo vkleniti posebno po noči.

V takih pripadih se mora zaporni prostor po noči vselej razsvetliti.

585. Vsakega jetnika, kateri se mora peljati iz svoje celice, ima spremiti eden, nevarnega jetnika pa dva moža. Tako spremstvo ne sme nikoli v varstvo izročeni izpred oči pustiti in mora ostati vselej blizu njih.

586. Stražni poveljnik mora ključke k ječi, ako so se mu oddali, vselej pri sebi

imeti. Pošte mora večkrat pregledati, in stražarje zadrževati, da svoje dolžnosti na natanko spolnujejo. Pri tem mora imeti vselej puško pri sebi, ako je ž njo oborožen.

587. Precej, ko je poveljnik straže jetnike prevzel, jim mora odvzeti vsako nevarno orožje, kakor denar, cenosti in pismenosti in je tistemu oddati, kteremu je odkazan.

588. Poveljnik jetniške straže ne sme dovoliti jetnikom, da bi pisali, ako jim je pa to od višega mesta dovoljeno, jim odvzeme, kar so pisali in da profozu ali tistemu, na kterege se mora sicer obrniti. Pismenosti se jetnikom ne smejo oddati brez posebnega privoljenja.

Prepovedano je se ž njimi pogovarjati.

589. Močne pijače jetnikom podajati, je pod ostro kaznijo prepovedano, razun če je posebno privoljeno.

Tistim, kteri so obsojeni k vodi in kruhu, se ne sme prinesti druga hrana in sploh se morajo vse naredbe, ktere se tičejo izpeljave kazni, na tanko spolnovati.

590. Jetnikom se ne sme privoliti, niti da bi tiho govorili niti da bi ropotali.

Vsi neredi in prestopki se morajo silno odvracati, neporedni jetniki pa na način, kakor je predpisan v odstavku 333., vkleniti.

591. Straže pri brigadnih, posadkinih, terdnjavnih, jetniških in vojaških kaznovalnicah (Brigade-, Garnisons-, Festungs-, Arrest-, und Militär-Strafhaus-Wachen) ne smejo dovoliti nikomur, razun profozu, da bi vstopil v kaznovalnico, ako nima pismeno dovoljenje od dotične sodnije.

592. Jetnik se sme le na ukaz poveljnika, kateri ima k temu pravico, iz zapore izpustiti in mora biti pri stražah, pri brigadnih, posadkinih, terdnjavskih, jetniških in vojaških kaznovalnicah vselej dotični profoz pričujoč.

§. 79.

O stražah v parkih.

(Park-Wachen.)

593. Straže v parkih smejo dovoliti pristopiti k topovim ali vozem samo tistim osebam, ktere spadajo k parku, da opravljajo svojo službo, moštvu verh tega le pod nadzorništvom šarž.

594. V parku in okrogu do 30 korakov nikdo ne sme kaditi; z golo lučjo dela ali

o kaj drugzega opravljati, kar bi moglo požar
uzročiti.

595. Kjer je treba se morajo parku v
sigurnost posebno po noči, odposlati patrole.

596. Poveljnik parkove straže je tudi
predpostavljen vojakom topničarstva, kateri
opravljajo inšpekcijsko službo v parku.

§. 80.

O stražah pri vratih v terdnih mestih; o stražah v odločenih okopih in bojnih nasipih.

*(Thorwachen in festen Plätzen; Wachen in de-
tachirten Werken und Feldverschanzungen.)*

597. Pri vratnih stražah v terd-
nih mestih mora, ako je to posebno za-
povedano, poveljnik ali od njega zato odločen
podoficir prašati vse, kateri hočejo notri iti
po imenu, stanu, opravku, kraju od kod pri-
dejo, in kako dolgo se v mestu muditi mi-
slijo; tiste, kateri grejo ven, mora ravno
tako izpraševati po imenu, stanu, cilju popo-
tovanja, po okoliščinah tudi njih spričala
pregledati in sprejeta pojasnila poveljstvu
glavne straže, ali kamor je bilo zapovedano,
naznaniti.

Kedar so se vrata zaperle, smejo pri-
hajajoči le tedaj vstopiti, kedar dana po-

jasnila zadostujejo. Ako pa terjajo okoliščine se morajo peljati prehajavci pod varstvom na glavno stražo, da se izpričajo.

598. Ako so se oddali straži pri vratih i s k a v n i l i s t i, se mora moštvu sploh, posebno pa tistim poštom, kateri stoje pri vratih, naročiti, da mimo idoče dobro opazujejo in sumljive vstavijo.

599. Skoz vrata hitro voziti, jezdariti in letati je prepovedano in se ne sme terpeti.

Ako pride več vozov ob enem času h kakim vratom, se ne sme terpeti, da bi vozili terdo drug za drugim in se napravili s tim zastanki.

Pri sovražnih okoliščinah se ne sme pustiti noben voz not, prej ko se je prejšnji pregledal in odpravil.

Ako se kak voz zlomi na mostu ali med vrati, se mora precej najbližnji zunanji zaklep zapreti, straža stopi pod orožje in poveljnik potrebno zaukaže, da se pot razpravi.

600. Kjer je zapovedano, vstavijo pošti pred vrati vsak voz, kateri je nabasan ali pokrit in naznanijo to straži. Ta odpošlje patrolo, ktera mora voz skerbno preiskati in ta še le dovoli dalje voziti ako ni našla ničesar sumljivega.

Po okoliščinah se mora taka previdnost tudi porabiti pri vozeh, kateri grejo iz terdnega mesta.

601. Ako pride h kakim vratom velika množica ljudstva, mora biti vse moštvo zunaj stražnice, povišati previdnost in prehajavce le po malem vpuščati, ako se je to posebno zaukazalo.

602. Straže v odločenih okopih in bojnih nasipih (Wachen in detachirten Werken und Feldverschanzungen) smejo le tistim privoliti, da bi vstopili, kateri imajo k temu pravico, ptujce pa morajo tudi od terdnjavine okolice odpraviti. Po noči se morajo v ta namen večkrat patrole odposlati.

V ostalem se obnašajo po posebnih ukazih.

603. Kedar se vrata zapirajo ali odpirajo, se mora napredovati po §. 69. Tam zahtevano previdnost morajo tudi porabiti, kedar se pregledovalni predpostavljeni ali patrole ven puščajo.

§. 81.

● zavarovalnih stražah v vojni.

(Schutzwachen im Kriege, Sauvegarden.)

604, 606. V vojni se postavljajo zavarovalne straže, da varujejo bol-

nike, ranjene ali deržavno blago. Kako se imajo obnašati o tem, se dajo v vsakem položaji posebni predpisi. Straže dobijo k svojemu poverjenju varni list (Sicherheitsbrief).

607. Ako ima zavarovalna straža pričakati sovražnikov prihod, se mora ogibati vsakega sovražnega zaderžanja. Nje poveljnik porabi naredbe previdnosti, ktere imajo veljavo za pogajavce (parlamenterteje) se poda k bližajoči se sprednji straži sovražnikovi, naznani poveljniku namen razpostave, mu da varni list, si izprosi varstvo in gleda, da pride, kakor hitro je mogoče, k svojemu kerdelu.

608. Proti zavarovalnim stražam sovražnikovim se sovražno obnašati je prepovedano.

§. 82.

○ zaderžanju stražarjev.

(Verhalten der Schildwachen.)

609. Vsaki poštmora biti prepričan o važnosti svoje službe, sprejete ukaze na misli imeti in naložene dolžnosti v celem obsežku vestno spolnovati. Pošt naj si postavi resnoto in važnost svoje službe posebno pred sovražnikom pred oči kakor tudi

silno nevarne nasledke, kateri bi se mogli dogoditi, če bi svojih dolžnosti ne spolnoval.

610. Samolastno ne sme pri najostrejši kazni noben pošť svojega mesta zapustiti tudi ne sme prekoračiti brez silnega uzroka mesta od napelnika mu odkazanega.

Pešpošti morejo hoditi gor in dol; jezdni pošti pa ostanejo na tistem mestu, kamor so se napeljali.

611. Ako zapazi stražar kaj posebnega, kar se mora naznaniti, ako bi zbolel ali se o pravem času ne premenil, pokliče napelnika ali najbližnjega stražarja, kateri odpravi avizo do straže.

Ako to ne bi bilo mogoče, prosi kakega mimo gredočega, da naznani to stražnemu poveljniku.

Pri prav važnih prigodkih, posebno kedar je hipna pomoč ali nemudno posredovanje straže potrebno, in kedar stražar tega ne more drugače naznaniti, mora vzdigniti puško naviš glede na potrebno previdnost in vstreliti en ali večkrat na izbun (alarm).

612. Pošt si ne sme dovoliti nobene priležnosti. Le ako je stražni poveljnik pripustil, sme oglavnico (kapuco)

gori potegniti. On ne sme niti jesti niti piti ali kaditi, prepovedano je in se ostro kaznuje spanje in pijanost.

613. Stražarji od pešcev nosijo puško z nataknenim bodalom na rami v položajih pa, v katerih morajo na tistem mestu ostati, kamor so se napeljali, pri nogi; od jezdecev imajo, kedar so peš, karabinar prijet (kteri niso s karabinarjem oboroženi, sabljo izderto) kedar so na konju, sabljo izderto (piko na pravi roki).

Pošt nikoli ne sme dati iz rok svojega orožja, zato tudi ne sme pripustiti, da bi mu ga odvzel kak predpostavljen.

614. Stražar nikomur ne sme pripustiti, da bi mu prišel preblizo. On se ne sme z nikomur pogovarjati, dá kratke odgovore in ukaže vsakemu, kateri od njega kaj terja na stražo. Višemu mora vendar kratko in spametno sporočiti, za kar ga je vprašal.

615. Ukaže sme poštle od stražnega poveljnika ali od kakega od njega odposlanega oficirja, podoficirja ali napelnika sprejemati.

616. Pri dežju, padanju snega ali burjajočem vetru se more podati poštl pod za njega odločeno streho ali v stražno

hišico, vendar mora v tem zadevku pazljivost zvišati.

Pošt stopi izpod strehe, kedar to terja njegova varnost, kolikor se bliža kaka patrولا, ronda ali pregledovalni predpostavljeni, dalje pred vsemi, kateri se morajo s prezentiranjem pozdraviti.

V najbližnji okolici pošta se ne sme terpeti nesnaga, v njegovem okrogu nobeno puntanje.

617. Pošt aretira vsakega, kateri ga ne posluša.

Orožje mora porabiti v pripadkih, kateri so v 579. odstavku omenjeni.

618. Ako zapazi pošt po noči koga blizo sebe, ga nakliče — in sicer pri sovražni nevarnosti, dalje pri magazinih za smodnik in strelivo vselej, sicer pa le, kedar se je posebno zaukazalo — z besedo: „Halt!“ („Stoj!“) V tem trenutku napne puško in tirja s klicem: „Wer da?“ („Kdo je?“) od vstavljenega poročilo in rabi pri tem največo previdnost.

Ako se da odgovor, kateri odpravi vsako sumljivost, zakliče pošt: „Passirt!“ („Idite!“) in pusti, da gre naklicani svojo pot, vendar ga mora še dalje opazovati.

Ako se ne odda nobeden ali nezadosten odgovor in straža ne zapazi drugih sumljivih okoliščin, zapove vstavljenemu, da se verne in mu žuga, da bo porabil orožje; ako so pa razmere nevarne in okoliščine sumljive, se mora vstavljeni aretirati in tako dolgo zadržati, da pride kaka patrola ali premenjava.

Ako bi se vstavljeni ali aretirani lotil pošta, se mora ravnati po odstavku 579.

619. Patrole, ronde in pregledovalni predpostavljeni se nakličejo, ako se ima to po sprejetih ukazih zgoditi s: „Halt — wer da!“ („Stoj — kdo je?“) in se morajo dati v svoji lastnosti spoznati, na to terja stražar bojni klic.

Ako je ta prav, zakliče pošť „Passirt!“ („Idite!“). Ako se ne odda noben bojni klic ali ne pravi, se obnaša pošť po odstavku 641.

620. Za dvoposte veljajo sploh tiste odločbe, ktere so za posamezne poste predpisane.

Mož se ima ravnati po možu. Ne smeta med seboj se pogovarjati; kedar hodita gor in dol se obnašata tako, da nič ne more uiti njuni pazljivosti.

Dvopošta pred kapelnim šotorom (Kapellenzelt) obstojita na tistem mestu, kamor sta se napeljala.

V cerkvi poklekmeta, kolikokrat to opravilo terja.

621. Opreznik (stražar pred orožjem) mora paziti razun na predpise, kateri imajo za pošte sploh veljavo, še na sledeče reči:

On ne sme pripustiti nobenemu, kateri nima pravice, da bi se približal orožju ali stopil v stražnico.

On pokliče, kolikokrat je zaukazano, stražo po odstavku 576 pod orožje.

Ako bi začelo deževati ali snežiti, avizira stražnega poveljnika po moštvo, katero je zunaj stražnice, da se spravi orožje, ako je treba pod streho.

Ako se oglasi po večernici (Retraite) na klic: „Halt, wer da?“ („Stoj, kdo je?) kak pregledovalni oficir, ronda ali močnejša patrola, pokliče stražo pod orožje. Ako se pa mora odpraviti kaka slabejša patrola, zakliče na oficirski straži: „Unteroffizier heraus?“ („Podoficir ven!“) na drugi straži pa („Aufführer heraus!“ („Napelnik ven!“). Med odpravljanjem derži svoje orožje kakor je v odstavku 618 predpisano.

Enako se obnaša pošť pred orožjem, kedar se ima klicanje (odpravljanje) v posebnih pripadih tudi pred večernico veršiti.

622. Pošti, kateri morajo varovati magazine ali druge prostore, v kterih se hrani državno blago, smejo le tistim dovoliti vstop, kateri imajo k temu pravico. Zato, dobijo vselej posebne ukaze.

Vsaka nevarnost požara se mora odvrčati; zato se blizo magazinov — pri magazinih za smodnik v okrogu do 100 korakov — ne sme terpeti, niti nezakrita luč ali ogenj, niti da bi se kadilo ali streljalo.

Ako zapazijo pošti, kateri stojé pri magazinih za smodnik, da se je smodnik raztrosil, ali da sicer kaj skerb vzročuje, morajo to precej stražnemu poveljniku naznaniti.

623. Pošti v terdnjavske m zidovju smejo le tistim osebam dovoliti vstop, ktere imajo tamo kako službo opraviti.

Nikomur ne smejo pripustiti, da bi lezel čez palisade ali okrižje in morajo vsakega sumljivega posebno, kedar bi pisal ali risal, aretirati.

Po noči se mora pazljivost povišati, vsakdo, kateri se bliža, o pravem času naklicati, in vse sumljivo se mora stražnemu poveljniku naznaniti.

Stražena terdnjavskih nasipih kličejo, kjer je zapovedano, od večernice do juternice po vsakem četertu ure: „Wer da? Patrull vorbei!“ („Kdo je? — Patrola mimo!“), da prepričajo, da so pazljive in budne. Tista straža, kateri je zaukazano, začne klicati in po redu od prave na levo kličejo vsi pošti. Ako kak mož ne kliče, kedar je na redu, mora prejšnji to precej naznaniti stražnemu poveljniku.

624. Pošti pred jetniškimi idurmi in okni stoje proti njim obrnjeni, ne smejo brez povelja nikogar pustiti k jetnikom in morajo vse sumljivo precej naznaniti.

Ako stoji kak pošt v jetniški izbi, kjer se postavlja navadno blizo duri, mora ostro paziti na jetnike, odvracati vsako bližanje, vsled kterega bi mu vtegnili orožje odvzeti, in ne sme se niti z jetniki pogovarjati, niti pripuščati, da bi šepetali, ropotali ali se nezumno obnašali, tudi ne pripustiti občenje na zunaj ali celo posredovati. Ako bi se prigodile opovire, se mora to precej dati na znanje stražnemu poveljniku in sicer s klicem ali z zvonovo vervjo, ktera je pri roki.

Da bi se podal kak jetnik začasno iz temnice, se sme le pripustiti pod varstvom in le na določen ukaz stražnega poveljnika,

kteri mora biti pričujoč. Kedar se izpusti kak jetnik iz zapora, mora biti verh tega, tam kjer so postavljene posebne osebe, da nadgledujejo jetnike, tudi pričujoč dotični profoz ali jetniški nadzornik.

§. 83.

Kako in komu morajo skazovati straže in pošti čast.

(Ehrenbezeugung der Wachen und Posten.)

625. Straže stopijo pod orožje, da skazejo čast, pred:

- a) Najsvetejšim;
- b) najvišjo gosposko;
- c) udi najviše cesarske rodovine;
- d) ptujimi vladarji in njih rodovinami;
- e) kardinali;
- f) poslanci ptujih vladarjev, kedar se prikažejo pri slovesnih priložnostih v svoji lastnosti, kakor tudi pred njih soprogami pri napovedanih slovesnih navožnjah;
- g) generali (admirali) kakor tudi štabskimi oficirji in njim enakostoječimi od oborožene moči;
- h) vojskinimi zastavami in zastavami brambovcev, kakor tudi pred zastavami tistih meščanskih oddelkov (Bürger-Corps), kterim se je priznala ta čast;

- i) kerdelskimi oddelki, ktere vodijo oficirji z izderto sabljo;
- j) tistimi previsokimi civilnimi osebami, ktere namestujejo neposredno v posebnih pripadnih cesarjevo osebo, kedar se prikažejo pri slovesnih priložnostih;
- k) političnimi deželnimi glavarji (Landes-Chef) vendar-le zunaj prestolnega mesta (Residenz) ali dvornega stanovališča (Hoflager) Njih c. in k. Apostoljskega Veličanstva, kedar se prikažejo pri slovesnih priložnostih v uradni obleki kot najvišji častniki (Würdenträger).

626. Opreznik (stražar pred orožjem) zakliče, kedar se bližajo taki, pred kterimi se mora stopiti pod orožje: „Gewehr heraus!“ („pod orožje!“) kedar so še tako daleč, da ima straža čas priti v redu pod orožje in skazati predpisano čast.

Pred Njih c. in k. Apostoljskimi Veličanstvi se zakliče trikrat, pred udi previsoke cesarske rodovine, kakor tudi pred ptujimi veličji (Majestäten) c. ali k. visokostmi (Hoheiten) pred vladajočimi velikimi vojvodami (Grossherzogen) in njih soprogami in kraljeviči in cesarjeviči pa dva krat.

Kedar stoji straža pod orožjem, se ima opustiti na vsak način klic „pod orožje!“

627. Kakor hitro je stopila straža pod orožje se komandira pri pešcih, kateri so oboroženi s puškami, „na pravo (levo) gled! in „prezentirajte!“ pri drugih orožnih oddelkih pa samo „na pravo (levo) gled!“

Kedar se bliža kak oddelek vojakov, ktere vodi kak oficir z izderto sabljo, se skaže samo čast, ktera gre poveljniku.

Kakor hitro je poklical stražar pred orožjem stražo pod orožje, skaže predpisano čast in se popravi (herstellt sich) ob enem s stražo.

628. Na oficirskih stražah se bobna (trobi) po komandi, da naj se skaže čast, general-marš in se nagne zastava pred:

- a) najvišo gosposko;
- b) udi previsoke cesarske rodovine;
- c) ptujimi Veličji c. in k. visokostimi, pred vladajočimi velikimi vojvodami (Grossherzogen) in soprogami kakor pred kraljeviči in cesarjeviči;
- d) državnim vojaškim ministrom;
- e) maršali;
- f) glavnim vojskinim nadzornikom (General-Inspektor des Heeres);
- g) zastavami oborožene moči in tistih meščanskih oddelkov (Bürger-Corps), kateri so omenjeni v odstavku 625, dalje pred

- h)* vojskinimi poveljniki v okrogu vojske, ktero napeljujejo ;
- i)* nadpoveljnikom brambovcev (Landwehr-Ober-Kommandanten) v dotični državni polovici ;
- j)* velevalnimi generali oddelkovimi in samostalnimi vojaškimi poveljniki v okrogu njih poveljstvenih okrajev.

Pred najsvetejšim se nagne, kedar se skazuje ta čast, samo zastava.

629. Straže na dvornem stanovališču najviših gospok skažejo čast samo pred :

- a)* najsvetejšim z nakloneno zastavo brez trobljenja (bobnanja) ;
- b)* najvišim gospostvom ;
- c)* udi previsoke cesarske rodovine ;
- d)* ptujimi veličji, c. ali k. visokostmi, pred vladajočimi velikimi vojvodami in njih soprogami kakor pred cesarjeviči in kraljeviči, pred vsemi z naklonjeno zastavo in igro, dalje vendar brez bobnanja (trobljenja) in nagnjene zastave pred :
- e)* kardinali ;
- f)* poslanci ptujih vladarjev, kedar se prikažejo pri slovesnih priložnostih v svoji lastnosti, kakor tudi pred njih soprogami pri napovedanih slovesnih navožnjah ;

- g) deržavnim vojaškim ministrom, pred maršali, pred glavnim vojskinim nadglednikom, pred vojskinim poveljnikom, pred zadnjim vendar le v okrogu njegove vojske;
- h) velevalnimi generali, pred oddelkovimi in samostalnimi vojaškimi poveljniki v okrogu njih poveljstvenih okrajev.

630. Kedar se pride po zastave, ali kedar se oddajo, mora straža prezentirati in se ima generalmarš bobnati (trobiti), berž ko so stopili praporščeki (Fähnriche) iz stražnice ali ko so se z zastavo not podali.

631. Stražarji (Schildwachen) se podajo, kedar imajo skazati čast, na tisto mesto, na katero so se napeljali, kedar pa pride nagloma kak viši, ktereга morajo pozdraviti, skažejo čast na tistem mestu, na katerem ravno stojé.

Ko se je dotični približal na šest korakov, se vstavijo po predpisih in obernejo na tisto stran, ktera se jim je določila, ko so se napeljali; potem obernejo glavo na dotično stran — straže pešcov s puško na rami — in gledajo za mimo gredočim in sicer kedar grejo mimo sledeče osebe oborožene moči:

- a) podoficirji in njim enakostoječe osebe, kakor tudi mornarski kadeti.

- b) vojaški uradniki in komisarji od finančne straže (nadkomisarji) v uniformi, dalje duhovni, kateri imajo vojaško znamenje;
- c) nadoficirji brez stranskega orožja.

Kedar je viši šest korakov mimo, se sme počasi zopet sprehajati.

Enako se obnašajo stražarji, kedar se bliža:

- d) najsvetejše;
- e) najvišje gosposke, udi previsoke cesarske rodovine, ptuji vladarji in Njih družine;
- f) zastave oborožene moči in v tem oziru privilegirani meščanski oddelki;
- g) oficirji s stranskim orožjem.

V teh pripadkih vendar morajo stražarji počasi prezentirati (s pikami oborožene straže pike vzdigniti).

Ravno tako se skaže čast višim predstojnikom političnih deželnih oblastnij, kedar se prikažejo v službi v uniformi, kakor tudi ministrom od stražarjev, kateri stoje pred njih hišo.

Kedar marširajo mimo krdelni oddelki, skaže stražar pristojno čast samo poveljniku in štabnim častnikom in zastavam. Ako je stopil kak počasi v hišico ali pod streho se poda ven, da skaže čast, samo pred tistimi,

pred katerimi se mora prezentirati, se vstavi, oberne glavo na dotično stran, in ima — ako je od pešcev — puško pokrito.

Dvoposti skazujejo čast skupno, in se mora ravnati tisti, kateri stoji na levi, po na pravi stoječem.

632. Zastavam in udom ptujih armad naj skažejo straže ravno tisto čast, kakor onim od lastne oborožene moči.

633. Straže in pošti, kateri so postavljeni pri jetnikih, ne skazujejo nobene časti.

634. Tudi pošti pred kako cerkvo (kapelico) ne skazujejo nobene časti, dokler je sveto opravilo; ako pa stopi kerdelo, katero je odrinilo k molitvi, ali ako prezentira, morajo tudi stražarji prezentirati (se vstaviti za počastitev po predpisih).

635. Od večernice do juternice nastopijo straže s puško na rami samo pred najsvetejšim, najvišim gospostvom, kakor tudi pred udi previsoke cesarske rodovine, pred ptujimi vladarji in njih rodovinami; vsako drugo spoštovanje se opušča.

Stražarji se morajo vendar tudi v omenjenem času vstaviti na tistem mestu, na katero so se napeljali, kolikokrat se bližajo najviše ali visoke gosposke, predpostavljeni ali viši.

636. Stražne osebe, ktere niso na poštih ali niso stopile pod orožje, skazujejo vselej tisto čast, ktera je predpisana za posamezne vojake.

§. 84.

O okolkah (rondah) in patrolah.

(Runden und Patrullen.)

637. V vsaki terdnjavi se mora iti po navadi vsako noč štirikrat na rondo in sicer po večernici, pred in po polnoči in predno se dani. Ronde vodijo vselej oficirji.

Okolke (ronde) se odpravljajo po odstavku 578; moštvo od ronde ima, dokler se odpravlja, puške na rami.

Vsaka ronda mora imeti svetilnico, v kateri se napravi luč, kedar je potreba.

638. V terdnjavah se morajo odpošiljati od večernice do juternice pregledovalne patrole (Visitir-Patrullen) in sicer en napelnik in dva moža.

Straže, ktere morajo odposlati te patrole in okraj, v katerem se morajo pošti pregledati, določi terdnjavski poveljnik.

Pregledovalne patrole se bližajo stražarjem kolikor mogoče brez šuma, in se prepričajo, da so pazljivi.

Ako se kak stražar pograša ali ako se prigodi sicer kaj važnega, se mora to naznani glavni straži in se morajo pričakovati, ako je treba, daljše naredbe na mestu.

Dolžnost pregledovalnih patrol je, da doveršujejo tudi dolžnosti vojaške policije.

639. Patrole, ktere morajo vzderžati vojaško policijo, se odpošiljajo na ukaz vojaško - štacijskega poveljnika od pripravnostnih oddelkov po dne in po noči v primerni jakosti (moči).

Patrole konjiške opravljajo to službo, kakor je treba, peš ali jež.

Dolžnost takih patrol sploh je, da pazijo, da vojaške osebe ne motijo javnega reda, in imajo pravico aretirati osebe, ktere so omenjene v odstavku 326.

Osebe od moštva, ktere se zasačijo brez dovoljenja po večernici zunaj stanišč, ravno tako civilne osebe, ktere se najdejo pri kakem hudodelstvu, se morajo zgrabiti in spraviti na bližnjo stražo.

Ako prosi kaka uradna oseba od javne varnosti za pomoč kake patrole, se mora brez upora pomagati.

Ako bi navstal požar, mora ga naznani patrola najbližnji straži ali pa pripravnosti.

640. Ako nakliče kak stražar kako patrolo, se obnaša ravno tako, kakor okolka (ronda).

Kedar se odpravlja pri kaki straži, se poda patrolovodja s puško na rami naprej; moštvo od patrole se obnaša, kakor ono od ronde. Ako je patrolovodja s sabljo oborožen, jo preskerbi pri odpravljanju.

641. Ako se pa patrole ali ronde srečajo, vstavi tisti mož drugo patrolo (rondo), kateri jo je najprej zapazil, z besedo: „Halt!“ „Wer da!“ („Stoj!“ „Kdo je!“); na to odgovori poveljnik s „patrola (ronda)!“

Oba oddelka obstojita in se pripravita k boju.

Poveljnik tiste patrole (ronde), kateri je drugo vstavil, gre do 15 korakov pred svojo patrolo (rondo) in tirja s klicem: „Kommandant vor!“ („poveljnik naprej!“) od vodja druge patrole (ronde), da bi se mu bližal. Pri tem ga spremita dva moža, ktera gresta z napeto puško na 6 korakov na strani za njim.

Poveljnik druge patrole stori to ravno tako z dvema možema. Poveljnika patrol (rond) deneta bodala (sablje) križem, vodnik tiste, ktera je najprej naklicala, tirja od unega geslo, in mu da, ako je geslo prav, bojni

poklic. Potem si povesta patrolovodja, ako se ni našla kaka opovira, kaj sta zapazila, ali pa naznani patrolovodja vodju runde, kaj je novega. Ljudje, kateri so stopili naprej spravijo (odnapnejo) peteline pri puškah; obe patroli greste svojo pot.

Ako se ne oddajo nobene ali ne prave spoznanice, ali so okoliščine sumljive, se mora patrola (ronda), ktera je tega kriva, zajeti, in ako bi se branila, se mora porabiti sila.

§. 85.

Inšpekcije pri topovih.

(Geschütz-Inspektionen.)

642. Inšpekcije pri tistih topovih, kateri so postavljeni pri stražah, se morajo prepričati, ali je oprava (Ausrüstung) in strelivo, ktero je v stražnem popisu zaznamovano, v popolno dobrem stanu. Ako bi kaj pomanjkalo ali bilo poškodovano, se mora to precej naznaniti stražnemu poveljniku.

Ako stopi straža pod orožje, se postavijo inšpekcije z preskerbljeno sabljo zraven topov na mesta Nr. 3, vendar brez pozdrava; ako se pa postavi straža k molitvi, morajo storiti ravno tako.

Ako bi protila straži nagloma nevarnost, morajo streči inšpekcije, ako potrebno moštvo

od topništva ni pri roki, topovom in dobijo potrebno pomoč od stražnega moštva.

643. Inšpekcije pri topovih na nasipih ne smejo pripuščati, da bi se bližali nepoklicani topovom ali drugim pripravam, tudi se ne smejo podati iz okraja, kateri jim je odkazan.

Kedar skazujejo čast, se obernejo proti višemu in ga vojaško počastijo (salutirajo).

Kedar pridejo pregledovalni predpostavljeni, se oglasijo v svoji lastnosti.

V ostalem se obnašajo po posebnih predpisih, ktere so sprejeli.

644. Inšpekcije pri magazinih in skladiščih za smodnik si morajo prizadevati, da odstranijo od blaga, ktero jim je izročeno, nevarnost požara kakor sploh vsako škodo, in se obnašajo verh tega tako, kakor je predpisano za inšpekcije pri topovih na nasipih.

XIII. Oddelek.

Strahovavna kazenska pravica.*(Disciplinar-Strafrecht.)*

§. 86.

Pravilne odločbe.*(Reglementarische Bestimmungen.)*

646. Da se vzderži vojaško strahovanje, imajo vojaški predpostavljeni pravico, svoje podložne zarad dokazanih kaznjivih dejanj ali zamudkov primerno kaznovati. Predpostavljen pa ima tudi vselej pravico, odločene kazni znižati ali celo spregledati (glej točko 170). V razloček od kazensko - sodnijske oblasti se imenuje strahovavno kazenska pravica.

Kedar odloči predpostavljen kazen, se mora ozirati na to, kako se je kazni zapaden vojak do tega časa obnašal, kako je izobražen, kaj bo utegnila kazen koristiti kakor tudi na okoliščine, ktere bi utegnile kazen zljajšati ali povekšati (točka 107).

Vojaško strahovanje tirja, da se vsaki gotovo in ostro kaznuje, kateri ne spolnuje na tanko danih ukazov in predpisov (točka 99).

647. Ako kaznovani, ko je naloženo kazen prestal, tisto ali podobno kaznjivo dejanje na novo stori, mora se, ako ni posebnega uzroka, da bi se mu kazen znižala, še ojstreje kaznovati.

658. Kedar se kak šarž degraduje, se degraduje vselej do vojaka najnižje častne in plačilne stopinje, na ne določen čas in le po svarilnem konštitutu.

Kazenska pravica

(Strafrecht der ver-

<i>ime:</i>	Proti oficirjem		Proti oficirskim na- mestnikom, nared- nikom in kadetom				Proti
	svarilo	zapertje v štaciji	redne kazni		zapertje v izbi	enojen zapor	redne
			odzvete pravico izostati čez večernico, razun v pripadnih omenjenih v točki 174.	naložiti dolžnost verniti se v vojašnico, tabor, stanišče o ločeni uri pred večernico.			dni
Odločen pod- oficir	—	—	—	—	—	—	—
Kompanijski, švadronski, baterijski po- veljnik	—	*	—	—	10	10	—
Bataljonski poveljnik	—	*	*	30 dni	20	20	30 dni
Polkovni in samostalni bataljonski poveljnik	1	30	30	30 dni	30	30	30 dni

* Samo tedaj, kedar so se pregrešili zoper njih službeno vodi kaznilni zapisnik.

Po pravilniku določene kazni:
(Reglementsmissig festgesetzte Strafen.)

za prelomke in zanemaranje odločb (gegen Uebertretungen u. Ausserachtlassungen der Bestimmungen.)			
prelom zapertja v izbi oficirskih namestnikov, narednikov in ka- detov	rednih kazni proti (der Ordnungs - Strafen gegen)	zapertja v vojašnici, v taboru in stanišču proti (des Kasern- Lager- und Quartier - Arrestes gegen)	
	oficirskim namestnikom, narednikom in kadetom	podoficirjem in razvod- nikom	vojakom brez častne stopinje
dopolnitev ostalega časa kazni v enojnem zaporu	2 danski poostren zapor	2 danski poostren zapor	da se privežejo dva dni vsak dan po dve uri.
2 danski enojni zapor	2 danski poostren zapor	šest ur vklenjenje s spo- nami ali pa se privežejo dve uri	2 danski poostren zapor
2 danski poostren zapor	šest ur vklenjenje s spo- nami ali pa se privežejo dve uri	2 danski poostren zapor	da se privežejo dva dni vsak dan po dve uri.

Ako se prestopki ponavljajo, se kaznujejo ojstreje.

Izpolnitev strahovavnih kazni.

(Vollzug der Disciplinar-Strafen.)

1. **Zapertje v štaciji.** Kaznjeneec mora ostati v štaciji, ne sme hoditi v oštarije in kavarne, sploh ne na javne zabavljišče.

2. **Zapor oficirja v izbi.** Ostati mora kaznjeneec v svoji sobi, ako bi bilo treba v kakem zapertem prostoru, pri katerem je straža, prepovedano mu je sprejemati neslužbeno obiskovanje.

3. **Zapor v izbi kadeta oficirskega namestnika, narednika in kadeta.** Ostati mora v svojem stanovališču, dobiva plačo vojaka najnižega plačilnega reda in ne sme sprejemati obiskovalcev.

4. **Enojen zapor:** zaperta izba in vojak dobiva le plačo jetnikov po 3 krajcarje na dan. (Zgubi tudi del službene nagrade za podoficirje.)

5. **Zapertje v vojašnici:** kaznjeneec mora ostati v staniščinem okrogu svojega oddelka, ne sme hoditi v pivnice v vojašnici in se mora oglasiti po razglašanju povelja pri vojašniški inšpekcijski šarži.

6. **Zapertje v stanišču in v taboru:** Kaznjeneec sme zapustiti svoje stanišče s konjakom in dvorom ali okraj svojega oddelka v taboru le pod spremstvom kakega

podoficirja ali razvodnika, da opravi svojo službo in ne sme iti v kako pivnico.

7. **P o o s t r e n z a p o r:** Kaznjenec pride v zapert prostor, ima samo eno odejo za podlogo, dobiva plačo jetnikov, je vsak dan razun vsakega tretjega šest ur s sponami oklenjen in se mora postiti vsak teden trikrat, kedar dobiva samo vodo in kruh. (Zgubi tudi del službene nagrade za podoficirje).

8. **Z a p o r p o s á m e s i:** ravno tako kakor poostren zapor, le da je kaznjenec sam. (Zgubi tudi del službene nagrade za podoficirje.)

9. **O j s t e r z a p o r:** V vsem tako, kakor zapor po sámesi, le da je celica (Zelle) temna.

Odločbe gledé na izpolnitev zaklepnih in rednih kazni.

(Bestimmungen bezüglich des Vollzuges der Arrest- und Ordnungs-Strafen.

680. Z rednimi kazni se vojak službi ne sme odtegniti; zatorej se mora, če bi se kaznoval kak vojak samo s tim, da se oklene s sponami ali da se priveže izveršiti kazen še le, ko se je razglasilo povelje.

Privezati se smejo le vojaki, pri katerih je dokazano, da nimajo čuta za poštenje, pri katerih se mora ojstro kaznovati termoglavost, upornost, ritopašno obnašanje ali zarobljenost

končno sploh, kjer so druge kazni neporabljive ali kjer se vidi, da nič ne koristijo. Tako se bo kaznoval prelom vojaške pokornosti, na primer, če je dobil kak vojak povelje „naj stori to ali ono“ in je odgovoril „da tega nikakor ne bo storil“, zaradi nepokornega obnašanja z ojstrejšo kaznijo ob enem pa še s tim da se dotični priveže. Ako bi se dotični vojak samo privezal bi se tak pregrešek premalo kaznoval, ker je privezanje samo redna kazen.

Privežejo se vojaki navadno v kaki stražnici ali pa v kakem zapertju.

Cele kerdelske oddelke, kateri se pregrešijo zoper red ali z neredi more kaznovati samostalni poveljnik z zapertjem v vojašnici, v taboru ali v stanišču ali pa s tim, da se bobna (trobi) večernica prej kakor navadno itd. za čas normalne kazenske pravice (točka 687).

Po §. 54. plačilnega pravilnika zgubi vsak, kateri se kaznuje z enojnim, poostrenim, posámesnim ali ojstrim zaporom vsaki službeni, mobilni (bojni, maršni in pripravnostni) delalni priklad.

Kazenska pravica v vojnem času v taboru, na bojišču, na marših, in tam kjer ni zaporov

(točka 690).

(Strafrecht in Kriegszeiten im Lager und Felde, auf Märschen u. dort, wo keine Arreste vorhanden.)

Kedar je odločen	se kakor sledi izpolni (enako)
Zapor oficirja v izbi	Stanovalo pri profozu v štabskem ali glavnem stanišču (taborski glavni straži).
Zapor v izbi ali enojen zapor (kadet oficirski namestnik, narednik in kadet).	dtto dtto in se jim mora odločiti na bojišču vselej enojen zapor.
Poostren zapor.*	Plača jetnikov, težavna in sitna dela.
Zapor po sámesi.*	Plača jetnikov, vsak teden dvakrat post in je oklenjen vsak dan šest ur s sponami.
Ojster zapor.*	plača jetnikov, vsak teden dvakrat post in se priveže vsak dan tri ure, vendar se po prvi $1\frac{1}{2}$ uri eno uro odveže.

* Službo mora dalje opravljati. Pri operirajoči armadi post odpade, na mirnih marših se preloži na dni za počitek.

Druge pravice predpostavljenih na bojišču.

(Sonstige Rechte der Vorgesetzten im Felde.)

Kdor v razločilnem trenutku maloserčno govori, orožje ali streljivo zametuje, pokorščino odreka, se samolastno boju odtegne ali pleni se k svarilnemu izgledu na povelje kerdelskega poveljnika vpričo celega kerdela na mestu vstrelji ali se pa usmerti osebno od predpostavljenega, kateri posreduje (točka 33).

Oficirji in podoficirji morajo v boju vse neredne odverniti, ako boj omahuje morajo upokojevati in oserčevati in z lastno hrabrostjo in stanovitnostjo po okoliščinah tudi s slovesnimi besedami ali — pa s tim, da porabijo brez usmiljenja silo, nagniti svoje podložne, da se bojujejo tako dolgo, da se namen boja doseže (točka 378 II. dela služevnika).

Najviši in armadni poveljnik ima v vojni dvakrat tako veliko kazensko pravico kakor polkovnik.

§. 90.

○ pritožbah čez strahovavne kazni.

(Beschwerden über Disciplinar-Strafen.)

693. Pritožiti se čez strahovavne kazni se sme le po odločbah §. 14.

Ako se spozna, da je taka pritožba popolno ali deloma opravičena, se mora zapisati odlok (Bescheid) v dotični kazenski zapisnik, kazni se mora popolno ali deloma izbrisati in to se mora dati pritožencu na znanje.

Ako bi se morali povrniti odvzetki od plačila, se mora potrebno zaukazati.

§. 91.

Kako se rabi in varuje strahovavna kazenska pravica?

(Ausübung und Ueberwachung des Disciplinar-Strafrechtes.)

694. Rabiti strahovavno kazensko pravico po pravici in pripravno, je ena najvažnejših dolžnosti vseh predpostavljenih, katerim je oddana.

XIV. O d d e l e k.

O vojaškem pravosodju.

(Militär-Rechts-Pflege.)

§. 92. 93.

O vojaški kazensko-sodnijski oblasti. Kazensko naznanilo.

(Militär-Strafgerichtsbarkeit. Strafanzeige.)

696, 697. K pravosodstvu čez osebe, ktere so podveržene vojaško kazensko-sodnijski oblasti, so postavljeno vojaške sodnije.

Sodnijska preiskava se doveršuje in konča po vložnem kazenskem naznanilu po odločbah vojaškega kazensko-pravdnega reda (Militär-Strafprozess-Ordnung).

§. 94.

Kako se ravna pri ubegu.

(*Verfahren bei Desertionen.*)

698. Ako se poda kak vojak samostalno od svojega kerdela ali od stanovališča, katero mu je odkazano, izostane celo noč ali še dalje ali ako ne pride o določenem času domu, kedar se mu je dovolilo izostati in se da sumiti, da se hoče krivoratno službi odtegniti, mora pododdelkeni (transportni) poveljnik, preiskavo prevzeti in naravnati, da se zasleduje, v ostalem se obnaša po odločbah odstavka 343.

V kazenskem naznanilu (Strafanzeige) se mora tudi naznaniti, ali je ubežnik kriv ali sumljiv kakega drugega kaznjivega djanja, dalje kaj bi moglo biti ubegu uzrok.

Popis ubežnika (Deserteurs-Beschreibung) mora obseči po ubežnem naznanilu (Deserteurs-Meldung) razredke, kateri se ozirajo na narod, službeni in osebni popis, tudi se mora naznaniti čerta, v kateri se je ubežnik najberže odmaknil.

§. 95.

○ ravnanju pri nenaravni in siloviti smerti.

(Verfahren bei unnatürlichen und gewaltsamen Todesfällen.)

703. Ako se komandira kak podoficir za prisednika h kakemu sodnijskemu ogledu merliča, mora dobro paziti na vse, kar se godi ali govori v pričo njega, da more o tem, ako bi bilo treba, pred sodnijo pričevati, in paziti, da se zvesto zapiše.

Vse, kar pri tem zvé, mora tajno ostati, dokler preiskava ni dokončana.

§. 96.

Prisedniki in sodniki.

(Beisitzer und Richter.)

704. Za prisednike pri izpraševanju kakor za sodnike k razsodbi se morajo izvoliti razumni možje, kateri se dobro obnašajo. Ako je mogoče, morajo znati tisti jezik, kterege je tisti, kateri se izprašuje ali obsoduje, najbolj zmožen.

Sorodniki ali osebe, ktere stoje z obtožencem v vednem prijateljstvu ali sovraštvu in po tem takem niso nezavzetne, se ne smejo povabiti niti za prisednike niti za sodnike,

ravno tako, kakor tudi ne osebe, ktere so se te zadeve vdeležile ali se o tem izpraševale. Tudi se morajo izvoliti, kolikor je mogoče posebno k obsodbam čez razširne in zapletene pregreške, take osebe za sodnike, ktere so se rabile pri izpraševanju obtoženca za prisednike.

705. Sodnijsko službeno opravilo nikdo ne sme motiti ali zaustavljati, tisti, kteri se pred sodnijo izprašuje, se ne sme niti z neprijetnimi ali pohvalnimi besedami strahovati ali povzbujevati, ne z besedami, ne okomigi ali znamenjemi povspeševati ali motiti.

Pri rabsodbah mora biti največa pazljivost, kar se zdi komu nerazložno, mora si, če je treba, po spisih ali po zakoniku (Gesetzbuch) dati razjasniti. Tudi se mora pustiti vsakemu sodniku potrební čas, da more reč presoditi.

Pravi zapopadek zadevka, skerben premislek najdenih okoliščin, nepristranost in dober presod morajo biti podlaga porabi postave in rabsodku sodnikovemu.

Pri tem gre za blagor in gorje človeka, čez kar mora samostalno soditi več v ta namen posebno zapriseženih vojakov, kakor najbolje vejo in znajo.

O izpolnitvi sodnijskih kazenskih razsodvko.

(Vollziehung der gerichtlichen Strafurtheile.)

706. Vsak kazenski razsodek se mora izpolniti po postavi.

708. Kedar se izveršuje obsodba k smerti, odrineta za stražo dve kompaniji po najmanj 40 čet pod poveljstvom kakega majorja ali po častni stopnji najstarejšega stotnika.

Za zagrajo (Schranken), namreč za neposrednjo varstvo obsojenca, se odloči en narednik, en desetnik, šest razvodnikov in 18 pešcev. Ti se morajo podati že prej k izhodu ječe in napraviti štiriogelnik (Viereck), v katerem stoji na vsaki strani šest mož.

Profoz pripelje pod varstvom straže obsojenca v zagrajo, v njo se poda tudi duhoven, straža pa zaostane.

Profoz, zraven njega desetnik vodita in narednik sklene zagrajo, ktera se poda v sredo oddelka. Dokler se maršira na morišče, se nikomur ne skaže nobena čast. Tamo napravi straža na avizo eksekucijskega poveljnika: „Habt Acht! In das Exekutions-Carré — marsch!“ („Pozor! v eksekucijski štiriogelnik — marš!“) štiriogelnik, ktereга vsako

stran napravi polkompanija, na to se obsodba prebere in izpolni.

Po usmertitvi podeli duhoven kratek poduk in opravi za umerlega kako kratko molitev; pri tem mora kerdelo poklekniti.

Ako se ima obsojenec ustreliti, se odloči k temu 8 mož, kateri morajo svoje puške že poprej vpričo enega oficirja ostro nabasati.

Ko se obsodba prebere, mora obsojenec poklekniti in en tovarš, kterega si iz pričujočih sam izvoli, mu zaveže oči; ob enem dá eksekucijski poveljnik s sabljo znamenje proti zadnji strani čveterokotja, ktero se tiho, kolikor je treba, odpre.

Odločenih 8 mož stopi naprej, pred štirje kateri imajo najprej streljati, napnejo brez šuma puške, in grejo tiho blizo, kolikor je mogoče, vendar tako, da se ne dotaknejo obsojenca.

Eksekucijski poveljnik se postavi tako na stran, da ga morejo videti ti možje, in vzdigne sabljo; na to namerijo možje, kateri stoje na sredi, na glavo, ostali pa na persi obsojenca in vstrelijo ravno tisti čas na komando: „Feuer!“ („o g e n j!“) eksekucijskega poveljnika, — ktero povelje se ima nemudoma dati.

Med tem so drugi 4 za prvimi pripravljene, da vstrelijo ako bi obsojenec še živel, še enkrat ali kolikorkrat bi treba bilo.

Pri vsakem usmertinem se zapusti do solnčnega zahoda straža, obstoječa iz enega razvodnika in treh mož, na to se pokoplje obešen od rabeljna, ustreljen pa od enega poddesetnika in treh mož.

§. 98.

Kako se ravna s tistimi vojaškimi osebami, ktere se neranjene v vojski vjamejo.

(Verfahren wider unverwundet in Kriegsgefangenschaft gerathene Personen des Soldatenstandes.)

710. Podoficirji in razvodniki, kteri so se neranjene vjeli, morajo opravičiti svojo obnašanje pred komisijo, ktera obstoji iz enega štabskega oficirja, enega stotnika, dveh nižih oficirjev in treh podoficirjev, ako jo mogoče, od lastnega kerdela.

Komisija mora svoje misli razodeti, ali je obnašanje opravičeno ali ne, in v zadnjem zadevku predlog staviti, da se strahovavno ali sodnijsko preiskuje.

Dokler komisija ne razsodi, ne smejo taki podoficirji in poddesetniki

- a) delati službe pod orožjem,
- b) se podati iz vojašnice ali tabora,
- c) imajo dobivati le plačo najnižega častnega in plačilnega reda; ako se pa spoznajo za opravičene, pa dobijo doplačilo.

● pristojnosti v državljanskih pravnih rečeh.

(Zuständigkeit in bürgerlichen Rechtssachen.)

715, 716. V državljanskih pravnih rečeh, h katerim spadajo tudi menjične reči, obravnave zaradi ničnosti, razporočenja in ločenja zakona kakor vsaka versta zapuščinskih razprav so podveržene vse vojaške osebe civilnim sodnijam.

Terjatve od dejavnih vojaških oseb se morejo tudi iztožiti z vlogo na poveljnika tistega krdela, kteremu je dolžnik podveržen.

717. Ako bi kdo umerl v kakem vojaškem ali od vojakov obsedenem poslopu, se vzroči zapisovanje; k temu se odloči, ako je spadal umerli k moštvu, en oficir, kteri namestuje sodnika, in dva podoficirja.

718. Komisijski udje, kteri se komandirajo k zapisu za merličem ali k dražbi zapuščenih reči, so odgovorni, da se zapiše vse, kar spada k zapuščini in da se ne razda kaj s kakim izgovorom, ali da bi si kdo kaj prilastil. Oni so tudi porok, da se cena, která se je dosegla pri dražbi, prav zapiše v dražbini zapisnik, kteri morajo na mestu podpisati vsi udje komisije.

719. Vsaka oseba vojaškega stanú, ktera djavno služi ali se preskerbuje v kaki hiši za invalide, ima pravico napraviti poslednjo voljo čez svoje blago z manjšimi obličnostimi, kakor je predpisano po civilnih postavah.

Da ima pismena izreka poslednje volje, ktere vojaška oseba ni sama pisala in podpisala, veljavo, zadostuje, da ste jo napravile in podpisale dve priči, ktere morate biti ob enem pričujoče, tudi sme biti ena priča pisalec poslednje volje.

Kedar se da izreka poslednje volje ustno, zadostuje, da ste v istem času dve priči pričujoči, kteri ste zapustnika osebno poznali.

Le v vojni ni treba k veljavi niti pismene niti ustmene oporoke, da bi bile istočasno dve priči pričujoči, ako le sicer ne manjka poslednji volji pravne zanesljivosti.

720. Ugodovana oporoška vendar izgubi veljavo:

- a) pri vseh vojaških osebah brez izjemka 6 mesecev potem, ko so izstopile iz dejanske službe, in
- b) ako so se kazensko odpustile, in sicer neposredno po naznanjenji.

XV. Oddenek.

Vojni člani.

(Kriegs-Artikel.)

Vojnih členov edín namen je ta, da vojak (soldat, žolnir) iz njih zvé najimnitnejša in poglavitnejša določila vojaškega kazenskega zakonika; moč imajo torej ter vežejo vzacega vojaka tudi tisti zaukazi omenjenega zakonika, kateri niso sprejeti v vojne člene.

Člen I.

O prelomu vojaške podložnosti (subordinacije).*(Von der Subordinations-Verletzung.)*

1. Kdor se v službi ali prejemši službeno povelje svojemu predstojniku ustavi z orožjem ali takó, da siloma roko na-nj položí, kdor svojega predstojnika z morivskim namenom, če tudi brez uspeha napade, zadene ga smertna kazen (štrafenga) z ustreljenjem, bodi si o času vojne ali miru.

2. Kdor se o času vojne bodi si samo z neposajenim ali razžalilnim vedenjem krati zveršiti službeno povelje, ali ne opravi povelja, ki ima dokaj v sebi ter se tiče kake službe zoper sovražnika, ta tudi zapade smertni kazni z ustreljenjem.

To kazen je ob vojni, — če okolnosti takó naneso, — preterpeti tudi tistemu, kdor se silovito upre povelju, katero se tiče ne prave vojaške službe, ampak drugih državi ali armadi koristnih opravkov, ki je vojak za-nje dovolj pripraven.

3. Drugi prelomi vojaške podložnosti kaznujejo (štrafujejo) se kot hudodelstva z ječo do desetih let, ali kot pregreški z ostrim zaporom do šestih mesecev — pri podoficirjih še tudi z degradacijo (razčastitvijo).

4. Kedar pa vendar višjega povelje:

- a) očitno nasprotuje službi ali zvestobi cesarju dolžni; kedar
 - b) meri na vidoma kaznjivo dejanje ali opuščenje; dalje kedar
 - c) nastanejo okolnosti, za ktere se poprej ob dajanji povelja nij vedelo in ki so takšne, da bi službi bilo v očito škodo, ako bi se povelje po čerki izpolnilo,
- tedaj se neizpolnitev takega povelja ne more šteti za prelom dolžne podložnosti.

Člen II.

o meteži.

(*Von der Meuterei*).

1. Vojaki, kateri se združeni upró veljavnemu službenemu redu, načelnikom (nadstojnikom),

višjim ali njihovim poveljem, ali se tudi samo dogovoré v to, in ravno tako vojaki, ki se prederznejó posamezno podžigati druge z besedami ali dejanji, odkodar bi utegnil tak upor vstati, krivi so meteža.

2. Začetnike in kolovodnike zadene tedaj smertna kazen z ustreljenjem, kedar je metežno podpihovanje, če prav nij imelo uspeha, vendar vojakom misli že toliko oberno, da se je za službo bati, ali da so že voljni spreti se in kedar je — o miru — potreben mahoma odstrašilen zgled, ali je — o vojni — služba zoper sovražnika prišla v nevarnost.

3. Ako se je prederznil metežnikov eden ali več njih proti predstojniku ali višjemu neposajeno vesti se ali pretiti (žugati) mu, ali če je več njih pokorščino res odreklo, naj se ob vojni smert z ustreljenjem ukrene tistim kateri so kratili se zvršiti dolžnosti primerno službo proti sovražniku, kateri so zveršitev take službe ubranili ali sicer veliko škodo za službo napravili.

4. Kedar je o metežnem uporú, kateri metežnikov siloma polotil se predstojnika ali z orožjem na-nj šel, bodi o času vojne in miru s smertjo kaznjen in ustreljen.

5. Razen prej naštetih slučajev, na ktere je postavljena smertna kazen, kaznuje se me-

tež — po okolnostih — z ječo do enega leta in celó tudi do desetih let.

Člen III.

O puntariji.

(*Von der Empörung*).

1. Kedar se je truma oboroženih vojakov metežno skupila ter je po njeni upornosti in vsled silovitih sredstev (pomočkov), katerih se poprijemlje, prišlo do tega, da se v dosego reda in pokorščine vidi potrebno postaviti ji nasproti oboroženo moč, tedaj je puntarija, in to hudodelstvo zakrivi vsak, kdor do časa, ko nasprotna moč že stoji pripravljena, puntarske trume deležen ostane ali se puntarjem pozneje pridruži.

2. Ako se sprevidi potreba. puntarijo z naglo sodbo ustaviti, bode vsak deležnik, kateri se po oklicu nagle sodbe ne poverne k pokornosti, s smertjo pokaznjen in ustreljen.

Če je število puntarjev veliko, treba ustreljiti vsacega desetega moža, ktereга žreb (loz) zadene, in pa vsacega oficirja in podoficirja, kateri je tudi puntarije kriv.

3. Tudi kedar nij oklicana nagla sodba, naj bodo v kazen ustreljeni začetniki in kolvodniki, po tem oficirji in podoficirji pun-

tarije sokrivi, in izmed drugih puntarije deležnih tisti, kateri so koga izmed moštva nadnje sklicanega ranili ali ubili. Ostali sokrivci se kaznujejo z ječo do desetih let.

Člen IV.

⊙ **ustavljivosti in nepristojnem vedenji do vojaške straže.**

(Von der Widersetzlichkeit und dem achtungswidrigen Betragen gegen eine Militär-Wache).

1. Kdor se vojaški straži, patroli, rondi, svojo službo opravljajočemu žandarju, ali drugemu stražnikove pravice uživajočemu postavljenju javne varnosti, ktereга je lahko poznati da je to, s smertnim orožjem ustavi in ga rani, bodi s smertjo kaznjen in ustreljen.

2. Ista kazen naj zadene tudi vsacega, kdor se straži, izpolnjujoči imeniten služben nalog, ustavi s tem namenom, da bi zveršilo ubranil, ter se je siloma polotí ali jej nevarno pretí.

3. Drugi slučaji silovite ustavljivosti proti straži se kaznujejo z ječo do desetih let.

4. Kdor se sicer siloma ne ustavlja, pa se vendar brani iti s stražo, ktera ga hoče zapreti, kdor z objesti (nagajivosti) blizo postavljene straže hrup dela ali stražo kakor si

koli bodi razžali, naj bode z zaporom ali hudim zaporom do treh mesecev pokaznjen.

Člen V.

O begstvu (deserciji).

(Von der Desertion.)

1. Vojak, kateri z namero, umakniti se za vsegdar vojni dolžnosti, svoje kerdelo zapustí ali tjekaj ne ide, zakriví se begstva (desercije).

2. Ko se začne begstvo zeló množiti, ter je zato oklicana nagla sodba, naj zadene uhajavca (dezerterja), kateri je pobegnil po oklicu nagle sodbe, že o prvem ubegu smert z ustreljenjem.

Ista kazen naj zadene sploh vsacega uhajavca, kateri je bil že trikrat zaradi begstva pokaznjen, ali kateri je tistega, ki je hotel prijeti ga, težko ranil ali celo ubil; dalje o času vojne vsacega uhajavca, kateri je:

- a) blizu sovražnika pobegnil s straže ali s ktereга koli službenega mesta, ako je odtod, da ga je zapustil, lahko vstala velika škoda;
- b) to hudodelstvo doprinesel v družbi z dvema ali več tovariši;
- c) že poprej bil dvakrat zaradi begstva pokaznjen;

d) kot oficir pobegnil od vojnega oddelka, kateri je bil pod ostrejšimi o času vojne veljavnimi postavami.

Kdor uide k sovražniku, bodi pokaznjen s smertjo ter obešen.

3. V vseh drugih tukaj nenašteti slučajih naj se begstvo kaznuje s prosto ali težko ječo do enega leta, po okolnostih tudi do desetih let.

4. Ako se krivec sam dobrovoljno zglaší, prost bode sicer smertne kazni, zapade pa vendar kazni ječe, katero mu je po zgornji meri prisoditi.

5. Verh tega zadenejo uhajavca postranske kazni po postavi; dolžan je poverniti državnemu zakladu (erariju) vjetnino in pa škodo za unesene državne (erarske) stvari ter mora tudi čez svoj službeni čas služiti.

Člen VI.

O samovoljnem odhodu.

(Von der eigenmächtigen Entfernung.)

Kdor samovoljno odide pa ne misli za vselej umakniti se vojaški službi, kakor tudi kdor prepozno na opravo službe dojde ali dopust (urlavb) samovoljno prestopi, storí pregrešek ter se kaznuje z zaporom ali hudim zaporom do šestih mesecev.

Člen VII.

O naklepu skrivne uhajavske zмене.*(Von der Desertions-Complot-Stiftung.)*

1. Kdor dve ali več s prisego zavezanih vojaških oseb nagovarja k begstvu kriv je naklepa skrivne uhajavske zмене. Začetnik take zмене se kaznuje kakor kak uhajač, tudi kedar nihče ni res ušel, berž kakor so se nagovorjeni in začetnik tudi samó domenili o tem kako napravijo da uidejo.

2. Tudi mora vsak začetnik uhajavske zмене po prestani kazni vso svojo dolžno službo v liniji odslužiti v prezentnem stanu.

Člen VIII.

O prelomu dolžnosti v stražarski službi.*(Von der Pflichtverletzung im Wachdienste.)*

1. Dolžnost v službi stražarski prelomi tist, kdor svoje mesto, kamor je postavljen za stražnika, sam od sebe zapustí, predno je rešen, ali se dá rešiti, ko straževodnika nij vpričo, na straži spi, ali se upijani ali sploh svoje straže ne opravi, kakor je v redu, kakor tudi tist, kdor se podobnih prestopkov na straži zakriví.

2. Tako hudodelstvo je o času vojne ke-
dar je iz prelomljene dolžnosti res nastopila
velika škoda, kaznovati z ustreljenjem.

3. Druge slučaje hudodelstev prelomljene
dolžnosti v stražarski službi kazniti je z ječo
do petih, po okolnostih do desetih let, a
manjše prelome dolžnosti z zaporom do treh
mesecev.

4. Kazni, v tem vojnem členu po različnih
okolnostih določene, zadenejo tudi poveljnika
(komandanta) kake straže ali kacega spreveda
(eskorte), kateri svojih podložnih ne poučí ka-
kor je treba, kateri dopustí, da zoper dolžnost
delajo, ali sam svojo dolžnost prelomi.

Člen IX.

O plahunstvu ali nemoštvu.

(Von der Feigheit.)

1. Kdor se sovražniku, s komer mu je
bojevati se skerbéč za zvojo varnost ne upre
s tisto silo, s katero bi se po svoji službeni
dolžnosti upreti imel in lahko uperl, ali kdor
zoper svojo dolžnost išče, kako bi ušel osebni
nevarnosti, ali tudi samó z besedami ali zna-
menji razodene take misli, po katerih bi uteg-
nilo drugim serce upasti, kriv je plahunstva
ali nemoštva.

Zaradi plahunstva se kaznuje z ustreljenjem :

- a) poveljnik terdnega mesta (terdnjave) ali pristanišča, če ga zapustí ali sovražniku podá, ko se nij po vsi moči do zadnjega branil, in tako tudi poveljnik ne uterjenega mesta ali na planem postavljenega vojaškega kerdela, kateri nemoško sebe ali svoje kerdelo zajeti dá, ali kateri mesto, kamor je z vojaki postavljen in katero mu je rečeno do zadnjega braniti, o sovražnikovem prihodu zapustí in s tem znamenito škodo napravi;
- b) kdor pred sovražnikom svoj top (štuk), strelivo ali uprežne konje, ki so mu izročeni, da jih vodi ali straži, brez skrajne (zadnje) sile popustí ali sovražniku polastiti se jih ne brani;
- c) kdor se brani ter neče zoper sovražnika bojevati se, v boji maloserčno zadaj ostaje se kriva ali celo zbeži;
- d) kdor v terdnjavi od sovražnika oklenjeni spregovorí o nje podaji ali sploh — kjer in kedar je delo s sovražnikom, — izusti plahoserčne ali nevarne besede, kedar iz tega nastane kaka nevarnost.

3. Tedaj, kedar kdo podložnikov hoče izpred sovražnika zbežati ali boječnost z go-

vorjenjem razodeva ter bi odtod utegnila ta hip vstati nevarnost za službo ali za serčnost cele množice, dolžan je vsak predstojnik krivca na mestu posekati ali mahoma posekati dati.

4. Ako cel vojaški oddelek v boji svoje dolžnosti ne stori, ako zoper poveljnikovo voljo zapusti terdnjavo, ter se ne postavi v bran, kakor ga veže dolžnost, ako se brez potrebe vjeti dá ali s svojo maloserčnostjo poveljnika prisili, da se umakne nazaj ali da se udá (kapitulira), naj bodo ustreljeni začetniki, kakor tudi tega krivi oficirji, od družih pa vsak deseti mož po žrebu (lozu). Verhi tega strašljivo kerdelo izgubi bandero, dokler se na novo ne izkaže pred sovražnikom; manjše oddelke pa je potakniti med druga kerdela.

5. Druge slučaje nemoštva in boječnosti, kakor tudi razširjanje slabih novic z bojišča ali razpovedovanje o premnožici sovražnih vojsk ako je vojakom pobilo serca, kazniti je z ječo do petih let, a take besede boječnosti, ki so ostale brez škodljivega vtiska in iz katerih nij mogla nastati znamenita nevarnost, z zaporom do šestih mesecev.

Člen X.

O kaženji vojaškega strahu in reda.*(Von der Störung der Zucht und Ordnung).*

1. Prestopki predpisov in povelj, ki merijo na ohrambo vojaškega strahu in reda, kaznujejo se nekaj kot hudodelstva, nekaj kot pregreški.

2. Kdor v boji, predno se je dopustilo ali celo zoper izdano prepoved, pleniti (ropati) jame ter se proti višjemu, kateri ga svarí, neukretnega izkaže, bodi v kazen ustreljen in kjer bi bilo zgleda družim za strah neogibno treba, pri tej priči posekan.

Dalje storí hudodelstvo proti strahu in redu:

- a) ta, komur je nastopiti kazen, izrečeno po službenih pravilih, ako se siloma stavi temu, komur je dano povelje, zveršiti kazen;
- b) kogar ob vojni najdejo, da je za svojim kerdelom zad ostal (zastanec marodér);
- c) kdor kakega sovražnika, ko se več brani ne more ali ko ranjen ali bolan na tleh leži, sleče ali z njim gerdo dela;
- d) kdor blizu sovražnika po nenavadnih ali prepovedanih potih hodi iz terdnjave ali va-njo s čemer se terdnjava lahko v kako nevarnost pripravi;

- e) kdor se po tem, ko je prejel povelje za katero bodi službo, upijani ter postane nezmožen, da bi službo nastopil ali prav izpolnil, in s tem napravi škodo;
- f) kdor je v popolni pijanosti kako hudodelstvo storil.

Takšna hudodelstva proti vojaškemu strahu in redu kaznujejo se z ječo do petih, po okolnostih tudi do desetih let.

4. Drugi manjši prestopki strahu in reda kakor: če kdo ne dá na sebi zveršiti kazni ali se brani v zapor iti, če več oseb, nego je po §. 14 dopuščeno, kako pritožbo k višjemu nese, če se kdo zunaj službe upijani, če dela dolgove, po noči okoli rogovíli, — in druga dejanja, prepovedana zato, ker imajo škodljive nasledke za službo, kaznujejo se kot pregreški z zaporom ali tudi s hudim zaporom do šestih mesecev.

Člen XI.

O zanemarjanji službenih predpisov ali zapovedi.
(*Von der Hintansetzung der Dienstes-Vorschriften*).

1. Dejanja ali opuščenja, ktera niso omenjena v členu X, pa vendar nasprotujejo službenemu pravilniku ali drugim ukazom in poveljem, kaznujejo se kakor vojaška hudodelstva ali pregreški.

Sem idejo sosebno :

- a) Ako kdo, da si brez izdajavskega namena, skrivne naloge, naredbe, čerteže ali v spoznanje služeča znamenja pové komu tacemu, ki nima od tega nič vedeti; na to je tedaj postavljena smertna kazen z ustreljenjem, kedar si je krivec mogel misliti, da utegne skrivnost sovražniku na znanje priti, in je tudi iz tega, kar je sovražnik dozvedel, vstala velika škoda;
- b) ako kdo skrivne službene spise in čerteže nemarno hrani ter izgubi;
- c) ako kdo sam ob sebi odide od bojišča, odnašat zajete ljudi, ranjence ali upljenjene stvari ko tega nij treba;
- d) ako kdo s preneglosti ali nepaznosti neresnična poročila (raporte) dá, kakor tudi če o sovražnikovem gibanji mahoma ne poroči;
- e) ako se kdo brez višjega dopuščenja s sovražnikom pogovarja, ako mu pisma piše ali kakor si bodi z njim občuje;
- f) ako kdo blizu sovražnika prazen poplah (alarm) napravi s tem, da s preširnosti ustrelji, v nečas zabobna ali zatrobi, brez namere puško sproži v kerdelu nazaj gredočem;

- g) ako kateri v zavzdignenem poplahu (alarmu) ne pride ali pride prepozno ali v takem stanu, da nij za službo;
- h) ako predstojniki ne gledajo, kakor imajo dolžnost na svoje podložne, kedar ti kako službeno povelje izpolnujejo;
- i) ako kdo kako reč od obleke (monture), orožja in oprave, kaj streliva (municije) ali službenih kônj brezoblastno prodá ali lahkomi selno pokvari, zaverže ali izgubi;
- k) ako kdo nižjega gerdo bije ali suje; ako ga po krivičnem kaznuje;
- l) ako se oficirji prekasno vernejo h kerdelu, ko so že opravili nalog ali ko je minol časni vsrok, zaradi kterega so se bili ločili od njega.

2. Te prestopke službenih predpisov je po tem, kakor se primerijo ali o vojni ali v miru ter naredé večjo ali manjšo škodo, kaznovati z ječo do petih let, a druga službi nasprotna dejanja in opuščanja, iz kterih armadi ali službi sploh ne nastane znamenita škoda, niti posebna nevarnost, z zaporom do treh mesecev, zlasti kedar se kdo v drugo ali večkrat z njimi pregreší.

3. Kedar vojaki jamejo od boja proč ostajati, o čemer je govorjenje v odstavku c), in sicer takó močno, da utegne odtod ma-

homa vstati velika nevarnost za celo kerdelo, imajo predstojniki če njih svaritve nič ne izdado to oblast, nepokorneža na mestu posekati ali po kom drugem posekati dati.

Č l e n XII.

O poškodovanji ali pokaženji sebe samega.

(Von der Selbstbeschädigung.)

Kdor po opravljeni prisegi za vojaško službo svoj život (svoje telo) pokazí ali na sebi nalašč kako bolezen naredí s tem namenom, da bi postal nezmožen za vojaško službo ter takó dosegel svoj odpust od vojaščine, storí hudodelstvo poškodbe sebe samega in se tedaj, kedar se najde, da nij več dober prav za nobeno službo pri kerdelu, h kteremu spada, kaznuje s težko ječo do desetih let a če se ne spozná, da bi bil pri svojem kerdelu popolnoma nezmožen za službo, bodi kaznovan s težko ječo do petih let.

Č l e n XIII.

O brezoblastnem nabiranji vojakov.

(Von der unbefugten Werbung.)

Brezoblastnega nabora vojakov je kriv:

- a) Kdor v naših cesarskih deželah kogar koli bodi — ali v kaki vnANJI deželi ondod,

do kamor so e. kr. vojna kerdela postavljena, moža k njih službenemu stanu ali spremstvu spadajočega — najemlje v tujo vojno službo;

b) kdor moža v vojaško službo pod prisego zavezanega tudi samó na to nagovarja, da bi se v kako tujo deželo preselil;

c) kdor v kateri izmed povedanih namenov človeka po sili pod tujo oblast odvede.

Ako se je to hudodelstvo storilo ob vojni in sovražniku v prid, bodi storitelj s smertjo kaznjen in obešen.

Drugi slučaji brezoblastnega nabora kaznujejo se s prosto ali težko ječo do petih, tudi do desetih let, a slučaj naveden v odstavku c) celo s težko ječo na vse žive dni.

Člen XIV.

O ogleduhovanji (špijonstvu).

(Von der Ausspähung [Spionerie].)

Ogleduh je, kdor v namenu, da bi to sovražniku ali puntarjem dal na znanje, izprašuje in oveduje, koliko je vojne moči in v kakem stanu je, ali kdor s tega namena sploh pozveduje take okolnosti in reči, ki merijo na vojaško obrambo države ali na početja cesarske armade.

2. Ogleduhe in njih sokrivce zadene smertna kazen z obešenjem, ako so to hudodelstvo storili o vojni ali v takem času, ko je sploh znano, da se delajo vojaške naredbe ali priprave na boj proti vnanjemu sovražniku, s katerim se je vojne bati, ali zoper puntarje, kateri se v domači državi vzdigajo.

3. Kedar to glavnemu krivcu ali sokrivcu ogleduhovanja nij bilo znano, bodi kaznovan z ječo do petih, po okolnostih do desetih let.

Ista kazen ga zadene, če tedaj, ko se je ogleduhovanje godilo, takšnih naredeb še celo nij bilo.

4. Kdor ogleduhovanja, ko bi ga lahko in brez nevarnosti za sebe in svoje ubranil, nalašč ne ubrani ali kdor ogleduhovanja, za katero je zvedel, nalašč ne ovadi gosposki, ta je sokriv ogleduhovanja ter bodi kaznovan s težko ječo do desetih let, v posebno obtežujočih okolnostih tudi do dvajsetih let.

5. Ako kdo k temu hudodelstvu pomaga, pa se skesá ter hudodelstvo ali sam ubrani ali gosposki ovadi o času, ko še tega nij vedela in je moči škodo odverniti, zagotavlja mu se, da bode brez kazni in da mu ovada ostane skrivna.

Člen XV.

O dogovornosti s sovražnikom.*(Vom Einverständnisse mit dem Feinde.)*

Kakor ogleduhovanje tako se kaznujejo tudi drugi dogovori ali zménki s sovražnikom in vsakoršna početja, s katerimi se hoče c. k. armadi ali vojski z njo združeni škoda storiti ali pa sovražniku korist nakloniti.

Člen XVI.

O veliki izdaji.*(Vom Hochverrathe.)*

Hudodelstvo velike izdaje kaznuje se po tem, kakšne so bile okolnosti, kateri nasledek je imelo in kako se ga je kdo udeležil, s smertjo na vislicah, s težko ječo do dvajset let ali tudi do smerti.

2. Kdor se je podal v družbo ali tovaršijo, ktera meri na veliko izdajstvo, pa se pozneje skesá ter nje ude, pravila, namene in početja razodene gosposki ob času ko je še vse to skrito bilo, in dokler se je škoda ubraniti dala, temu se zagotavlja popolno odpuščenje kazni in molčanje o storjeni ovadi.

Člen XVII.

0 razžalitvi Veličanstva in razžalitvi drugih udov cesarske hiše ali rodovine.

(Von der Majestäts-Beleidigung und Beleidigung anderer Mitglieder des kaiserlichen Hauses.)

Kdor cesarju in kralju spoštovanje ukrali, bodi si da ga osebno razžali, javno zasramuje ali da takšne podobe razširja (drugim daje), storí razžalitev Veličanstva ter bodi kaznovan s težko ječo do petih let; ista kazen zadeni tudi vsacega, kdor se s tacimi dejanji proti drugim údom cesarske hiše pregreší.

Člen XVIII.

0 motenji javnega pokoja.

(Von der Störung der öffentlichen Ruhe)

Z motenjem ali kaljenjem javnega pokoja se zakriví, kdor :

- a) k zaničevanju ali sovraštvu zoper cesarjevo in kraljevo osebo, zoper zvezo avstrijsko-ogerske monarhije, zoper ustavo ali deržavno upravo našuntuje ;
- b) k nepokorščini ali upornosti zoper postavne ali ukaze javnih oblastev nagovarja, podžiga ali zavaja (zapeljuje);
- c) za kateri pod a) ali b) navedenih namenov združbe napraviti skuša.

Kazen tega hudodelstva je težka ječa do petih let.

Člen XIX.

O vstaji.

(Vom Aufstande.)

1. Pod vstajo razumeva se truma ljudi, kateri so se, — razen slučajev omenjenih v členu III, — skupili v to, da bi se kaki gosposki siloma uperli.

Vstaje je kriv vsak, kdor se taki trumi pridruži.

2. Kazen je po tem, kakšne so bile okolnosti, kak nasledek je vstaja imela in kako se je je kdo udeležil, ječa do petih let, tudi težka ječa do dvajsetih let.

Člen XX.

O puntu.

(Vom Aufruhr).

1. Punt je tedaj, kedar — razen slučaja razpravljane v členu III — pri takem skupljanju ljudi pride do tega, da je za dosego pokoja in reda potreba preizredne (nenavadne) moči.

2. Kedar nij nagle sodbe, obsojati je šuntarje in kolovodnike v težko ječo do dvajsetih

let, pri posebno nevarnem naklepu pa do smerti.

3. Druge sokrivce je kaznovati s težko ječo do petih, tudi do desetih let.

Člen XXI.

O javnem posilstvu.

(Von der öffentlichen Gewaltthätigkeit.)

Javna posilstva, namreč: če kdo javna oblastva ali gosposkine osebe v uradnih rečéh silovito moti ali jim nevarno pretí (žuga); siloviti napad na tujo nepremičnino, hudobno poškodovanje tuje lastnine, zlasti železnih cest, telegrafov, ladij parnic, mostov itd., brezoblastno kratenje osebne svobode kacemu človeku, unesenje (uhitanje), izsilovanje in nevarne pretnje (grozbe) kaznujejo se s prosto ali težko ječo do petih let, po okolnostih tudi do desetih in dvajsetih let, in celo na vse žive dni.

Člen XXII.

O zlorabljenji uradne in službene oblasti.

(Vom Missbrauche der Amts- und Dienstgewalt).

1. Kdor oblast, ktera mu je v službi izročena, ali mesto, na ktero je postavljen, iz

samopridnosti, strasti ali postranske namembe kakor koli zlorabi, da bi deržavi ali komu drugemu škodo storil, kaznuje se s težko ječo do petih, po okolnostih tudi do desetih let.

2. Kdor, upravljaje pravico, podeljujoč službe ali razsojaje javne reči, sicer po dolžnosti dela, pa vendar za opravo svojega urada ali svoje službe dar vzame ali si odtod drug dobiček nakloni ali se s tem sploh h kaki pristranosti zavesti dá, bodi kaznovan z ječo do enega leta.

3. Kdor koga z darovi k taki zlorabi uradne ali službene oblasti zavesti skuša, kaznuje se po okolnostih s težko ječo do petih let; tudi zapade dar, ktereга je dajal ali res dal, ali njegova vrednost tistemu javnemu zalogu, ki je postavno v to določen.

Člen XXIII.

O ponareji in popačbi javnih upnih listov (kreditnih papirjev).

(Von der Nachmachung und Verfälschung der öffentlichen Credit-Papiere.)

Ponareja ali popačba bankovcev (not) privilegirane avstrijske národne banke ali takih upnih listov, ki imajo veljavo denarjev, ali po javni blagajnici izdanih dolžnih pisem, ktera

zagotovljajo plačilo kapitala ali letnega prihodka, ali pa k njim spadajočih kuponov ali talonov kaznuje se s težko ječo do desetih, pri posebni nevarnosti do dvajsetih let, in če so se papirnati denarji ponarejali z orodji, ktera pomnoževanje taci listov polajšujejo, s težko ječo na vse žive dni.

Člen XXIV.

0 popačbi kovanih denarjev (novcev).

(Von der Münzverfälschung).

Kdor brezoblastno kakoršen koli denar kuje, kdor pravi (pristni) denar v njegovi vrednosti umanjšuje, ali mu podobo denarja večje vrednosti dati skuša, ali sicer nepravemu denarju videž pravega denarja daje, storí hudodelstvo popačbe kovanega denarja, ter se kaznuje s težko ječo do desetih let, pri posebni nevarnosti pa do dvajsetih let.

Člen XXV.

0 motenji vere.

(Von der Religion-Störung).

Kdor Boga preklinja, bogoslužje kake v državi obstoječe vere moti, s posodjem in orodjem, namenjenim v božjo službo, gerdo

dela, javno (očitno) veri zaničevanje skazuje, kaznovan bodi z ječo do enega leta, in kedar se je z motenjem vere javno pohujšanje dalo, s težko ječo do petih let, pri veliki hudobiji do desetih let.

Člen XXVI.

O velikih nesramnostih

(Von schweren Unzuchtsfällen).

Posilna nečistost, oskrumba, kervosramnost (nečistost v svojem rodu) in druge velike nesramnosti naj se kaznujejo s težko ječo do petih let, kedar se je razžaljeni osebi s tem storila znamenita škoda na zdravji do dvajsetih let, in če je ženska, katero je hudo delnik posilil, vsled tega umerla, s težko ječo na vse žive dni.

Člen XXVII.

O umoru in uboju

(Vom Morde und Todtschlage).

1. Kdor zoper kacega človeka z namenom, da bi ga usmertil, takó dela, da je iz tega njegova ali drugega človeka smert nastopila, kriv je umora.

2. Ako se dejanje, po katerem kak človek izgubi življenje, ne storí sicer z mislijo,

usmertiti ga, a vendar z drugim sovražnim namenom, tedaj je uboj.

3. Neposredstveni morivec in kdor je morivca najel, kaznuje se s smertjo na vislicah, ubijavec pa s težko ječo do desetih let, in če je bil blizu v rodu z ubitim ali do njega imel posebne dolžnosti, do dvajsetih let.

4. Ako je pri ropanji (razbojstvu) bil človek ubit, naj bodo vsi tisti, kateri so k njegovi smerti pripomogli, s smertjo kaznjeni ter obešeni.

Člen XXVIII.

O težki telesni poškodbi.

(Von der schweren körperlichen Beschädigung.)

Težke s sovražno mislijo človeku zadane telesne poškodbe, vsled katerih mu se je na dvajset dni najmanj zdravje pokazilo ali zmožnost za delo svojega poklica (zvanja) odvzela, vsled katerih je na umu zmešal se ali po zdravniškem izreku bil težko okvarjen, kaznovati je — kakor naneso okolnosti — s prosto, težko ali poostreno ječo do petih, tudi do desetih let.

Člen XXIX.

O zažigu.*(Von der Brandlegung.)*

1. Zažiga je kriv, kdor započne kaj takega, iz česar ima po njegovem naklepu požar na tuji lastnini vstati.

2. Po tem, kakor se je ali o času vojne ali pa miru kje ogenj podtaknil, če je vsled tega kak človek usmerten ali poškodovan bil, če se je z namenom pokončevanja stekla posebna derhal ali truma ljudi, ali če je ogenj podtaknjen o času občne nadloge, ali na karnah, bolnišnicah, magazinih itd., v prvo ali večkrat, če je vstala znamenita škoda ali če se ogenj celo nij vnel, kaznuje se to hudodelstvo s težko ječo do dvajsetih let, tudi na vse žive dni, celo tudi s smertjo na vislicah.

Člen XXX.

O tatvini.*(Vom Diebstahle.)*

1. Kdor v svoj dobiček tujo premično stvar iz posesti koga drugega brez njegovega privoljenja izmakne, kriv je tatvine.

2. Tatvina se kaznuje kot hudodelstvo:

A. Brez ozira na znesek:

- a) ako je tat imel pri sebi orožje, kterega nositi nij po svojem stanu dolžan, ali kako drugo človeškemu telesu nevarno orodje;
- b) kedar je kaj ukradeno po več tatinskih tovariših, kteri so kam notri zlezli ali prederli, ali
- c) če se obsedenemu, oklenenemu ali proti sovražniku branjenemu mestu ukrade kaj živeža ali stvari za brambo potrebnih;
- d) če je tatú krasti v navado zašlo;
- e) kedar straža ali sprevodno moštvo ukrade kaj blaga, ki ga ima dolžnost čuvati;
- f) kedar vojak svojega tovariša (sovojaka) ali svojega predstojnika (višjega) ali pa ta svojega podložnika (nižjega) okrade.

B. Kedar se ukrade kaj čez pet goldinarjev vrednega deržavnega (erarskega) blaga, ali tistemu, ki vojaku kvartir daje, ali pa v tacih razmerah in okolnostih, ktere postava sosebnost v misel jemlje.

C. Naj bodo okolnosti kakoršne koli, kedar ukradeni znesek ali vrednost ukradene stvari presega pet in dvajset goldinarjev.

3. Tatvina kakor hudodelstvo se kaznuje s težko ječo do enega leta, v obtežujočih okolišnostih tudi do desetih let.

4. O času vojne sme tat, ako ukrade čez sto goldinarjev, v nekih okolišnostih celó obešen biti.

5. Manjše tatvine se kaznujejo kakor pregrešek z zaporom do šestih mesecev, pri podoficirjih pa še vselej tudi z degradacijo.

Člen XXXI.

O nezvestobi pri zaupanem blagu.

(Von der Veruntreuung).

1. Ako kdo blago, ki mu je zaupano, priderží ali se ga polastí, kriv je nezvestobe.

2. Kedar je zaupano blago čez pet goldinarjev vredno, ter se je storitelju izročilo po njegovem uradu, njegovi službi ali po posebnem nalogu kakega oblastva, ali pa o času posebne nevarnosti ali stiske, kakor tudi, če je zaupano blago čez petdeset goldinarjev vredno, kaznuje se nezvestoba kot hudodelstvo s prosto ali težko ječo do petih let, v obtežujočih okolišnostih do desetih let, o času vojne pri posebni nevarnosti celo tudi s težko ječo do smerti.

3. Pri manjših nezvestobah je prisojati zapor do šestih mesecev, podoficirjem tudi degradacijo.

4. Vsaka tatvina in vsaka nezvestoba nehá biti kaznjiva, če storitelj iz dejalnega kesa vso iz njegovega dela izvirajočo škodo zopet poverne, predno mu oblastvo (gosposka) za krivnjo zvé.

Č l e n XXXII.

Ø razboju (ropu).

(*Vom Raube.*)

1. Kdor kacemu človeku silo storí, da bi njegovo ali kako drugo tujo premično stvar v svojo oblast dobil, ta je kriv razboja (ropa), naj se sila zgodí z dejanjskim razžaljenjem ali samo s pretenjem (žuganjem).

2. Že sámó pretenje tákšno kaznuje se s težko ječo do desetih let.

3. Ako je pa blago po pretenji res bilo ugrabljeno, ako je kdo komu takó pretíl po noči, ko je kam siloma prederl, ali z morilnim orožjem, ali v tovaršiji, ali če se je razboj zveršil s silovitim polotom kake osebe, tedaj je prisojati težko, tudi poostreno ječo do dvajsetih let.

4. Po okolnostih naj se ukrene tudi težka dosmertna ječa in o času vojne smert z obešenjem.

Enaka smertna kazen bodi o vojni bodi v miru zadene naj vsacega vojaka, kateri koga oropa, siloma polotivši se ga, ter v to vojaško orožje zlorabi, ali kateri se tacega orožja posluži v ropu, pri katerem je bil kdo težko na telesu poškodovan ali v bridko stanje dejan.

Člen XXXIII.

O plenjenji.

(Von der Plünderung.)

1. Vojaški ljudje, ki krez dobljene oblasti, zanašaje se na strah, kateri obhaja deželne stanovavce videče zbirati se večjo oboroženo množico, odjemljó tuje premično blago, zakrivé se plenjenja.

2. Ako kdo malo reč upleni, kazniti je to kot pregrešek z zaporom do šestih mesecev in pri podoficirjih še tudi z degradacijo; ako je pa odvzeto blago čez pet goldinarjev vredno, ali če je plenitelj zaklenene duri prederl, ali kam notri zlezal ali kaj deržavnega (erarskega) blaga uplenil, prisoditi mu je ječo do petih let, v obtežujočih okolnostih do desetih let.

3. Kedar vojaki močno pleniti začno, soditi je krivce po nagli sodbi, in če bi se v priliki, ko je delo s sovražnikom, hudodelstvo dalo samo z mahoma odstrašilnim zgledom udušiti, naj oficir plenitelja na mestu pobije ali pobiti dá.

Č l e n XXXIV.

O prevari (goljufiji).

(Vom Betrüge)

1. Kdor z zvitim prigovarjanjem ali dejanjem drugega pripravi v zmoto, po kateri ima kdor si bodi v škodo priti, ali kdor v ta namen po krivem priseže ali nevednost koga drugega porabi, ta storí prevaro ali goljufijo.

2. Kedar škoda znese čez pet in dvajset goldinarjev, kaznuje se prevara (goljufija) kot hudodelstvo z ječo do petih let, in če škoda preseguje tri sto goldinarjev, ali če je prevara storjena s posebno derznostjo ali če je kdo razgled vojske (muštro) ukanil (prevaril), do desetih let.

Ako se je prevara doprinesla s krivo prisego, sme se dvajsetiletna, tudi dosmertna težka ječa v kazen prisoditi.

Člen XXXV.

O obrekovanji.*(Von der Verleumdung.)*

Kdor koga pred oblastvom (gosposko) po krivem dolži hudodelstva, če prav vé, da gaitisti nij storil, doprinese hudodelstvo obrekovanja ter bodi kaznovan s težko ječo do petih let, pri posebni zvijačnosti, ali kedar se je obrekovanje storilo v službi ali proti predstojniku (višjemu), do desetih let.

Člen XXXVI.

O pripomoči hudodelnikom dajani.*(Vom Verbrechern geleisteten Vorschube.)*

1. K hudodelstvu pripomaga (priteguje), kdor ga iz hudobije ne ubrani, kdor ovadila (ovadilna znamenja), po katerih bi bilo moči hudodelstvo ali hudodelnika najti, zataji, kdor hudodelnika vjeti brani ali mu pobeg olajša.

2. To hudodelstvo se kaznuje s težko ječo do petih, po okolnostih tudi do desetih let.

Člen XXXVII.

O drugih pregreških.*(Von anderen Vergehen.)*

Vsa druga dejanja in opuščanja, ktera v pričujočih vojnih členih niso izrečno našteta, pa so vendar v kazenskem zakoniku med

pregreški imenovana, zlasti tudi, če se kdo vdeležuje skrivnih družeb ali prepovedanih društev, če razžali kako osebo od gosposke, če se vtikuje v nje službena dejanja, če kako civilno (nevojaško) osebo v zapor dene, ko to nij postavno dopuščeno, lahke telesne poškodbe, razžalitve poštenja, dejanja zoper javno nравnost (lepo vedenje) itd. kaznujejo se, — kakor nanesó okolnosti, — s prostim ali težkim zaporom do šestih mesecev, pri podoficirjih tudi z degradiranjem, pri oficirjih verhi tega z odpravo iz šarže, ako se ne pokaznijo po disciplinarnem potu.

41290

x

355.5/436/094.57/1845

